

Møte torsdag den 13. april kl. 10

President: K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l

D a g s o r d e n (nr. 70):

1. Innstilling fra forsvarskomiteen om tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner (Innst. S. nr. 152 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 38 (1998-1999))
2. Innstilling fra forsvarskomiteen om Ombudsmannnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 1999 (Innst. S. nr. 153 (1999-2000), jf. Dokument nr. 5 (1999-2000))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av øremerkede tilskudd som virkemiddel for staten i styringen av kommunene (Innst. S. nr. 150 (1999-2000), jf. Dokument nr. 3:5 (1999-2000))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende husleieordningen for statlige virksomheter (Innst. S. nr. 151 (1999-2000), jf. Dokument nr. 3:8 (1999-2000))
5. Innstilling fra samferdselskomiteen om tilgang til mobilnett og om innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon (Innst. S. nr. 146 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 24 (1999-2000))
6. Innstilling fra næringskomiteen om statens engasjement i Raufoss ASA og Nammo AS (Innst. S. nr. 154 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 41 (1999-2000))
7. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Harald Hove om å be Regjeringen utrede en ordning med en fastsatt arbeidsinnvandringkvote hvert år (Innst. S. nr. 131 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:18 (1999-2000))
8. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Jørn L. Stang, Terje Knudsen og Harald T. Nesvik om erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under Den andre verdenskrigen (Innst. S. nr. 144 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:23 (1999-2000))
9. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen, Harald T. Nesvik, Øyvind Vaksdal og Hans J. Røsjorde om endring i lov om yrkesskadeforsikring slik at begrepet «konstatert» anvendes i denne bestemmelse på tilsvarende måte som ved konstatering av skader i henhold til skadeserstatningsloven, i forhold til soldater under NATO-ledete operasjoner i utlandet og tidligere FN-soldater (Innst. S. nr. 145 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:24 (1999-2000))
- 10.Referat

Presidenten: Representantene Mimmi Bæivi, Randi Karlstrøm, Kari Økland og Astrid Marie Nistad, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Olav Gunnar Ballo vil fremsette et privat forslag.

Olav Gunnar Ballo (SV): Jeg vil med dette fremme forslag om en offentlig tannhelsereform.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra forsvarskomiteen om tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner (Innst. S. nr. 152 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 38 (1998-1999))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 45 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Høyre 15 minutter hver, Senterpartiet 10 minutter og Sosialistisk Venstreparti, Venstre og representanten Bastesen 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra Regjeringens medlemmer, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Ingvald Godal (H) (ordfører for saka): Forsvarskomiteen legg med dette fram si innstilling til St.meld. nr. 38 for 1998-99 Tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner. Det er brei semje i komiteen på ei rekkje område som gjeld mål og prinsipielle retningslinjer, men den deler seg i eit fleirtal og eit mindretal når det gjeld gjennomføringstakta og finansieringa av kostnadene.

Då FN vart etablert i kjølvatnet av den andre verdskrigen, var hovudmålet å unngå slike katastrofar i framtida ved å opprette ein internasjonal og solidarisk rettsorden i FN's regi. Rettsordenen krev politi. Dette vart etablert ved behov ved at medlemslanda stilte styrkar til disposisjon. Den fyrste store prøva på om den nye verdsorganisasjonen skulle makte å setja handling bak ord, kom då Nord-Korea gjekk til åtak på Sør-Korea i 1950. Under leiding av den norske generalsekretæren, Trygve Lie, synte FN seg oppgåva vaksen. Sidan har det vore ei lang rekkje FN-operasjonar på mest alle kontinent fram til dagens engasjement, ikkje minst på Balkan. Etter kvart har det vist seg at FN godt greier å drive relativt enkle fredsbevarande operasjonar i eigen regi, men ikkje meir kompliserte. UNPROFOR-operasjonen i Bosnia på 1990-talet, som enda i katastrofen i Srebrenica, vart ein svært tragisk illustrasjon på dette.

Etter slutten på den kalde krigen forandra så NATO sitt strategiske konsept til også å gjelde krisehandtering

på vegner av FN eller OSSE utanfor NATOs eige geografiske område. Den fyrste store oppgåva vart å ta over etter FN i Bosnia. I løpet av 1990-talet har det så utvikla seg ei slags arbeidsdeling på dette området. FN har primært ein mandatgjevande funksjon og gjennomfører framleis konfliktførebyggande og enklare fredsbevarande operasjonar i eigen regi, medan NATO tek seg av meir kompliserte operasjonar i det euroatlantiske området. EU førebur seg no til å kunna gjennomføre enklare såkalla Petersberg-operasjonar. I Golfen og i Albania fekk me døme på at koalisjonar av viljuge gjennomførte vellukka fredsoperasjonar med mandat frå FN.

Under heile denne prosessen, frå FNs fyrste år, har Noreg vore ein aktiv pådrivar for og deltar i ei lang rekke fredsoperasjonar. Når det gjeld innsats i forhold til folketalet, har me vore blant dei fremste i verda. I likskap med våre frendar i Skandinavia vart det likevel alltid slik når det kom til stykket i skarpe operasjonar, at me stilte med støttefunksjonar, sanitet, transport o.l. Grovarbeidet og risikoen overlét me til andre. Dei som måtte ta risikoen og tapa, såg det sjølvstakt slik at skandinavane heldt seg for å vera finare enn anna folk, opphøgde liksom, omtrent som adelen i gamle dagar. Eit krav voks seg difor fram om at dei som var *for* ein operasjon, måtte stille opp på linje med andre også når det gjaldt risiko. I løpet av 1990-talet fekk dette synet gjennomslag her i Stortinget. Når NATO i 1992 vedtok å ta på seg krisehandteringsoppdrag på vegner av FN eller OSSE og førebudde seg til det, vart det sjølvstakt heller ikkje mogeleg for noko medlemsland å reservere seg på dette området.

Tidleg på 1990-talet vedtok difor Stortinget å stille troppar til disposisjon for NATOs utrykningstyrkar: Telemark Bataljon, ein skvadron F-16 jagarfly og nokre marinefartøy. Foresetnaden var at desse styrkane skulle kunna rykke ut i alle typar operasjonar på svært kort varsel. Eit kompani av Telemark Bataljon var snart på plass i Sarajevo og gjorde ein svært god jobb der, men så stagnerte det heile. Under Kosovo-krisa sytte jagarflygarane våre for at me endeleg stod skulder ved skulder med våre allierte i ein skarp operasjon, rett nok utan luft-til-bakkekapasitet, noko dei snarast bør få, men det tok heile tre månader å få resten av Telemark Bataljon på plass. I fjor vår og på nytt no nyleg var me vitne til at Noreg braut sine plikter mot NATO når det gjeld å stille fartøy i NATOs ståande mineryddarstyrke, fordi kontraktsforholda ikkje var i orden. Me har i løpet av 1990-talet bruka milliardbeløp på å skaffe ni nye minefartøy. I løpet av åtte år har me likevel ikkje fått på plass eit system slik at mannskapet er der når dei skal gjera ein jobb for alliansen. Dette er ei svært flau sak for Noreg.

Det er difor heilt naudsynt at me no gjer noko med dette, og det viktigaste er den praktiske oppfølginga etter at Stortinget i dag på nytt gjer vedtak på dette området. Papirtigrar har me meir enn nok av frå før.

På denne bakgrunnen vart Stortinget i dag invitert til å gjera vedtak om at det skal opprettast ein Forsvarets innsatsstyrke for internasjonale operasjonar, med innslag frå alle våpengreiner samt spesialstyrkar. Dei tidlegare innmelde styrkane til NATO og VEU inngår i styrken. Da-

gens FN-styrke vert nedlagd, og me skal heretter operere berre med ein styrke: innsatsstyrken. Mellom anna på grunn av ovannemnde manglande oppfølging av Stortingets tidlegare vedtak på dette området vart Stortinget i dag invitert til å gjera følgjande vedtak:

«I forbindelse med de årlige budsjettene forelegges Stortingets forsvarskomite en oversikt over krigsstrukturens operative status, herunder også den operative status til Forsvarets innsatsstyrke for internasjonale operasjoner og eventuelle forslag til endringer i denne styrkens sammensetning.»

Dette for at Stortinget skal vera løpande orientert om situasjonen, slik at oppgåver, kapasitet og løyvingar kan bli sedde i samanheng på ein regelmessig og systematisk måte.

Ein samla komite understrekar at målet no må vera at Noreg snarast set seg i stand til å oppfylle allereie inngåtte forpliktingar på dette området.

Samansettinga av den foreslåtte innsatsstyrken går fram av vedlegg 1 i innstillinga. I alt vil den utgjera ein styrkepool på over 3 500 personar. Sett i forhold til Noregs folketal må dette seiast å vera ambisiøst. Ein tilsvarende EU-styrke ville bli på ca. 300 000 personar, men der talar dei som kjent for tida om ca. 60 000. I meldinga vart investeringskostnadene ved etablering av styrken oppgjevne som usikre, men av storleiksorden 520 mill. kr. Under komiteens arbeid med saka vart det klart at dette måtte aukast til i alle høve 1,1 milliardar kr. Ein tilsvarende skilnad vart avdekt når det gjaldt driftsutgiftene heime. Ein samla komite finn denne differansen oppsiktsvekkande stor og peikar på at dei kostnadmessige konsekvensane av framlegga i meldinga burde ha vore langt betre gjennomarbeidde enn i dette tilfellet.

Under handsaminga av gjeldande langtidsmelding gjekk Stortinget som kjent inn for at uterelaterte utgifter til internasjonale operasjonar skal løyvast utanom den ordinære forsvarsramma fordi desse er vanskelege, ofte umogelege, å føreseia. Dette prinsippet er lagt til grunn i St.meld. nr. 38, og ein samla komite er einig i det.

I meldinga vart det foreslått at andre utgifter i samband med etablering og drift av styrken skal dekkast innfor ramma ved omdisponering frå investeringssida.

Komiteens fleirtal, Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, støttar dette, medan mindretalet, Framstegspartiet og Høgre, åttvarar mot å forverre den frå før så alvorlege doble ubalansen i Forsvarets økonomi, dvs. mangelen på samsvar mellom mål og midlar og mellom drift og investering. Mindretalet peikar på at dersom denne ubalansen ikkje skal bli ytterlegare forverra, må nye oppgåver finansierast med friske midlar. Det er utvilsamt framleis eit stort rasjonaliseringspotensial i Forsvaret. All erfaring tilseier likevel at ein ventar med å innkassere gevinsten av dette til den ligg føre. I fyrste omgang vil rasjonaliseringa elles ofte krevja utgifter til investering.

For eigen del vil eg sterkt åttvare fleirtalet mot å halde fram med å bruke logikken til kjerringa med rishaugen når det gjeld Forsvaret: «Greier du den, så greier du den». Dette er ansvarslaut og uverdigg for eit parlament.

I kapittel 2.4 i meldinga står det følgjande:

«USAs betydning for NATO forblir helt avgjørende, og amerikanske krav om en endret byrdefordeling over Atlanterhavet må derfor tas ytterst alvorlig.»

Ein samla komite seier seg einig i dette og understrekar at ei slik endra byrdefordeling nødvendigvis vil måtte få ressursmessige konsekvensar.

At USA med sine 270 millionar innbyggjarar har eit dobbelt så stort forsvarsbudsjett som EU med sine 370 millionar innbyggjarar, understrekar dimensjonane i det me her talar om. Sjølv ser eg det slik at friske pengar til etablering og drift av innsatsstyrken er eit bidrag frå norsk side til ei slik endra byrdefordeling over Atlanteren.

Fleirtalet i komiteen, Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, går inn for å vedta den i meldinga foreslåtte styrken no. Mindretalet, Framstegspartiet og Høgre, går inn for at me straks set oss i stand til å innfri plikter me alt har tatt på oss, og at me så gradvis bygger ut innsatsstyrken ut ifrå behov og økonomi, dette for å unngå å legge nok ein gaukunge i Forsvarets reir, og også fordi samansettinga av styrken truleg vil bli påverka av det som blir vedtatt når neste langtidsmelding skal handsamast i dette hus om eitt år.

Bitter erfaring syner at føreseielegheit når det gjeld personelltilgangen, er ein føresetnad for at Forsvaret skal kunna bidra effektivt internasjonalt. Ein samla komite peikar på at dette no er ein integrert del av Forsvarets løpande oppgåver som Noreg gjennom internasjonale avtaler har forplikta seg til å utføre, og at ei beordringsordning for yrkesmessig tilsette i Forsvaret, m.a. bygd på erfaringar frå Danmark, bør vurderast og leggest fram for Stortinget som eiga sak så snart som råd. Eg vonar at dette kan skje alt i vår, slik at det kan bli ein snarleg slutt på dagens uverdige forhold på dette området.

Når det gjeld det tryggingpolitiske bakteppet, peikar ein samla komite på at Noreg har ei slik plassering i den strategiske geografien at me både må kunna forsvare eige land og ta del i internasjonale operasjonar, at i ein gitt situasjon kan ein tilstrekkeleg høg terskel på vår side vera avgjerande for freden og stabiliteten i våre nærområde, og at Noreg sjølv må bidra vesentleg i denne samanhengen. Difor er det så viktig at me finn den rette samordninga og balansen mellom evna til å forsvare eige land og til å ta del i internasjonale operasjonar. Kapasiteten for innsats ute bør òg vera slik at den er fullt ut tenleg i forsvar av eige land. Me må aldri gløyme at omsynet til Noregs fridom og fred alltid må ha fyrste prioritet.

Med desse orda vil eg anbefale innstillinga.

Grethe Fossli (A): Stortingsmeldingen som i dag behandles, er lagt fram av regjeringen Bondevik, men regjeringen Stoltenberg meddelte Stortinget i brev av 27. mars d.å. at meldingen opprettholdes, og den anbefalte at komiteen kunne fortsette behandlingen.

En kan spørre seg: Er det behov for en stortingsmelding om tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner? Norge *har* mye erfaring og kunnskap på dette området, samtidig som det alltid er behov for å øke denne kunnskapen. Forsvaret trenger også en bedre tilpasning til denne type aktivitet enn det er i dag.

I den forbindelse vil jeg vise til de endringer som har skjedd i internasjonal politikk de siste ti årene. De sikkerhetspolitiske utfordringer og potensielle trusler for Norge og NATO samlet er endret betydelig. Samtidig ser vi at lokale konflikter av den typen vi har sett på Balkan, har nødvendiggjort et betydelig internasjonalt engasjement. I tillegg dukker det opp andre typer potensielle trusler, som terrorisme og bruk av masseødeleggelsesvåpen. Denne utviklingen har ført til at både det kvantitative og det kvalitative omfanget av internasjonale fredsoperasjoner blir langt høyere i dag enn for ti år siden. De mange operasjonene i regi av NATO, FN og OSSE er de vi i Norge kjenner best. Men det foregår mange operasjoner i andre deler av verden, hvor vi ikke deltar, eller kun deltar med militære observatører.

Regjeringen sier i stortingsmeldingen:

«Det er Regjeringens syn at det i den nye sikkerhetspolitiske situasjon er av grunnleggende betydning for Norges sikkerhet at vi styrker vår evne til å engasjere oss aktivt i internasjonale militære operasjoner.»

Denne vurderingen støttes fullt ut av Arbeiderpartiet.

At tidene forandrer seg, og at operasjonene har endret seg i forhold til tidligere, fikk forsvarskomiteen erfare da vi for kort tid siden besøkte Elverum og soldater som forberedte seg til å reise til Kosovo som en del av KFORstyrken. Det var et meget avansert utstyr de skulle håndtere, også utstyr som ikke var kjent for dem på forhånd.

Det fremgår klart av meldingen at de krav som stilles til våre bidrag i internasjonale operasjoner, stadig blir høyere både hva angår reaksjonstid, trening og utrustning samt evne til å samvirke med andre lands styrker. Derfor må Forsvarets evne til å bidra i internasjonale styrker forbedres.

Samtidig er det Arbeiderpartiets oppfatning at en aktiv oppfølging av Forsvarets ulike oppgaver, både nasjonalt og internasjonalt, vil være gjensidig styrkende. Det er verdifull lærdom å ta med seg i det nasjonale forsvaret.

Det har vært diskutert om en ikke bør vente med behandlingen av denne stortingsmeldingen til vi skal behandle den neste langtidsmeldingen for Forsvaret. Den skal jo etter planen legges fram for dette stortinget i løpet av våren 2001. Men det er Arbeiderpartiets oppfatning at det er fornuftig allerede nå å skissere hvilke typer styrker Norge har behov for når det gjelder internasjonale styrker, og at dette kan gjøres uten at det legges føringer på hvordan Forsvarets helhetlige organisasjon best kan utformes i fremtiden. Det er også slik at denne styrken skal inngå i den ordinære forsvarsstrukturen.

Målet er at vi skal kunne medvirke med troverdige bidrag til militære aksjoner i regi av FN, NATO, OSSE eller VEU/EU.

Som det er sagt i meldingen, har Norge helt siden FN opprettet sine første operasjoner deltatt aktivt, noe det har vært svært stor støtte for i Stortinget. Deltakelsen har vært varierende i forhold til de enkelte operasjoner, og komiteen viser i sine merknader til de største internasjonale operasjonene vi har deltatt i gjennom tidene.

I 1998 var jeg med i den norske delegasjonen til FNs generalforsamling, og et av de områdene vi ble orientert

om, var FNs fredsbevarende operasjoner. På det tidspunktet hadde vi norske styrker i Bosnia i SFOR, i Libanon i UNIFIL og i Makedonia i UNPREDEP. I tillegg hadde vi militære observatører i Angola, Prevlaka og Midtøsten samt politi i Vest-Sahara, Bosnia-Hercegovina og Sierra Leone.

Samtidig fikk vi en oversikt over alle de land som på det tidspunkt deltok i fredsbevarende operasjoner, og det var interessant lesning. Pr. 31. august 1998 var det 77 land som deltok i forskjellige styrker rundt om i verden. Totalt var det ca. 14 500 soldater ute, og Norge var blant de nasjoner som deltok med flest soldater. Men både Polen, Bangladesh, Østerrike, Ghana, Finland og Irland hadde flere enn oss.

Enkelte kritiske røster hevder at vi bidrar med mer enn nødvendig, og at tidligere regjeringer har vært vel ivrige til å vise flagg, som det heter i militære kretser. Det jeg nettopp sa, viser at selv om vi stiller med mye personell, er vi ikke alltid best i klassen.

Det er en del av Arbeiderpartiets internasjonale politikk at vi skal vise internasjonal solidaritet. Vi er et av verdens mest ressurssterke land samt at vi har et forsvar det er grunn til å være stolt av når det gjelder den jobben som gjøres internasjonalt. Samtidig er vi avhengig av støtte fra våre allierte. Ved selv å delta når andre har behov for vår støtte, viser vi at Norge setter dette høyt, vi viser ansvar, og vi styrker vår egen sikkerhetspolitiske stilling.

Det er når vi kommer til styrkeregistre og styrkebidrag at komiteen deler seg i et flertall og et mindretall, og som det er sagt tidligere, består flertallet av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Meldingen anbefaler at det etableres en bredt sammensatt innsatsstyrke som får betegnelsen Forsvarets innsatsstyrke for internasjonale operasjoner. Vi mener at en slik styrke vil gi økte valgmuligheter når en krisesituasjon oppstår, og den vil kunne skape større forutsigbarhet i planleggingen av våre utenlandsengasjementer.

Ved opprettelsen av denne innsatsstyrken vil den tidligere oppdelingen i norske NATO-reaksjonsstyrker og FNs beredskapsstyrker falle bort. Den nye styrken skal kunne brukes i en hvilken som helst operasjon der Regjeringen i samråd med Stortinget mener at Norge bør delta.

Vi har, som alle vet, hatt Telemark Bataljon, som var et forsøk på å bøte på ubalansen mellom reaksjonstid og utholdenhet. Dette var ikke helt vellykket. Kvaliteten på styrken var meget god, etter de tilbakemeldingene vi har fått fra andre samarbeidspartnere, men beredskapen for styrken som helhet har vært begrenset.

Det har vært diskusjon om styrkens størrelse, særlig fant denne diskusjonen sted rett etter at meldingen ble sendt Stortinget. Dette medførte at forsvarsminister Løwer sendte et brev til komiteen datert 5. oktober 1999 hvor hun tok fatt i noen av disse uttalelsene og klargjorde at selv om det er sagt at styrken skal bestå av et personell på 3 500, er det kun en teoretisk mulighet og i en meget begrenset periode at hele styrken skal være ute samtidig. Målsettingen fra Regjeringen er at Norge skal kunne hol-

de et nivå på vårt løpende uteengasjement nær det vi hadde på 1990-tallet, som var på ca. 1 500, med personell fra alle grener. I tillegg er målsettingen å bibeholde en viss beredskap og reaksjonsevne hvis nye krisesituasjoner skulle oppstå.

Vi som utgjør flertallet, slutter oss til at det for Hæren anbefales å opprette en todelt innsatsstyrke bestående av en reaksjonsstyrke som skal være klar til utsending innen maksimalt 30 dager fra beslutningen, og en forsterkningsstyrke som skal være klar innen 90 dager. Reaksjonsstyrken vil kunne være operativ fra sommeren 2001, eventuelt noe senere. Den komplette innsatsstyrken vil være operativ senest innen sommeren 2005.

Innsatsstyrken baseres på enheter som settes opp i hjemmestrukturen. Det anbefales en ordning der de som ønsker det, og som er inne til førstegangstjeneste og ellers er kvalifisert, tilbys en begrenset økonomisk godtgjøring for å bruke de tre siste månedene av førstegangstjenesten til samtrening for deltagelse i en gitt del av Hærens reaksjonsstyrke. Styrken vil bli supplert etter behov og også bestå av fast tjenestegjørende personell. Mønsteret vil da være som følger: Ni måneders førstegangstjeneste, tre måneders særskilt trening, seks måneder ute i tjeneste, tolv måneders beredskap hjemme og til slutt seks måneder ute i tjeneste.

Som det fremgår av innstillingen, er det uenighet om beredskapsperioden på tolv måneder. Mindretallet mener at den er for lang. Arbeiderpartiets begrunnelse for at den i hovedsak bør være tolv måneder, er de fagmilitære anbefalinger basert på erfaringer fra tidligere uteengasjementer, bl.a. UNIFIL-undersøkelsen.

Flertallets argumentasjon om at det i beredskapsperioden kan være vanskelig å finne arbeid eller utdanning, kan vi forstå. Men vi er av den oppfatning at fredsopprettende tjenester og enkelte fredsbevarende tjenester kan oppleves som psykisk belastende av dem som er ute, og at en bør kunne leve i ro hjemme i en lang periode før en eventuelt reiser ut igjen. Både for den enkelte soldat og for familien er det godt å falle til ro etter et oppdrag. Samtidig er vi åpne for at det går an å tilpasse tjenestens lengde i forhold til tjenestens belastning. En viss fleksibilitet er nødvendig.

Den andre uenigheten i komiteen fremkommer når vi kommer inn på de økonomiske konsekvensene for opprettelsen av styrken. I løpet av komiteens behandling av meldingen ble det klart at det kostnadsoverslag som fremkom i meldingen, ikke var godt nok. Dette medførte at komiteen sendte et spørsmål til forsvarsminister Løwer. I brev til Stortingets presidentskap datert 25. februar 2000 fikk vi en ny vurdering av investeringsbehovet. Det er ganske oppsiktsvekkende at regjeringen Bondevik først legger fram en melding med et kostnadsoverslag for investeringsbehovet, for deretter å komme tilbake med et overslag hvor avviket er så betydelig stort. Samtidig vet vi at i forbindelse med vårt engasjement i Kosovo, er det også avdekket store overskridelser. Dette viser at den type aksjoner som vi muligens i fremtiden vil måtte delta i, har et annet krav til utstyr, og dermed økte kostnader, enn det vi tidligere har erfart.

Hans J. Røsjarde (Frp) (komiteens leder): Den innstillingen vi debatterer, er basert på St.meld. nr. 38 for 1998-99, og som andre tidligere har nevnt, forteller teksten her ganske mye om intensjonene – tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner. Det kan leses svart, og det kan leses i gråtoner.

Det som innstillingen dog bærer bud om, er at man i Norge er i en helt spesiell situasjon i forhold til en del av de andre land innenfor alliansen og innenfor de land som etter hvert også utgjør et mulig EU-samarbeid i sterkere grad på forsvarssiden. Det er altså en samlet komite som peker på den nødvendige balansen det må være mellom de nasjonale forsvarsinteresser og de interesser vi skal ivareta gjennom fortsatt deltagelse i internasjonale operasjoner. Det gjør etter min mening at vi, hvis vi ikke ivaretar denne balansen på en skikkelig og ordentlig måte, kan komme i skade for å satse så sterkt på internasjonale operasjoner at vi ikke ivaretar de rene nasjonale forsvarsbehov. Jeg leser komiteens merknader dit hen at komiteen er enig om at en slik balanse må ivaretas. Komiteen sier jo også at her har Norge et helt spesielt ansvar å ta vare på. Jeg tror det er viktig at vi meddeler dette til våre allierte, slik at man har forståelse for den balansen som Norge – i den situasjon som vi er i, og som vi må regne med å være i framover – tar hensyn til.

Prioritering vil være strengt nødvendig under de forhold vi nå går i møte. Det er på en måte noe kjelkete å behandle denne meldingen nå, mens vi vet at det er et større arbeid på gang som vil endre vår forsvarsstruktur. Derfor er det også nødvendig at vi – etter den behandlingen som vi nå har gått gjennom i forbindelse med å lage innstillingen, og det arbeidet som følger av dette – har for øye at dersom det skal være en mening i en større forsvarsanalyse som munner ut i en melding for Stortinget neste år, må man ikke gå så langt og så fort i forhold til deltagelse i internasjonale operasjoner at man undergraver det hovedarbeidet som gjøres. Jeg føler at komiteen på dette punkt har vist balanse når det gjelder å ta hensyn til det.

Det som blir en utfordring, er i og for seg ikke det å delta i internasjonale operasjoner. Det har vi gjort før, det har vi gjort lenge – og vi har gjort det med ganske stort volum. Saksordføreren har gjort rede for hvordan norsk deltagelse er i forhold til de landene vi ellers liker å sammenligne oss med. Vi ligger meget godt i forkant av alle de andre, og når vi ser hvorledes en del land nå strir med å stable på beina en styrke på 60 000, som skal være EU-bidraget til reaksjonsstyrker, ja, så er vårt bidrag sannelig ganske stort.

Hvis vi viser vilje til dette, har dette også en pris. Det koster å delta. Og kostnadene de siste årene har vist at en snittpris på 1 mill. kr pr. deltaker ikke er å ta for mye i, fordi man trenger å investere i spesielt utstyr, man trenger å sørge for penger til kontrakter, og man trenger å få en utdanning som gir mening.

Når komiteen så sterkt har understreket behovet for at internasjonale operasjoner skal tilleggsfinansieres, er det nettopp fordi vi ikke har noen oversikt over hvorledes utviklingen vil være på dette området i tiden som kommer.

Og da kan man altså ikke innenfor et stramt forsvarsbudsjett drive og spille trekkspill, som noen synes å ha lyst til, med budsjettet. Derfor er det viktig at det er en samlet komite som står fast bak disse hovedprinsipper. Det har tatt noen tid å komme dit. I Fremskrittspartiet er vi svært glad for at vi er kommet dit hen.

Det må nå legges en føring på dette videre, slik at forsvarsledelsen er klar over at dette er Stortingets intensjoner. Vi er glad for at tidligere forsvarsminister Løwer i det brevet hun presenterte, var nøye på å understreke nettopp dette med finansieringen. Og jeg har ikke sett noe fra den sittende regjering som skulle tilsi noe som helst annet, hvilket ville være svært oppsiktsvekkende på bakgrunn av de merknadene som her foreligger. Da har man altså sikret en grad av finansiering som gjør at det som måtte skje med Forsvaret for øvrig, ivaretas innenfor de rammer det har. Det kan sannelig være tungt nok.

En annen viktig del av dette er selvsagt å sørge for en rekruttering og en videreføring som gjør at det nivå man legger seg på, er mulig å oppnå. Og da blir det ganske ambisiøst om man på en måte skulle solgt ut hele denne styrkepakken som lå i den opprinnelige trosskuffen. Tidligere forsvarsminister Løwers brev viser at ambisjonsnivået, når komiteen begynte å spørre, kanskje var noe mer løselig fundert. Problemet var jo bare at man solgte dette som om man skulle stille 3 500 på beina her og nå, med en gang. Og alle vet – i hvert fall etter hvert – at når man skal ha styrker ute, må man ha to-tre ganger den samme styrken hjemme, og kontraktene må være sikret. Og som saksordføreren var inne på: Vi har hele tiden snublet i kontraktsproblematikken. Ikke skikkelig forutsigbarhet, ikke klare nok økonomiske rammer for dem vi ber om å stille opp – ja, da blir dette like umulig som tidligere å få orden på hvis ikke det nå bringes til sin orden.

Det er altså nødvendig å legge forholdene til rette for at unge mennesker vil søke å satse en tid. Da vi etablerte Telemark Bataljon, pekte Fremskrittspartiet på at vi måtte ha større fleksibilitet i kontraktene, kanskje lengre kontrakter. Da var det noen, i de Kosmoske tider, som var svært redde for at dette kunne bety en mer profesjonalisering av Forsvaret. Jeg er glad for at man nå endelig har innsett at det Fremskrittspartiet pekte på den gangen, altså er veien å gå.

Forskjellen mellom de politiske standpunktene i denne innstillingen er relativt marginal. Det er kanskje ikke så lett å lese seg fram til de store ulikheter – og det er da heller ikke det. Høyre og Fremskrittspartiet sier: Kjør varsomt. Flertallet sier: Kjør – noe fortere. Men det er også en god grad av varsomhet som jeg ser ligger i flertallets holdning. Og jeg tror det er viktig. Kjører man for fort, kan man kjøre i grøften, og der vil vi helst ikke befinne oss, noen av oss.

Så er det dette med å rekruttere. Vi vet at vi fortsatt må rekruttere unge mennesker gjennom frivillige kontrakter. Da synes jeg at flertallets klamring til modellen blir noe stiv, og noe av det som følger i en felles komite-merknad litt senere, at en skal se litt på hvordan dette går, vitner om at man fra flertallets side også har en viss elastisitet. Men jeg synes det ville bære galt av sted om man

nå firkantet skal stå på denne matematiske modellen, man må være åpen for løsninger slik at Forsvaret ikke blir helt bundet opp i dette. Den største bidragsyter i dette er jo nettopp Hæren, og det er ikke sikkert at dette passer inn. Jeg tror at forskjellen her mellom Fremskrittspartiet, Høyre og flertallet ikke er så stor som forrige taler prøvde å fremstille det. Det vi sier, er: Vær litt fleksible, vær litt varsomme. Og når det går på dette gapet på tolv måneder imellom, er det kanskje nettopp fordi unge mennesker vil få litt problemer med å skaffe seg sysselsetting. Og husk på at når det gjelder andre, som tegner kontrakter når de er midt i yrkeslivet, er det ikke sikkert at arbeidsgivere er like villige. Har vi tenkt på om vi vil ha lovgivning som hjemler dette? Det er et betydelig problem. Når vi samtidig vet at en god del av befalet – kanskje opptil 50 pst. – kommer fra de vernepliktige offiserers rekker, blir jo ikke problemet mindre. Og i høringen med Reserveoffisersforbundet kom dette veldig tydelig fram.

Når det gjelder det stadig tjenestegjørende befalet, legger komiteen opp til å få vurdert den såkalte danske modellen. Man reserverer seg i utgangspunktet, så får man ta konsekvensen av det, og de som ikke reserverer seg, må da finne seg i å bli beordret til tjeneste i utlandet. Etter min mening skulle det være en selvfølge for norske offiserer. Jeg har sett at det er betydelig uenighet innen offiserskorpset om nettopp dette.

Jeg har da prøvd å peke på en del forskjeller. Det som kanskje bør sies, er at grunnlaget for den meldingen som vi fikk, åpenbart ikke var godt nok, og hele komiteens arbeid brakte fram at dette ble atskillig dyrere enn det den forrige regjeringen hadde pekt på. Det må vi ha i mente. Derfor er det igjen viktig for meg å understreke at de finansielle operasjoner knyttet til dette, må vi ha på plass. Og det vil koste å få kontrakter på plass. Flexibilitet er i en slik sammenheng svært viktig.

Når det så gjelder den siste delen av dette, som er knyttet opp til hva vi nå gjør videre, bør vi legge grunnlaget slik at vi nå sikrer langsiktigheten i det vi gjør. Det betyr, som jeg sa tidligere i innlegget, at det må legges betydelig kraft i å sikre at kontrakter og grunnlag er på plass. Hvis ikke, lykkes vi ikke i noe, og da har vi stilt oss usedvanlig dårlig i forhold til dem vi ønsker å trekke på, og ikke minst i forhold til våre allierte. Og som sagt, noen av de erfaringene vi har, har ikke vært særlig gode når vi ikke er i stand til å oppfylle de kravene vi setter til oss selv.

Dagrun Eriksen (KrF): Denne meldingen ble lagt fram av regjeringen Bondevik, og den nye regjeringen har opprettholdt den, som så mye annet av regjeringen Bondeviks politikk. Man kan spørre seg selv: Hvorfor bytte regjering? Men det hører vel til i en helt annen debatt.

Formålet med St.meld. nr. 38 for 1998-99 og flertallets merknader i dag er å skissere hvilke typer styrker Norge har behov for når det gjelder vår fremtidige deltagelse i flernasjonale styrkestrukturer og internasjonale operasjoner. Meldingen skisserer hvordan disse kan opp-

rettes og opprettholdes uten å legge føringer på en fremtidig organisering av Forsvaret. Noen setter kanskje spørsmålsteget ved om det er nødvendig å fastsette dette nå – kan vi ikke vente til neste langtidsmelding?

For oss i Kristelig Folkeparti er det viktig å få ramme rundt oppbygging, trening osv. på plass. Vi er allerede i Kosovo nå. Vi vet ikke hvor lenge vi må stå i Kosovo. Oppbyggingen av en innsatsstyrke er også et signal til våre europeiske og allierte venner om hva de kan regne med fra Norge – kort sagt: vår troverdighet. Og det er et behov for Forsvaret å få en fastlagt struktur for oppbyggingen av innsatsstyrken, så den blir en mer integrert og definert del av Forsvarets oppgaver, sammen med Forsvarets nasjonale oppgaver.

Vi ser også at Stortingets forutsetninger for bl.a. reaksjonstid ikke ble oppfylt da Telemark Bataljon skulle deployeres i Kosovo. Jeg har full forståelse for at dette tok tid, da det bl.a. var personellens sikkerhet som sinket den prosessen. Men desto mer viser dette behovet for et effektivt rammeverktøy for opptrening, opprustning og opprettholdelse av innsatsstyrken. I den sammenheng forundrer det meg at Høyre og Fremskrittspartiet, som ofte poengterer dette høylytt, ikke vil være med og ta stilling til et helt verktøy, men vil ta dette stykkevis og delt, eller rusle langsomt, som komiteens leder sa, i de enkelte budsjetter. Målet vårt må være at vi setter oss i stand til å oppfylle våre forpliktelser, og opprettelsen av innsatsstyrken etter meldingens forutsetninger er det som vil sikre dette.

I meldingens kap. 2.2 beskrives trusselbildet for Norge i dag. Det finnes ingen militær konkret trussel i dag, men selv om vi ikke har en eksistensiell trussel mot vår nasjon, er det potensielle fremtidige trusler av en annen og ikke så tradisjonell type som vi hadde før. I fremtiden kan vi møte regionale konflikter utenfor våre nærrområder, eventuelle trusler mot olje- og gassinstallasjoner på norsk sokkel, mot vår handelsflåte eller mot begrensede mål i Fastlands-Norge. Vi kan heller ikke utelukke at en regional konflikt kan spre seg. Til sist: Russland er heller ikke noen fiende i dag, men utviklingen i Russland er av betydning, og det er viktig at vi støtter demokratibyggingen der.

Jeg har valgt å bruke litt tid på å definere et trusselbilde, fordi det vil gi oss svaret på hvorfor vi trenger et forsvar, noe som til tider er fraværende i forsvarsdebatten. Den burde være preget av: hvorfor et forsvar? Hva trenger vi for å møte svaret? Så kan vi snakke om hvor.

Vi har etter Kosovo hatt en heller stille debatt om mandat. For oss i Kristelig Folkeparti er dette FNs oppgave. Vi bygger det på de tradisjonelle mandatprinsippene, men i meldingens kap. 2.6.3 står det:

«Skulle det, i en situasjon som utgjør en trussel mot den internasjonale fred og sikkerhet, vise seg ikke å være mulig å oppnå en uttrykkelig autorisasjon av maktbruk fra FNs sikkerhetsråd, må det om nødvendig foretas en vurdering av om det likevel kan foreligge et folkerettslig grunnlag for maktbruk. FN-pakten gir en åpning for dette.»

For ikke å dra opp en hel mandatdiskusjon er det viktig at vi både analyserer det vi gjorde og forbereder oss på at vi kan få en ny situasjon hvor samme problematikk vil være aktuell.

Under Kosovo-krisen kom det helt klart fram at den skjeve fordelingen i landenes ressurser var et problem. Europa må øke sin evne til å løse konflikter på egen dørstokk. Derfor er det initiativet som kom i Washington på NATOs toppmøte om ESDI, et godt og riktig initiativ. Hvis det blir den nye søylen innen EU, vil det bli en utfordring for NATO-land som ikke er med i EU, deriblant Norge.

Faren for marginalisering for Norge er absolutt til stede. Jeg tror ikke at et medlemskap i seg selv vil være noen løsning. Det vil allikevel være en utfordring for Norge ikke å bli marginalisert. Derfor er det viktigste vi kan gjøre, å fremstå som en ekstern ressurs. I den sammenheng er opprettelsen av innsatsstyrken en viktig faktor. Innsatsstyrken har også betydning for oss i arbeidet for stabilitet og internasjonal fred, i kampen for menneskerettighetene og i håndhevelsen av formålet med og prinsippene i FN-pakten.

En innsatsstyrke krever en tilgang til personell. Det har vært en utfordring å skaffe nok personell til de operasjonene vi allerede har deltatt i og deltar i. Derfor er incentivpakken som meldingen beskriver, viktig å ha på plass og følge opp. Forsvarsministeren kan sikkert redegjøre for situasjonen rundt dette akkurat nå.

En annen ting som vil skape en større forutsigbarhet for innsatsstyrken, er styrkegenereringsmodellen som meldingen beskriver, at man de siste tre månedene av tjenestetiden skal overføres til samtrening i en avdeling før man går direkte ut i en eventuelt løpende operasjon. Da er man i Hærens innsatsstyrke i hovedsak ute i seks måneder – og jeg understreker *i hovedsak* – deretter har man 12 måneders beredskap før seks måneders utetjeneste igjen. Jeg registrerer at Høyre og Fremskrittspartiet mener at man godt kan være ute lenger, men for oss i Kristelig Folkeparti har de erfaringene som er gjort etter UNIFIL i den såkalte UNIFIL-undersøkelsen om faren for ettervirkninger for noe av personellet, vært nok til å rope et varsku, og vi er ikke villige til å ta sjanser på dette området. Etter vår og flertallets mening er dette en modell som vil sikre både økt reaksjonsevne og betydelig utholdenhet innenfor en og samme ramme.

Da meldingen ble fremlagt, var det en del tall som ikke var spesifisert, av forskjellige årsaker. Differansen kan synes stor, 1 103 mill. kr mot meldingens 520 mill. kr. I tilleggsbrev til Stortingets presidentskap 25. februar 2000 blir det nærmere forklart hvor økningene i utgiftene kommer. Jeg vil bare understreke at det ikke er kommet noen uforutsette utgifter. Alt det som nå er tallfestet, er i meldingen omtalt som usikkerhetsmomenter. Noe er under drift, på grunn av forhandlinger, f.eks. anbefalt bonus for tre måneder for førstegangstjenestegjørende som sier ja til å delta i det nye styrkegenereringssystemet, behov for mer personell på kontrakt i Luftforsvaret og beredskapsgodtgjøring på felleselementer, og noe kommer under investeringer, på grunn av erfaringer med vårt

KFOR-bidrag, hvor vi bl.a. erfarte et ytterligere behov for bl.a. pansring av Hærens reaksjonsstyrke.

Disse økonomiske konsekvensene ble belyst og tallfestet av forsvarsminister Løwer under høringen i komiteen. De ble etter komiteens ønske da sendt et formelt brev til Presidentskapet med den samme tallfesting.

En enstemmig komite ber også Regjeringen komme tilbake med et forslag til beordring for yrkesbefal, bygd på den danske ordningen og erfaringene fra denne. For meg er det to argumenter som er tunge i denne sammenheng. For det første: Det er en ganske uholdbar situasjon for en kvinne å komme hjem til mann og barn og si: Jeg ønsker å reise ut i et risikofylt oppdrag – eller for en mann, for den saks skyld. Det burde vi kunne løfte av den enkeltes skuldre. Den andre tingen er at personellet ikke skal ha en utrygghet for om Regjeringen, som sender dem ut i samråd med Stortinget, tar det fulle og hele ansvar.

Vi vet at vel 55 000 nordmenn har deltatt i internasjonale fredsoperasjoner siden 1947. Vi planlegger nå å ha en total styrkepool, som en følge av meldingen, på 3 500, med et personell på maksimum 1 500 ute samtidig. Vi vet at disse kvinner og menn som er der nå og vil være der i fremtiden, er der for å gjøre en innsats for Norge, for fred, for menneskerettigheter, for stabilitet. Vårt bidrag er å regne med i dag. Og vårt bidrag blir med denne meldingen å regne med i fremtiden.

Gudmund Restad (Sp): Som det har gått fram av tidligere innlegg i denne debatten, er det bred politisk enighet omkring tilpasningen av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner. Dagens innstilling er enstemmig på de fleste punkter og er en tilslutning til St.meld. nr. 38 for 1998-99, som ble fremmet av regjeringen Bondevik den 4. juni 1999. Etter regjeringsskiftet har regjeringen Stoltenberg meddelt at meldingen opprettholdes.

Norge har gitt meget betydelige bidrag – og relativt sett mer enn de fleste andre land – ved deltagelse i internasjonale fredsoperasjoner siden den første FN-operasjonen ble igangsatt i 1947. Over 55 000 nordmenn har deltatt i slike operasjoner, og i de senere år har et personell på om lag 1 500 til enhver tid vært ute i oppdrag. Sammenliknet med de fleste andre land er dette en solid deltagelse, landets størrelse tatt i betraktning.

Det er vanskelig å foreta direkte sammenlikninger av de forskjellige lands bidrag til internasjonale operasjoner, bl.a. på grunn av at landene deltar i ulike typer operasjoner. Men hvis f.eks. EU skulle delta på samme nivå som Norge i forhold til sitt folketall, måtte EU-landenes bidrag tilnærmet femdobles.

For inneværende år synes kostnadene for Norges deltagelse i internasjonale operasjoner å kunne beløpe seg til mer enn 2,1 milliarder kr. Som kjent har Stortinget forutsatt at slike utgifter skal dekkes utenom forsvarsrammen. I en tid med stort press på offentlige utgifter over statsbudsjettet, er dette en stor utfordring.

Mye tyder på at det vil være behov for en betydelig omlegging av Forsvaret i tiden framover. Driftsutgiftene

må gradvis reduseres for å gi rom for helt nødvendige investeringer hvis Forsvaret skal kunne fylle sin oppgave i framtidens teknologiske samfunn. Likevel er det bred politisk enighet om å opprettholde tre grunnpillarer i vårt forsvarskonsept, nemlig den allmenne verneplikten, totalforsvaret og et nasjonalt balansert forsvar. I tillegg må vi ivareta våre internasjonale forpliktelser.

Vårt framtidige forsvarskonsept bør undergis en bred og grundig drøftelse i forbindelse med at Stortinget våren 2001 får seg forelagt neste langtidsmelding for Forsvaret. Under prosessen med omleggingen av Forsvaret er det viktig å beholde nødvendig fleksibilitet og ikke for tidlig binde seg for sterkt opp til bestemte løsninger. Det bør også gjelde vårt internasjonale engasjement.

Det er selvsagt fortsatt ønskelig og nødvendig at Norge kan tilby FN betydelige militære styrker til bruk i internasjonale operasjoner. Samtidig er det i Norges interesse å bygge opp under gjensidigheten i den kollektive bistandsforpliktelsen innenfor NATO.

Norge er avhengig av bistand fra våre allierte i NATO i en eventuell krisesituasjon. Derfor må også vi ta vår del av ansvaret ved internasjonale operasjoner. Vi må være beredt til å delta i eventuelle regionalt pregede, såkalte artikkel 5-operasjoner, som gjelder kollektivt forsvar av våre allierte, selv om den aktuelle operasjonen ikke direkte berører Norge. I tillegg kan det bli aktuelt for Norge å delta i andre operasjoner i regi av NATO, VEU eller OSSE.

Vi har sett at det stilles stadig høyere krav til vår deltagelse i internasjonale operasjoner. Det gjelder f.eks. reaksjonstid, trening og utrustning og evnen til å samvirke med andre lands kontingenter. Det er viktig at Norge snart settes i stand til å oppfylle de krav og forventninger som stilles til oss i forbindelse med internasjonale operasjoner. Et viktig bidrag i så henseende er opprettelsen av en Forsvarets innsatsstyrke for internasjonale operasjoner, som anbefales i stortingsmeldingen.

Innsatsstyrken skal bestå av robuste og fleksible enheter fra alle våpengrenene – Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret – samt av mer spesialiserte enheter innen bl.a. etterretning, logistikk og strategisk mobilitet. Komiteen slutter seg til anbefalingen om at det etableres en innsatsstyrke for internasjonale operasjoner som nevnt. Et grunnleggende prinsipp er at innsatsstyrken i størst mulig grad skal settes opp innenfor en enhetlig hjemmestruktur, at den altså skal være integrert i vårt nasjonale forsvar. Styrken skal i sin helhet inngå i den ordinære forsvarsstrukturen. Den skal dessuten kunne meldes inn i alle relevante internasjonale styrkeregistre. Det er min overbevisning at opprettelsen av en Forsvarets innsatsstyrke for internasjonale operasjoner vil være positivt også for vårt nasjonale forsvar. Det vil styrke Forsvarets troverdighet i Norge og også Norges troverdighet internasjonalt.

Når nevnte innsatsstyrke er opprettet, er det uhensiktsmessig å opprettholde inndelingen i en NATO-reaksjonsstyrke og en FN-beredskapsstyrke. Dette bør, som foreslått i meldingen, bortfalle, idet innsatsstyrken skal kunne benyttes til en hvilken som helst operasjon der Regjeringen i samråd med Stortinget mener at Norge bør delta.

Erfaringer viser at Norge ikke alltid har kunnet innfri sine forpliktelser om deltagelse i internasjonale operasjoner. Vi har hatt problemer med på kort varsel å kunne stille opp med forutsatte styrker til slike operasjoner. Det kan selvfølgelig skyldes flere forhold, men noe av forklaringen er nok at det kan være vanskelig å skaffe tilstrekkelig mange frivillige mannskaper til slike operasjoner i en tid med sterkt press på arbeidsmarkedet og stort behov for arbeidskraft i Norge.

For å sikre at innsatsstyrken til enhver tid skal kunne holdes operativ, og at vi på den måten skal være i stand til å oppfylle våre internasjonale forpliktelser i framtiden, er det behov for tiltak. Slike tiltak for å sikre rekrutteringen til innsatsstyrken omtales i meldingen. Det er nødvendig å ha forutsigbarhet for en personelltilgang av tilstrekkelig kvalitet og kvantitet. I meldingen – særlig i kapitlene 4 og 5 – gis det en grundig vurdering av utfordringene man står overfor, og det gis noen anbefalinger om hvordan disse bør løses. Jeg kan, som resten av komiteen, gi min tilslutning til opplegget.

Internasjonale operasjoner kan stille oss overfor store utfordringer. For ett år siden førte Kosovo-krisen til at Norge for første gang siden annen verdenskrig ble direkte involvert i en krig. Dette skapte forståelig nok betydelig debatt. For Senterpartiet er det avgjørende at internasjonale operasjoner, f.eks. intervensjoner overfor humanitære katastrofer og trusler mot fred og sikkerhet, har hjemmel i folkeretten. Det hadde etter min mening Kosovo-operasjonen, som det derfor etter min vurdering var riktig av Norge å delta i. Men andre har altså et annet syn på dette.

I en av de siste utgavene av *American Journal of International Law* er det gjort forsøk på å tenke videre når det gjelder folkerettslig grunnlag for militære intervensjoner. Man viser til det faktum at statspraksis er av svært sentral betydning ved utvikling og fastsettelse av folkeretten. Ut fra dette har man foretatt en gjennomgang av hva som skjedde i Kosovo-saken, og sett på om det er mulig å trekke opp noen retningslinjer som kan være til hjelp neste gang verden måtte bli stilt overfor en slik situasjon som i Kosovo. Alternativet kan ikke være å unnlate å intervensjonere, men å intervensjonere på en slik måte at de fleste stater vil finne intervensjonen å være i samsvar med folkeretten. Vilkárene som blir stilt opp for en rettmessig intervensjon, er for det første at det må foreligge graverende brudd på folkeretten. I FN-charteret er det positiv hjemmel ved trusler mot fred og sikkerhet. Videre må intervensjonen gjennomføres av et kollektiv av stater og ikke bare av én stat. Intervensjonen skal bare forfølge humanitære mål og ikke mål som er av særpolitisk interesse for noen av intervensjonsstatene. Intervensjonen skal hele tiden kunne overvåkes av Sikkerhetsrådet.

I ettertid har Sikkerhetsrådet godkjent NATO-aksjonen gjennom å akseptere den politiske løsningen på Kosovo-krisen som Den føderale republikken Jugoslavia forpliktet seg til den 2. juni 1999. Dette gjorde Sikkerhetsrådet i resolusjon 1244 av 10. juni 1999.

Det må fortsatt være slik at en intervensjon skal søkes hjemlet i en godkjennelse fra Sikkerhetsrådet. På den an-

nen side har man mange erfaringer for at dette kan være vanskelig å få. Når man i tillegg vet at begrunnelsene for å legge ned et veto mot en intervensjon til tider er fundert på vikarierende motiver, tilsier dette at man må søke i folkeretten for å finne ordninger der man kommer rundt denne hindringen. Jeg ser det som tilfredsstillende at man nå kan anta at den praksisen som er etablert i forbindelse med håndteringen av krisen i Kosovo, kan danne et slikt folkerettslig grunnlag for framtiden.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg får et intenst behov for å si noe om perspektivet på debatten før jeg går inn på de enkelte punktene som denne saken inneholder.

Uansett når man må sette inn styrker, enten det er fredsbevarende eller fredsopprettende styrker, i en konflikt, er det for sent eller i nærheten av å bli for sent. De fleste kriser, konflikter og kriger lider under manglende interesse fra verdenssamfunnets side før det har kommet til væpnede konflikter. Det er den største feilen som ble gjort i Kosovo. I ti år visste alle i Europa som ville vite det, at det var apartheidliknende tilstander i Kosovo, og at kosovoalbanerne kjempet med fredelige midler – og ingen brydde seg. Først da situasjonen ble satt på spissen, da de store overgrepene og truslene mot menneskelig startet, var det mulig å få resten av Europas og verdenssamfunnets oppmerksomhet. Det er veldig viktig at en har det perspektivet i denne debatten også, for de typiske krigene etter den kalde krigens slutt er borgerliknende kriger, altså kriger innenfor nasjonalstatens rammer, kriger utført med utrangerte, gamle og umoderne våpen, med det kjennetegn at det er religiøse eller etniske konflikter på overflaten, men hvor ofte maktkamper av mer strategisk interesse ligger under. Det betyr at hovedoppmerksomheten fra verdenssamfunnet må rettes mot dette før man kommer til disse operasjonene vi i dag diskuterer.

Etter SVs oppfatning burde denne saken vært utsatt til etter at de tre utvalgene som nå vurderer forsvarsinnsatsen, er ferdig, og det er rett og slett fordi det griper inn i på hvilken måte man skal organisere sitt eget forsvar, og på hva slags vis Norge skal kunne bidra til internasjonale aksjoner. Vi synes rekkefølgen er feil.

Men for SV er det viktig å si at vi ønsker å bidra til de internasjonale fredsbevarende eller fredsopprettende aksjoner, og vi oppfatter at denne saken forbereder Stortinget på at det kan bli skarpere aksjoner i framtiden enn det det har vært i fortiden. Det avgjørende for SV er hva slags mandat denne type aksjoner skal ha, og det sier egentlig saken for lite om. Vår premiss er at man skal ha et mandat fra FN eller OSSE, og vi synes ikke det er klart nok presisert i meldingen.

Vi er også bekymret med hensyn til NATOs nye strategiske konsept som vi ennå ikke helt vet hvordan blir i praksis, men vi vet at enkelte interesser ønsker seg NATO som et slags verdenspoliti som skal kunne handle på eget initiativ. Det er en meget farlig utvikling for verdensfreden hvis man tillater at NATO på egen hånd tar seg til rette uten backing verken i menneskerettserklæringen, i folkeretten eller med FN-mandat.

Etter SVs oppfatning burde en premiss i denne saken vært diskutert nærmere, og det dreier seg om hva Norge skal bidra med. Skal man bidra bredt, eller er det slik at det norske forsvaret er spesialisert på noen områder, og at man derfor bør bidra mer spesialisert. I SV ser vi at det er gode grunner til å diskutere om Norges rolle skulle være mer spesialisert. Kanskje er vi bedre på ingeniøroppgaver enn mange andre lands forsvar er, og har en kompetanse der som verdenssamfunnet kunne brukt bedre enn om vi bidrar med en bredere type innsats.

Med disse ord gir SV sin støtte til innstillingen.

Anne Helen Rui (A): Som NATO-allianseland er det viktig at vi i Norge viderefører det engasjementet vi har, og har hatt i mange år, i internasjonale operasjoner. Skal vi forvente hjelp hvis vi skulle trenge det, må vi hele tiden vise solidarisk evne til å hjelpe andre når det trengs.

Meldinga legger opp til å få gode strukturer på plass og at det kan bli forutsigbarhet overfor alle involverte parter både hjemme og ute.

Når konfliktene er et faktum, er det av avgjørende betydning at vi og verdenssamfunnet ellers kan reagere raskt på forespørsler om hjelp. Rask reaksjonstid er viktig for å få konflikter under kontroll og for så raskt som mulig å komme tilbake på veien til et normalt samfunn. Men utholdenhet er også svært viktig, for stabilitet er ikke lett å oppnå eller beholde ved økte opp- og nedtrapinger, eller for den saks skyld ved skifte av nasjoner som har ansvaret.

Vi ser at konflikter ikke løses fort og enkelt – de er derimot vanskelige, krevende utfordringer og ofte langvarige tilstander. Gjenoppbygging tar ofte lang tid, og det er av avgjørende betydning at det personell vi sender ut i internasjonale oppdrag, er godt rustet til den krevende jobben de skal utføre. Derfor er utvelgelsen av de riktige menn og kvinner meget viktig. De må ha gode menneskelige kvaliteter, ha godt utbygd etisk sans, ha gode samarbeidsevner, vise åpenhet og respekt for et fremmed lands tradisjoner og for landets kultur, miljø, historie og egenart. De må kunne vise medfølelse og ha innlevelses-evne, men også være handlingsorienterte og kunne improvisere gode løsninger teoretisk, praktisk og sosialt når situasjoner fordrer kreativitet.

Når situasjoner krever et kaldt hode og en rolig, men riktig og rask atferd, er det viktig å ha god grunnopplæring og god militærfaglig utdanning. For å oppnå dette må de få god militærfaglig opplæring her hjemme, de må være godt trent og være godt samtrent som kontingent, slik at de kjenner hverandre og kan stole på hverandres ferdigheter i krevende situasjoner. Reaksjonsmønstre må være drillet inn, slik at en del reaksjoner kommer helt automatisk når de skulle trengs. Gode forberedelser her hjemme er en nødvendighet for å kunne lykkes godt ute. Dette er krevende, fordi det ikke alltid er lett å forutse hva som møter dem ute i den enkelte konflikt. Det må nødvendigvis ta en del tid å få oppøvd alle de ønskede ferdighetene de trenger, før de kan sendes ut. Disse ferdighetene må også holdes ved like. De skal kunne møte ukjente utfordringer og være utholdende under forhold

som kan være vanskelige. Boforhold kan være svært forskjellige, og for oss andre normale fasiliteter er helt annerledes eller finnes ikke. Fritid er ikke en ukomplisert fritid. Det er viktig at den fritiden de har, gir avslappingsmuligheter og bygger videre på godt kameratskap og godt sosialt miljø.

Sikkerheten for det personell vi til enhver tid har ute, er også svært viktig. De som reiser ut, er ute, og familien her hjemme må føle seg trygg på at selv om forholdene er vanskelige, blir sikkerheten satt i høysetet. Men man kan aldri sikre seg for alle forhold, det gjelder enten man er hjemme eller ute. Men da er det ekstra viktig at når et uhell av stor eller liten karakter først oppstår, må de som blir rammet, være så godt forsikret at de ikke taper på at ulykken skjer utenfor Norges grenser. Uansett hvor man er i arbeid hjemme eller ute, må det være slik at medisinsk behandling og erstatning ved ulykker må være en selvfølge. Her vil jeg få lov til å vise til en enstemmig komitemerknad i innstillinga:

«Komiteen finner det viktig å understreke at personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner har krav på tilfredsstillende forsikrings- og erstatningsordninger.»

Å være ute på oppdrag i internasjonal tjeneste gir de som er der, mange livserfaringer, mye god læring og mye god faglig kunnskap som Forsvaret bør vite å utnytte til beste for forsvaret av vårt eget land. Disse kvalitetene gir også hver enkelt, men også samfunnet generelt, en god ballast. Det bør lønne seg økonomisk å ta en periode i fredsopprettende eller fredsbevarende operasjoner. Det må iallfall ikke være slik at de taper penger eller blir straffet over skatteseddelen ved å gjøre en slik innsats.

Det kan være en belastende tjeneste vi sender våre styrker ut til. Derfor må vi i Norge være beredt til å gi den hjelp som trengs både på det fysiske og det psykiske plan etter hjemkomst, hvis det trengs i ettertid. Det må ikke bli slik at når de har gjort en jobb ute, så glemmer vi dem hvis de får problemer i ettertid. Men det er ikke bare de som faktisk er ute, vi må huske på i denne sammenheng. Nær sagt alle har nær familie, enten det gjelder foreldre, søsken, ektefelle, samboer eller barn. Det er svært viktig at disse blir godt ivaretatt, og at de får god nok og riktig informasjon tidlig og vedvarende. Men det er også viktig at de føler seg trygge på at deres sønn eller datter, mann eller kone har det bra og er trygge, og at de får anledning til å få kontakt og forsikre seg om hvordan forholdene er, og følge med på hva tjenesten går ut på.

Der mener jeg at den informasjonen som Sjøforsvarets fregattansvarlige gir her hjemme, burde være et godt eksempel på hvordan dette arbeidet kan løses på en god måte. Der får de pårørende utførlige informasjoner og statusrapporter om hvor de er, hva de gjør, hva de skal gjøre og hva de har gjort. Det er også viktig for dem som er igjen hjemme, at når de trenger hjelp til små og store ting og de ikke har nær familie i nærheten, må de ha noen mennesker og steder å kunne henvende seg til for å få den hjelpen de trenger uten å føle at de tigger. Det bør dannes noen nettverk her hjemme i denne sammenheng.

Alt det jeg her har snakket om, koster mye penger: utvelgelsen, oppøvelsen, skikkelig lønn, forsikringsordnin-

ger, sikkerhet og informasjon. Men uansett hvor dyr freden er, er det mye billigere enn den billigste krigen. Det lønner seg i lengden for alle parter å ta vare på og bevare freden. Og er det noe vi har lært i de siste ti årene, så er det at fred ikke er noen selvfølge som er til stede helt av seg selv. Fred må hegnas om og tas vare på. Derfor er det så viktig å arbeide mot bl.a. rasistiske holdninger. Vi har sett grusomme kriger blant naboer også her i Europa, noen av oss trodde ikke at det igjen ville være mulig, men det viste seg å være fullt mulig også i vår tid, dessverre.

Per Ove Width (Frp): I tiden fremover vil det bli stilt helt nye krav til norsk militærpersonell. Utgangspunktet er at våre allierte i NATO forventer at Norge skal stille opp i krisesituasjoner på fremmed jord. Norge skal i henhold til NATO-traktatens artikkel 5 være villig til å stille opp i forsvaret av et annet NATO-land. Ikke-artikkel 5-operasjoner, operasjoner utenfor alliansens kjerneområde, vil ventelig bli tillagt stadig større vekt i NATO i årene fremover. Dette er omhandlet i innstillingen fra forsvarskomiteen om det norske Forsvarets tilpasning til deltagelse i internasjonale operasjoner.

Som en del av denne tilpasningen kan det ikke være tvil om at målet må være at Norge snarest setter seg i stand til å oppfylle allerede inngåtte forpliktelser på dette området, og gradvis utvider og styrker Norges kapasitet til å delta i internasjonale militære operasjoner i tiden som kommer. For å understreke betydningen av dette har Fremskrittspartiet og Høyre tatt dette inn i innstillingen som en egen merknad.

I den siste statusrapporten fra Forsvarsstudie 2000, forsvarssjefens utredning om Forsvarets oppgaver i fremtiden, konkluderes det med at verneplikten skal differensieres mye mer enn den er i dag. Blant annet vil den stridende delen av de vernepliktige bli mer profesjonalisert. I henhold til våre forpliktelser peker mye i retning av at dette er en riktig tankegang. Men for å få til dette må forholdene legges til rette. Vilkår som lønn og forsikringsordninger må nå bringes i orden. Dette er ved høringer i komiteen blitt lagt helt avgjørende vekt på av alle forsvarsorganisasjonene. Uten tvil vil dette bli meget kostbart, men skal Norge for fremtiden kunne stille opp i internasjonale operasjoner, må dette være et absolutt krav og en nødvendighet.

En ting er imidlertid de menneskelige resurser og vilkår, en helt annen og også helt avgjørende faktor er de materielle ressursene. Det kan overhodet ikke være tvil om at dette må være i orden, ikke minst av hensyn til våre soldaters liv og helse. Det vil naturligvis også være et krav og en selvfølgelighet sett med våre alliertes øyne. Alt annet vil bidra til at Norge vil bli sett på militært som en B-nasjon.

Norges forsvar har gjennom hele 1990-årene blitt nedbygd. Til tross for Fremskrittspartiets og Høyres protester og motstand har vi vært vitne til de sittende arbeiderpartiregjeringers – og sist den såkalte sentrumsregjeringens – iherdige forsøk på reduksjoner av forsvarsbudsjettene. Den forrige regjering bidrog i høy grad til

usikkerhet og manglende vilje til helt nødvendige investeringer i materiell. Den sittende regjeringen har gjennom sin noe forvirrende behandling av fregattinnkjøpet vært med på å spre en ny usikkerhet som har overrasket mange. Nedbygging av det norske forsvaret og mangel på anskaffelse av nytt materiell i hele etterkrigstiden har satt oss som nasjon i den situasjonen at behov for nytt militært materiell er både påtrengende og nødvendig hvis det er vilje til at vi skal ha et militært forsvar.

Jeg forventer at Regjeringen ser alvoret i situasjonen, ikke minst, som nevnt, av hensyn til sikkerhet og forventninger til vårt personell som skal delta i krevende utenlandsoperasjoner. Dette må jo i høyeste grad være en forutsetning for å oppfylle vår tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner. Dette betyr med andre ord en kraftig opprustning av vårt materiell, rett og slett et skippertak. At vi på grunn av en stadig utsettelse av fornyelse har sterkt behov for nye fregatter, nye kampfly og nytt utstyr til Hæren, har flertallet i Stortinget vært enige om. At det nå varsles vaklende holdninger til dette fra Regjeringen og enkelte representanter, er svært foruroligende.

Skal vi imidlertid være en nasjon som skal delta i internasjonale operasjoner, som flertallet i Stortinget altså mener, må vi ta alle konsekvensene som dette medfører. Dette av hensyn til nasjonens sikkerhet og anseelse, og ikke minst av hensyn til vårt personells sikkerhet og mulighet.

Tore Nordseth (A): Tilstrekkelig kvalitet, kvantitet og forutsigbarhet i personelltilgangen er en absolutt forutsetning for at Forsvaret skal kunne bidra i internasjonale militære operasjoner. Tjenestegjøring i internasjonale fredsoperasjoner bygger på et hovedprinsipp om frivillighet. Arbeiderpartiet er enig i at prinsippet om frivillighet er et grunnleggende prinsipp i forhold til denne type operasjoner, men ønsker å se nærmere på dagens ordning som gjør at personell som er yrkesmessig tilsatt i Forsvaret, skal kunne vegre seg mot å utføre oppdrag som er en integrert del av Forsvarets løpende oppgaver, og som Norge gjennom internasjonale avtaler har forpliktet seg til å gjennomføre. Arbeiderpartiet ønsker å vurdere denne ordningen ved en senere anledning.

I og med at tjenestegjøringen i internasjonale operasjoner som hovedprinsipp er bygd på frivillighet, vil det naturlig nok til tider være vanskelig å ha tilgang på kvalitativt og kvantitativt personell, spesielt i tider da arbeidsmarkedet er stramt, som nå, og Forsvaret må konkurrere med resten av arbeidsmarkedet. Lønns- og arbeidsvilkår samt andre incentiver vil derfor være av stor betydning for at Norge skal være i stand til å følge opp de internasjonale avtaler som vi har forpliktet oss til. Den totale økonomiske godtgjøringen vil naturlig nok være et sentralt virkemiddel for å øke rekrutteringen av personell til denne type operasjoner. Men i tillegg til det økonomiske grunnlaget peker meldingen på fem sentrale forutsetninger med hensyn til incentivstrukturen som må oppfylles dersom Forsvaret skal sikres tilstrekkelig kvalitet på personellet: For det første må tjenesten være hensiktsmessig

lagt opp; for det andre må forsikringsordninger og lønns- og arbeidsvilkår stå i forhold til arbeidsbelastning og risiko; for det tredje må deltagelse i internasjonale fredsoperasjoner gi betydelig karrieremessig verdi – både i og utenfor Forsvaret; for det fjerde må potensielle søkere bli godt informert om de muligheter deltagelse i internasjonale fredsoperasjoner innebærer; og for det femte må rutinene for utdanning samt oppfølging etter endt tjeneste være tilfredsstillende. Alle disse punktene er utdypet i meldingen.

Av disse fem punktene vil jeg spesielt peke på de utfordringene vi har på informasjonssiden. Det er svært viktig at informasjon om tjeneste i internasjonale fredsoperasjoner når ut både til samfunnet generelt, til potensielle søkere og til deres pårørende. Det må bli synlig både hvilke verdier personell som har deltatt i internasjonale operasjoner, står for, og hvilken realkompetanse de har opparbeidet under tjenesten. Realkompetansen som tilegnes av de tjenestegjørende, må spesielt gjøres kjent overfor næringslivet, slik at de som har virket i internasjonale operasjoner, er attraktive på arbeidsmarkedet når de returnerer etter endt tjeneste. Det er derfor gledelig å se av meldingen at det i samarbeid med NHO og arbeidstakerorganisasjoner vil bli tatt initiativ til en holdningskampanje rettet mot bedriftsledere og andre grupper som søker arbeidskraft, nettopp for å synliggjøre de ressursene og den kompetansen personell som har deltatt i denne type operasjoner, sitter inne med.

Til slutt vil jeg peke på det som kanskje er den viktigste faktoren for rekruttering av personell til internasjonale operasjoner. Etter min mening er det helt avgjørende og grunnleggende at det personell som Norge sender ut i denne type operasjoner, kan være trygg på at deres personlige sikkerhet er på et så høyt nivå som mulig. Det å bli sendt ut i en fredsbevarende operasjon kan selvsagt aldri bli et 100 pst. sikkert foretak, men man bør ha en garanti for at ansvarlige, bevilgende myndigheter samt den militære ledelsen har gjort det som er mulig for å sikre personell og utstyr. Er man trygg for dette, vil også motivasjonen hos den enkelte soldat og hos den enkelte militære enhet øke. Dette vil trolig også spille positivt inn i forhold til stridsevnen, og samtidig være et viktig bidrag for å sikre tilstrekkelig kvalitet, kvantitet og forutsigbarhet i personelltilgangen til Forsvarets internasjonale militære operasjoner.

Einar Steensnæs (KrF): Ved å stille til disposisjon en innsatsstyrke for internasjonale operasjoner, slik det nå foreslås i St.meld. nr. 38 for 1998-1999, oppfyller Norge sine NATO-forpliktelser på dette området. Dette har det vært viktig å understreke for en samlet forsvarskomite. Det bekrefter samtidig også Norges vilje til å delta aktivt i fredsoppbyggende og fredsbevarende innsats. Gjennom en slik deltagelse styrker Norge sin sikkerhetspolitiske stilling, samtidig som vi bidrar til internasjonal fred og stabilitet, økt respekt for menneskerettighetene og håndhevelse av formålet med og prinsippene i FN-pakten.

Det er NATO som er selve bærebjelken i norsk sikkerhetspolitikk. I en tid der det forsvars- og sikkerhets-

politiske samarbeidet er i støpeskjeen, må Norge bidra til å sørge for at NATO fortsatt vil være en sentral, dynamisk og troverdig aktør i dette viktige arbeidet. Solidaritet innad i alliansen, vilje til å ta ansvar og også bidra med materiell og styrkeinnsats i fredsoperasjoner er viktige forutsetninger for å kunne lykkes med dette.

Norge er gjennom sitt assosierte medlemskap i VEU sikret rett til full deltagelse i alle VEU-ledede operasjoner. I eventuelle VEU-operasjoner som gjør bruk av utlånte NATO-ressurser, står dermed Norge og andre assosierte medlemmer enda sterkere i kraft av sitt NATO-medlemskap. Utviklingen av det europeiske sikkerhets- og forsvarssamarbeidet, ESDP, innenfor NATO innebærer en styrking av Europas evne til handlekraftig å kunne feie for egen dør i krisesituasjoner der det ikke er naturlig at NATO som organisasjon engasjerer seg direkte. En slik økt europeisk handlekraft og militær evne må hilses velkommen av Norge. Det er imidlertid av stor betydning at verken det transatlantiske forholdet eller forholdet til partnere utenfor NATO ellers blir skadelidende i denne prosessen. Dersom VEU som egen organisasjon på sikt legges ned og oppgavene videreføres innenfor rammen av EU, slik det nå går i retning av, bør vi fortsatt søke best mulig tilknytning til disse prosessene, både gjennom politisk innflytelse og ved fortsatt å stille styrker til disposisjon i den europeiske dimensjonen av det vestlige forsvarssamarbeid. Der NATO-ressurser er involvert, må vi selvsagt fastholde vårt krav om full involvering både i det forberedende arbeidet og i selve beslutningsprosessen.

Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens presisering av at NATOs engasjement i krisehåndtering fortsatt må være forankret i folkeretten. Norge har og må fortsatt ha et sterkt engasjement for en internasjonal orden basert på klare rettsregler. En forutsetning for norsk deltagelse i fredsopprettende operasjoner må derfor være at all maktbruk søkes forankret i folkeretten. Dette kan som kjent skje gjennom samtykke fra partene, gjennom retten til selvforsvar etter FN-paktens artikkel 51 eller ved mandat fra Sikkerhetsrådet i henhold til paktens kapittel VII eller VIII.

Med en total innsatsstyrke for internasjonale operasjoner på 3 500 personell, der inntil 1 500 kan være utestasjonert samtidig, vil Norges bidrag utgjøre en viktig ressurs i alliansen. I denne sammenheng synes jeg for min del det er på sin plass å uttrykke både en takk og en anerkjennelse overfor det norske personell som har gjort en slik viktig og betydningsfull innsats i disse styrkene i den senere tid. Sett i forhold til folketall har Norge de siste årene vært en betydelig bidragsyter i internasjonale fredsoperasjoner. Norge er å regne med i det vestlige forsvars- og sikkerhetssamarbeidet, både innenfor en nordatlantisk, europeisk og nordisk sammenheng. Med opprettelsen av Forsvarets innsatsstyrke for internasjonale operasjoner, slik vi her behandler det, vil dette inntrykket bli ytterligere styrket.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Det er mye å glede seg over ved dagens diskusjon. Jeg vil begynne med repre-

sentanten Dagrun Eriksen, som spurte: Hva er poenget med å skifte en regjering når Regjeringen gjentar den gamle regjeringens politiske opplegg og politikk? Jeg tar det som en forsiktig kompliment i retning av at representanten er like fornøyd med meg som med statsråd Løwer, i hvert fall på dette området, og sånn sett er det en vennlig påskehilsen i en travel tid.

For det andre vil jeg si at jeg på grunnleggende vis deler representanten Kristin Halvorsens utgangspunkt, på samme måte som også representanten Anne Helen Rui gjorde det. Vi har én sterk alliert på den andre siden av Atlanterhavet, nemlig president Clinton som har sagt følgende: Den dyreste freden er alltid billigere enn den billigste krigen. Det er det mange som ikke tenker igjennom. Og det sier seg selv at konfliktforebygging og fredsmekling, fredsbevarende virksomhet på det diplomatiske plan, alltid er en billigere innsats enn å komme i en situasjon hvor en må sette inn militære styrker. Dette er en del av Norges sikkerhetspolitikk i vid forstand, og derfor er det også nær sammenheng mellom utenrikspolitikken, sikkerhetspolitikken og forsvarspolitikken. Det perspektivet vil absolutt bli lagt til grunn av denne regjering, selv om det isolert sett ikke tilhører de store nyheter.

Så er jeg enig med saksordføreren i at vi er inne i en ny tid hvor vi må gjøre opp vårt bestikk i forhold til de faktiske behov som gjør seg gjeldende. Det er åpenbart slik at St.meld. nr. 38, men også dagens innstilling, er en refleks av at vi nå tar konsekvensene av de seinere års sikkerhetspolitiske utvikling. Sånn sett er meldingen et bevisst politisk formulert håndverk. Innstillingen er på denne bakgrunn meget tilfredsstillende, fordi den gir klare føringer vedrørende ambisjonsnivå, organisering av Forsvarets nye innsatsstyrke og en tidsplan for innføring av styrken.

Så har det vært sagt av enkelte, delvis Høyre, delvis Fremskrittspartiet, og på helt andre premisser av SV, at en har noen forbehold kanskje også ved innfasingen av stortingsbehandlingen, slik representanten for SV sa det i denne saken.

Jeg legger til grunn at det vi nå gjør i forbindelse med opprettelsen av Forsvarets innsatsstyrke, er noe vi må gjøre uansett. Det er noe vi må gjøre uansett for å tilpasse Norge til en ny internasjonal virkelighet. Og sånn sett er dette like struktuuravhengig som Hans Majestet Kongens garde og grensegarnisonen i Varanger, for å ta en enkel og litt banal sammenligning. Dette må vi gjøre uansett fordi vi skal medvirke til et troverdig bidrag innenfor internasjonale styrkeregistre. Og selvsagt har de rett som tenker at dette på mange måter legger føringer for framtida på Forsvarets bruk av ressursene. Ja, og det er bevisste føringer, både fra den forrige regjering, vil jeg tro, og i alle fall fra den sittende regjering.

Det er hevet over tvil at vi som nasjon, som representanten Restad også var inne på, i en årrekke har deltatt med militære styrker for aktivt å bidra til å forhindre og til å løse internasjonale kriser og konflikter. Men vi har samtidig – og det må vi gjøre fortsatt – lagt stor vekt på stabilitet i våre nærområder og på arbeidet med å opprett-

holde et troverdig nasjonalt forsvar. Å forfølge disse to målsettingene samtidig er selvsagt ressurskrevende. Men dagens sikkerhetspolitiske situasjon – og det må vi ikke glemme – gjør det mulig å forene disse målsettingene ved å etablere et sett av styrker til bruk i utlandet, som også inngår som et sentralt element i det nasjonale forsvar. På denne måten forsterkes begge hovedpilarer i Forsvarets virksomhet, og også vårt bidrag til de NATO-allierte, fordi vi altså har en dobbelt mulig bruk av disse styrkene både hjemme og ute.

Et sentralt trekk ved det vi har gjort i fortid, og som det er grunn til å være stolt av, er at vi har opparbeidet evne til langvarig deltagelse ute militært. Men det har vist seg nødvendig, i lys av en ny internasjonal virkelighet, å styrke vår evne til å reagere raskere og innenfor et større spekter av kritesituasjoner i forhold til det som var situasjonen for noen tiår siden. Dette må altså kombineres med vår «gamle» evne til kvantitativt og kvalitativt engasjement over tid. Dette er i seg selv en krevende kombinasjon, men innsatsstyrken legger nettopp opp til det. Men skal vi få det til, må vi ha styrker som er identifisert og klargjort på forhånd, slik at vi ikke trenger å sette i gang fra tidenes morgen hver gang det oppstår et behov. Dette er som kjent selve grunnlaget for den melding vi har til behandling, og dagens innstilling.

Jeg registrerer med stor glede at flertallet i komiteen er enig i at innsatsstyrken opprettes etter de retningslinjer og i henhold til den plan som beskrives i meldingen. Det samme flertallet har også fulgt Regjeringens råd når det gjelder behovet for en helhetlig pakke med hensyn til rekruttering, herunder meldingens forslag til styrkede incentiver og rekrutteringsmodell for Hæren.

Nå la jeg med positiv interesse merke til at komiteens leder tonte ned det som her måtte være av motsetninger mellom flertall og mindretall. Det ser jeg som en positiv ting. Men når jeg er mest fornøyd med flertallet, er det fordi flertallets merknader gir det nødvendige politiske trykk og de nødvendige politiske retningslinjer til etableringen og opprettelsen av styrken. Men det betyr ikke – med adresse til både Fremskrittspartiet og Høyre – at vi skal være blinde for behov som oppstår underveis og de behov for justeringer som måtte oppstå underveis. Men det skal vi ikke knytte til Høyres og Fremskrittspartiets iboende trang til alltid å ha noe bedre budsjetter enn de forrige regjeringspartiene og det nåværende regjeringsparti. Vi mener at denne styrken skal forsvare sin plass innenfor den forsvarsramme av betydelig størrelse vi har, uansett, og så skal vi selvfølgelig innrømme Høyre og Fremskrittspartiet retten til å knytte det politisk til at de har et noe høyere ambisjonsnivå vanligvis, for budsjettens omfang og størrelse. Men jeg registrerer igjen, forskjellen er kanskje ikke så stor når det kommer til realitetenes verden.

Jeg legger veldig stor vekt på at vi nå i medhold av både melding og innstilling kan få en tilstrekkelig rekruttering, slik at vi kan få styrken på plass etter forutsetningen. Vi må ha en styrke og et personell som rekrutteres i forhold til de belastninger en slik tjeneste innebærer, den skal være konkurransedyktig i forhold til tjeneste hjem-

me og i samfunnet for øvrig, og komiteen støtter altså det prinsippet og gir sin tilslutning til viktige virkemidler i en sånn sammenheng som f.eks. mulighet for akkumulering av utetjenestetid i skatte- og avgiftsøyemed. De nevner andre forhold i samsvar med meldingen, styrker dem en del. Jeg registrerer også komiteens sterke støtte til en ny beordringsordning for befal. Og jeg skal sørge for, i samsvar med innstillingen selvsagt, å foreta en nærmere vurdering av det spørsmålet og komme tilbake til Stortinget så fort som mulig. Jeg deler i utgangspunktet de synspunkter som kom til uttrykk fra saksordfører Ingvald Godal her, men det sier seg selv at vi også skal gjennomføre en fornøden prosess med dialog med befalsorganisasjonene og andre.

Like viktig som det som sies om beordringsadgangen – ja, mange vil si enda viktigere – er selvsagt det som komiteen i sin innstilling sier om viktigheten av ulike personalpolitiske tiltak, som f.eks. tilfredsstillende forsikrings- og erstatningsordninger og at sikkerheten både for personellet og deres pårørende ivaretas både under og etter tjenestegjøring. Dette er helt sentrale virkemidler i en sånn sammenheng hvis vi med oppreist hode skal gå inn i alt det som en beordringsadgang selvsagt innebærer.

Når det gjelder meldingens økonomiske konsekvenser, tar jeg merknadene til etterretning, og jeg er selvsagt enig i at vi må satse sterkt på å videreføre prinsippet om tilleggsfinansiering av operasjonsrelaterte kostnader, og at det av og til kan være en vanskelig grenseoppgang mellom det som er operasjonsrelatert, og det som er mer varige investeringer.

Helt til slutt en kort kommentar til vårt nivå og EUs nivå. Det som står i innstillingen, er jo rimelig greit, men de sammenlignbare tall er egentlig at vi tar sikte på å ha rundt 1 500 pluss/minus ute til enhver tid. EU har ambisjoner om å komme opp på 60 000. Men bak dette ligger altså en «styrke-pool», en ressursbrønn, som for vårt vedkommende er 3 500, og som for EUs del ikke er beskrevet, men som sannsynligvis ligger på omlag 200 000. Og dermed er forskjellen ikke fullt så dramatisk stor, selv om jeg er enig med representanten Restad i at vi skal slå oss på vårt bryst, også i europeisk sammenheng, når vi har grunnlag for det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans J. Røsjarde (Frp): Forsvarsministeren gjorde også på mange måter sitt til å redusere de eventuelle motsetninger som måtte ligge der, men de synliggjorte som ligger i komiteens innstilling, står nå der.

Jeg forstod at man – på vanlig måte – pekte på det enkle og lett forståelige faktum at Høyre og Fremskrittspartiet har ønsket å bruke noe mer penger på Forsvaret enn det den sittende regjering og den avgåtte regjering har lystet å gjøre, det ligger nå der. Men da blir det litt underlig at det nettopp er disse to partiene som sier: Vær nå forsiktig med økonomien i dette! Det er jo slik at da komiteen fikk meldingen til behandling, lå det en prislapp med den. Da komiteen var ferdig med sitt arbeid, hadde bedt om svar på sine spørsmål, og innstillingen

skulle avgis, var altså prisen nærmest tredoblet i løpet av den tiden. Det forteller at det kan være fornuftig å være forsiktig og ikke innføre dette i full bredde og full tyngde, for det kan få uønskede konsekvenser.

Jeg har lyst til å spørre ministeren om han mener at man nå har kontroll over alle basisinvesteringer og driftskostnader, at det nå er vel avklart, og at det er det beløpet som man nå har identifisert, som er rammen for dette. Skulle svaret være ja på det, er det greit. Skulle svaret være noe annet, styrker det Høyres og Fremskrittspartiets argumentasjon.

Komiteen har i innstillingen understreket at «tjenestemønster og kontraktsforholdene må etableres i tide og vurderes og justeres løpende utifra behov og erfaring». Det åpner etter min vurdering for at man skal ha en fleksibel holdning til kontraktsregimet, basert ikke minst på at man er nødt til å satse på soldater med 12 måneders utdanning.

Er ministeren enig i komiteens vurdering av dette? Og er ministeren enig i at finansieringen skal skje utenfor rammen når det gjelder deployering og deployeringskostnader?

Statsråd Bjørn Tore Godal: Komiteen understreker enstemmig i innstillingen betydningen av realistisk budsjettering, og påpeker at det er et stort gap mellom meldingens opprinnelige innhold og de justeringer som er foretatt gjennom den forhenværende forsvarsministers brev.

Det er åpenbart slik at vi har en iboende treghet i planprosessen i Forsvaret generelt som gjør at man av og til kommer bakpå. Det må det bli slutt på, for å si det kort og enkelt. Det er av og til lettere sagt enn gjort, fordi det er store, omfattende og kompliserte saksforhold som skal beregnes, men budsjetteringsrutinene i Forsvaret generelt – med henblikk både på planer og de årlige budsjetter – må bli bedre. Det vet jeg av egen erfaring gjennom et par år i forsvarskomiteen, og jeg tror en enstemmig komitee skjønner hva jeg her snakker om. Det er helt avgjørende at departementet og Forsvarets overkommando skjerper seg kraftig på disse områdene, slik at vi unngår å komme i en situasjon hvor man stadig må ettersende beskjeder om både det ene og det andre. Men jeg sier igjen at det er lettere sagt enn gjort, fordi det skjer jo av og til endringer i de objektive forhold som det ikke alltid er like lett å forutse. Men i dette ligger det, føler jeg, en positiv utkvikling av det som er komitelederens behov og grunnleggende synspunkt.

Når det gjelder finansieringsoppsettet innenfor og utenfor rammen, deler jeg de oppfatningene som komiteen gir uttrykk for i innstillingen, og som komiteens leder her gjentar. Det skal være tilleggsfinansiering og operasjonsrelaterte kostnader. Men når det gjelder utstyr som er relatert til den enkelte operasjon, og hvor dette utstyret har en flerbruksverdi og kan brukes over tid, oppstår det et avgrensingsproblem, som komiteens leder er fullt oppmerksom på, og det vil avstedkomme en grenseangivelse som departementet og Forsvarets overkommando har ansvaret for over tid.

Ingvald Godal (H): Eg er sjølvstundt einig i at det beste er å førebyggje, men det me diskuterer her i dag, er den reiskapen me må ha i dei tilfella der førebygginga ikkje førte fram.

Hovudproblemet, slik det er i dag, er å få folk til å vera på plass til rett tid. Eg er glad for det statsråden sa om at ein så snart som mogleg vil komme tilbake med ei beordringsordning, men me krev òg eit kontraktsregime som fungerer for dei som aldri vil kunna beordrast, nemleg vernepliktige. Det blir svært viktig å få det på plass, for slik det er i dag, er det nesten ei nasjonal skam, så eg vil be statsråden stadfeste at han vil rydda opp i det. Me har brukt åtte år og har enno ikkje fått til noko som fungerer, no er det på tide at det skjer.

Det andre eg kunne ha lyst til å nemne, er dette med påskjøning til dei som har vore ute og gjort ein jobb. Det er me veldig dårlege til her i landet. Andre land heidrar slike som har gjort ein innsats, på ein måte som er synleg: med arrangement, med medaljar osv., og dei som har gjort ein innsats, set pris på dette. Ein kan berre sjå på dei som har vore ute på fyrstegongsteneste i vårt land; dei får vernepliktsmedaljen, og dei ber han med ærekjensle ved passande høve. Eg synest det kostar lite å gjera det. Eg har sett at befalsorganisasjonar etterlyser at me her òg kan få eit regime for påskjøning og arrangement både for dei som har vore ute, og for familiane i ein slik samanheng.

Til slutt har eg lyst til å nemne litt om den transatlantiske balansen. Det står veldig klare ting om den i meldinga, og ein samrøystes komitee sluttar opp om det. Ved festtalar blir det gjenteke mest annankvar dag rundt omkring i Europa, men i røynda er det veldig lite bak. Når me ser på den enorme forskjellen i innsats på USA og Europa, når me ser på dei sosiale forholda i USA, forstår eg amerikanarane veldig godt når dei seier at europearane må ta ein større del. Eg vil be statsråden stadfeste at det òg skal bli meir enn ord i festtalar i framtida.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg ser de transatlantiske forbindelser som bærebjelken i våre sikkerhetspolitiske relasjoner, ikke bare i gammel forstand når det gjelder forpliktelsen kollektivt forsvar av NATOs område, men også i ny forstand. Det nye NATO med USA i en sentral rolle har vært helt epokegjørende når det gjelder å bryte ned motsetningsforhold på tvers av de gamle blokkgrensene. Også i den sammenheng er de transatlantiske forbindelser noe mer enn taler; det er en bærebjelke. Utviklingen av en europeisk styrket evne på dette området er ikke noe alternativ til det transatlantiske; det er et supplement, som bygger på et ønske om at Europa må ta et større ansvar for sin egen bakgård, sitt eget kontinent og sin egen verdensdel. Det er ikke noe uamerikansk i det. Det er å ta ansvar i vissheten om at to verdenskriger ikke har begynte på det amerikanske kontinent, men i Europa. Vi må derfor klare å ha de to tankene i hodet samtidig.

Jeg er enig i at vi har et behov for å se på anerkjennelsesrutinene – om en kan bruke et slikt begrep – slik at vi sørger for at de som virkelig ofrer noe i de sammenhenger som representanten Godal tar opp, føler at de får en

slik anerkjennelse. Jeg vet at det er ulike innspill og synspunkter på det. Det har ikke vært så høyt prioritert som fregattene akkurat i disse dagene, men jeg ser absolutt behovet for det, uten at jeg vil gifte meg med nye mekanismer akkurat nå. Det viktigste er selvsagt at en menneskelig får gitt uttrykk for de synspunktene som er nødvendig, når det behovet dessverre av og til er der.

Jeg kan bekrefte at departementet har fullt trykk i arbeidet med å se på de spørsmål som knytter seg til kontraktsforhold for alle typer militære mannskaper. Slike ordninger må være på plass for å motivere og få det til, men jeg tror det vil glede representanten at vi når det gjelder kontingent III i Kosovo, allerede ser fruktene av en aktiv strategi.

Kristin Halvorsen (SV): Det vi diskuterer her i dag, er jo først og fremst om Norge skal være i stand til å delta i internasjonale operasjoner og hvordan, ikke hvilke operasjoner eller hva slags mandat operasjonene skal ha. Det kommer antakelig til å måtte innebære mye større vurderinger og kanskje være mer konfliktfylt enn det dagens debatt har vært.

Jeg skulle gjerne hatt noen vurderinger fra forsvarsministeren om NATOs nye strategiske konsept og utviklingen av NATO i retning av et NATO som tar seg til rette på egen hånd, uten å sikre seg i folkeretten eller i menneskerettighetene, altså uten FN-mandat og OSSE-mandat, og hva slags linje forsvarsministeren ønsker å følge i forhold til den diskusjonen som nå går i NATO om hva dette nye konseptet faktisk kommer til å innebære.

Det andre spørsmålet dreier seg om penger. Jeg skjønner at Høyre og Fremskrittspartiet er bekymret. Men på meg virker nå diskusjonen om økonomi i Forsvaret ganske merkelig hvis det ikke er slik at vi skulle klare å kunne finansiere operasjoner der norske styrker faktisk kan gjøre en innsats for freden rundt omkring i verden hvis forutsetningene er til stede, når forsvarsinvesteringene som foretas, beløper seg til mange milliarder kroner og legger beslag på så mange ressurser at nytt materiell må ligge i opplag fordi man ikke har mulighet til å bruke det. Hvorfor i all verden er det ikke mulig å få Forsvaret til å bruke pengene på det som er viktigst?

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg skjønner representanten Halvorsens behov for å diskutere de viktige spørsmålene, men det ligger altså utenfor det som er formålet med dagens melding og innstilling, nemlig å opprette en styrke som kan stå til disposisjon for regjering og storting når regjering og storting mener at det er behov for det. Det siste er i seg selv en diskusjon som det er lite formålstjenlig å ta i en slik sammenheng, hvor det verken foreligger forespørsler eller aktuelle situasjoner som er spesielt nye for Stortinget nå.

Men jeg vil kvittere ut kort ved å si: Jeg deler fullt ut det som står både i meldingen og i innstillingen når det gjelder behovet for det folkerettslige grunnlag for bruk av slike styrker. Det er godt formulert begge steder. Jeg vil, som nok en kvittering, si at jeg ikke forestiller meg – og jeg tror ikke noen andre forsvarsministre eller uten-

riksministre i NATO gjør det – NATO som et verdenspoliti som løper rundt og passer på i verden hver gang andre ikke gjør jobben sin. Det er selvsagt slik at det er FN som er den mandatgivende organisasjon, eller det er regionale sikkerhetspolitiske organisasjoner som OSSE i Europa som er mandatgivende.

Når en under NATOs strategiske konsept drøfter NATOs utvidede rolle, har det vært nettopp for å gi et grunnlag for at NATO kunne gjøre en jobb i Bosnia med FN-mandat, men også en jobb i Kosovo, hvor det ikke lyktes å komme til enighet om FN-mandat. Jeg har til gode å møte noen i NATO som er glad for det. Det viktigste er derfor å sørge for at vi får en ny diskusjon om et bedre folkerettslig grunnlag for humanitære aksjoner. Hvis jeg er bekymret for noe i framtiden, er det ikke for at NATO skal springe rundt i verden å leke politimann, for det er det verken penger, personell eller politisk vilje til. Det jeg er redd for, er at ingen gjør nok når det virkelig er behov for å gjøre noe. Det burde bekymre oss alle mye mer enn det som kanskje kommer til uttrykk til daglig.

Hans J. Røsjarde (Frp): Når jeg nå bad om ordet til replikk, var det for å gi ministeren anledning til å svare på det spørsmålet han dessverre ikke fikk tid til å svare på i første replikkveksling. Det gjaldt i all hovedsak behovet for fleksibilitet.

Vi skjønner at det altså er slik, om man skal få dette til å gå over tid, at kontraktsforhold må innebære en viss fleksibilitet, og man må ligge i forkant. Det er vi altså enige om. Men så er det tjenestemønsteret, som i hovedtrekk vil måtte bygge på dem som har 12 måneders tjeneste, om man slavisk skal følge denne modellen. Men det er også slik at det kan være en rekke andre som også kan fylle en rolle i dette. Det kan godt være at man vil få rekrutteringsproblemer, og da er altså mitt spørsmål i forhold til en samlet komitemerknad, som det åpenbart ikke har falt komiteens flertall inn å kommentere noe særlig, nemlig at komiteen har gitt uttrykk for at det er behov for en viss fleksibilitet også når det gjelder tjenestemønster: Ser ministeren, på lik linje med en samlet komite, at man kan være nødt til å gå inn i dette uten å være så aldeles fastlåst i den matematiske modellen som ligger der, nettopp for å løse oppgavene? Det er det ene.

Det andre – og da håper jeg at statsråden vil svare på det første, og så får tiden vise om han får tatt det jeg nå skal spørre om – er denne lange listen som vi har over styrker som kan stilles til disposisjon, som utgjør i alt 3 500. Det er slik at en rekke av disse elementene ikke vil kunne deployeres før et stykke inn i fremtiden. Spørsmålet mitt blir da, siden hele listen er en miniatyr av det norske forsvaret i dag: Ser ikke statsråden behovet for og nødvendigheten av å gi visse prioriteringer til visse av disse innsatselementene? For man har tross alt som en forutsetning at de skal kunne gå på 30 dager, de fleste av dem. Da må jo alt være på plass, for det er bare tilpasning til oppdraget man har tid til på 30 dager.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg er glad for sjansen til å besvare det som ikke ble besvart. Svaret er ja. Jeg

syns det hele komiteen skriver – flertall og mindretall står sammen her – er fornuftig. Det sier seg selv at når det legges opp til et mønster i meldingen som får støtte fra flertallet i komiteen, er det hovedmønsteret. Vi er glad for at vi slik sett så å si har lagt en ramme for hvordan dette skal skje. Hvis Stortingets innstilling bare hadde sagt noe i retning av at dette får en komme tilbake til eller se nærmere på, hadde vi ikke hatt noen styringssignaler som kunne bli lagt til grunn for denne prosessen. Men innenfor en slik ramme er det selvsagt behov for å se på fleksibilitet. Det er visse typer operasjoner, visse typer tjenester, hvor det kan være aktuelt både å ha kortere tid og for den saks skyld lengre tid. Så det kan jeg kvittere fullt ut for.

Når det gjelder det andre spørsmål, sier det seg selv at den listen som ligger der, vil bli lagt til grunn for oppbyggingen av selve styrken. Men heller ikke den er vedtatt av paven i Rom, selv om Stortinget har sett på det. Vi er selvfølgelig nødt til å ha en fleksibilitet også i forhold til det, vurdere de ulike styrkeelementene og innfasingen av det, og vi må se på det i tilknytning til den enkelte operasjon og det det der måtte være behov for.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Kristin Halvorsen (SV): Det er jo min egen dumhet når jeg stiller to digre spørsmål i en replikk på to minutter og regner med at statsministeren skal klare å svare på begge, og ikke bare konsentrerer meg om ett. Men siden jeg har sjansen, vil jeg gjerne ta opp det som dreier seg om Forsvarets økonomi, i håp om at forsvarsministeren vil si noe om hvordan en kan klare å stille seg sånn at en prioriterer det som faktisk er viktigst, og hvordan i all verden det kan ha seg at Forsvaret nå, etter Stortingets vedtak, gjennomfører digre investeringsprosjekter i mangemilliarderkronersklassen, som binder opp midler for minst ti år framover, men som man til sjuende og sist ikke har råd til å benytte, og som man har vedtatt å investere i før man egentlig er enig om hvordan Forsvaret skal se ut for framtida. Samtidig kan man komme i den situasjon at økonomien kan begrense Norges deltakelse i internasjonale operasjoner, der vår innsats trengs, og der det vil være viktig og riktig å prioritere utgiftene.

Så skulle jeg gjerne hatt noen synspunkter på det som dreier seg om hvorvidt vi skal bidra generelt under det norske flagg, eller om det kanskje hadde vært lurere om Norge, som har spesialkompetanse på noen områder, først og fremst bidrog i internasjonale operasjoner der hvor vi har spesialkompetanse.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Hvis jeg ikke hørte helt feil, ble dette spørsmålet stilt til statsministeren, men jeg skal allikevel besvare det.

Kristin Halvorsen (SV) (fra salen): Det sier bare noe om mine ambisjoner på dine vegne!

Statsråd Bjørn Tore Godal: Når det gjelder det siste, er jeg enig i at der kan man ha et poeng.

Det er jo det som skjer nå. Vi går inn i en sammensatt styrkestruktur hvor Norge bidrar med ting som vi er spesielt kompetente til å gjøre. Det er ingen tvil om at norske spesialstyrker f.eks. har gjort – og gjør – en betydelig innsats internasjonalt. De er langt på vei blitt en nisje for oss. Men vi bidrar f.eks. i den britiske brigade i Kosovo. Tilsvarende kan vi nevne eksempler fra andre spesialiteter i Forsvaret. Så det ene utelukker på ingen måte det andre. Men vi må være innstilt på å bidra der hvor vi er best, ved siden av de andre mer generelle styrkeelementene. Slik sett deler jeg representantens utgangspunkt.

Når det gjelder de investeringer som løpende skjer i Forsvaret, og som er mange og store, har representanten åpenbart et poeng. Men det er ikke noe særnorsk ved dette. Alle land jeg kjenner til, har en kontinuerlig revisjon av planprosesser og investeringsprosesser. Alle forsvarsministrene med hodet noenlunde på plass, og jeg tipper at det også gjelder alle forsvarssjefer, vil være veldig innstilt på at vi ikke skal investere i mer enn det vi føler vi kan forsvare om to-tre år. Men det er altså av og til en kraftig utfordring.

Jeg er fullstendig oppmerksom på selve problemstillingen, særlig i en situasjon der finansministre av alle slag er veldig opptatt av at vi skal spare penger.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Hans J. Røsjorde (Frp): Jeg skal bare tillate meg å ta opp et par saker som jeg ikke fikk tid til å berøre i mitt første innlegg. En av disse tingene kan kanskje være litt vanskelig å svare på på stående fot, men jeg vil allikevel gjøre et forsøk.

Meg bekjent er det slik at særavtalen for tjenestegjøring i internasjonale fredsoperasjoner løp ut 31. desember 1999, og så vidt jeg forstår, viderefører man da denne avtalen i en eller annen forståelse. Men slik kan det jo ikke fortsette, for da kommer vi nettopp i den samme sumpen som man har vært i over lengre tid. Jeg har forstått det dit hen at man i hvert fall fra organisasjonenes side har hatt et ønske om å legge denne forhandlingsprosedyren til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Det kan for så vidt kanskje tenkes å være en vei å gå, men jeg mener at den siste avtalen var mellom Forsvarsdepartementet og organisasjonene. Det kunne være greit å vite om det er slik også etter regjeringsskiftet at man tenderer mot å føre forhandlinger i AAD-regi. Fra eget politisk ståsted vil jeg gjerne gi uttrykk for at dersom man kommer til at forhandlinger føres med FD, ville det være langt mer beroligende, for vi føler det i hvert fall slik i Fremskrittspartiet at Forsvarsdepartementet er det som best forstår det særskilte i det som må legges inn i slike avtaler, og at å føre forhandlinger med AAD, slik jeg har forstått at den foregående regjering la opp til å gjøre, fører galt av sted, selv om det har vært visse forbindelser mellom den tidli-

gere forsvarsministeren og nevnte departement. Det behøver antakelig heller ikke å føre noe særlig godt med seg – hva vet jeg? Så mitt spørsmål er: Har man fra Regjeringens side nå intensjoner om å føre forhandlinger i raskt tempo gjennom FD, og på en slik måte at man ikke blander inn de elementer som har tjeneste i utlandet, hvis fremste skadefrekvens oppstår gjennom åpning av champagneflasker? Jeg tenker her på Utenriksdepartementet. Er det altså slik at man nå kan greie å gjennomføre forhandlinger på en slik måte at man får med seg de elementene som skal være knyttet til det å operere med internasjonale styrker? – Det var det ene.

Så var det representanten Steensnæs, som sa at Norge «er å regne med» i forsvaret. Da må jeg si at det rimer svært dårlig med representanten Steensnæs' holdninger til forsvarsbudsjettene. Hvis det er slik at Kristelig Folkeparti mener at det er bedre å ha en fin front, er det jo greit – det holder kanskje til det. Men Steensnæs og Kristelig Folkeparti bør huske på at av og til gjør man helomvending, og hvis man da er noe tynkledd på ryggen, skjemmer det.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg er selvfølgelig enig med komiteens leder i at Forsvarsdepartementet vet best. – Administrasjonsministeren har tatt initiativet til en gjennomgang av rutineene for de mange særavtaler vi har, ikke bare de som sorterer under Forsvaret i streng forstand, men under Utenriksdepartementet og for den saks skyld andre departementer, og vi får en avklaring av det regimet i nær framtid etter et opplegg fra ham. Uansett hvordan det ender på det formelle plan, tror jeg det er avgjørende viktig, som tidligere forsvarsminister er inne på i meldingen, og som også er reflektert i innstillingen, at den kompetanse som må være der når en forhandler med Forsvarets organisasjoner om dette, så å si må følge forhandlingsdelegasjonen. Den må være kjernen i forhandlingsdelegasjonen. Her er det ikke bare Forsvarsdepartementet, men også Forsvarets overkommando som besitter den kompetansen, og det redegjøres i meldingen utførlig for de særlige forhold som gjør seg gjeldende på dette området. Det må vi altså sørge for er der når et nytt regime skal forhandles fram på den særavtale og de tilknyttede elementer som nå må komme på plass. For det er riktig at vi er i et interregnum, hvor det sentrale nå er å komme i mål i samsvar med det som er meldt både i meldingen, så vidt jeg husker, og også gjennom offentlige uttalelser fra departementet og andre på tidligere tidspunkt. Så dette er et helt sentralt element i departementets arbeid med oppfølgingen av innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 2824)

S a k n r . 2

Innstilling fra forsvarskomiteen om Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 1999 (Innst. S. nr. 153 (1999-2000), jf. Dokument nr. 5 (1999-2000))

Dagrun Eriksen (KrF) (ordfører for saken): Det er en enstemmig innstilling fra komiteen i denne saken fra Ombudsmannsnemnda for Forsvaret. La meg likevel bare kort kommentere noen av de tingene komiteen har bemerket.

Vi registrerer at ombudsmannsnemnda advarer mot en utvikling av verneplikten i retning av byrdemessig ulikhet. Komiteen deler en slik bekymring, men vil vise til at dette er spørsmål som vil bli berørt av både Forsvarsstudien 2000 og det regjeringsoppnevnte forsvarspolitiske utvalget, og vil derfor avvente dette til den neste langtidsmelding og komiteehandlingen av den.

Komiteen har også registrert at den nedadgående trenden i antall refselsler kan være brutt, men siden tallmaterialet ikke er klart, vil vi også på dette punkt avvente situasjonen før vi eventuelt går nærmere inn i denne saken.

Vi vet at det er en tendens til økende bruk av narkotika i samfunnet generelt, og det vil kreve en fortsatt innsats ved våre militære avdelinger. I den sammenheng har komiteen i likhet med ombudsmannsnemnda funnet det verdt å kommentere at NARKOSØR-gruppen har vært uten hundekvipasje i ni av årets måneder. Komiteen vil understreke at det burde være vesentlig større tilgang på narkohunder til dette arbeidet. Dette er som kjent en meget effektiv metode i søk etter narkotika.

Til sist vil jeg nevne at komiteen deler ombudsmannsnemndas bekymring for mangelen på leger i Nord-Norge. Vi vet at dette er et problem også på det sivile markedet. Det vil kreves spesielle rekrutteringstiltak for å rette på dette. Komiteen er kjent med at et forslag fra Forsvarsdepartementet om etablering av en stipendordning for legetjenester mot senere pliktjeneste ble avvist av Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men komiteen ber om at FD tar dette opp med AAD for en ny vurdering.

Med dette anbefaler jeg forslaget til vedtak i Innst. S. nr. 153.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2824)

S a k n r . 3

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av øremerkede tilskudd som virkemiddel for staten i styringen av kommunene (Innst. S. nr. 150 (1999-2000), jf. Dokument nr. 3:5 (1999-2000))

Kristin Halvorsen (SV) (ordfører for saken): Denne saken, som kontroll- og konstitusjonskomiteen har hatt til behandling, er egentlig en ganske oppsiktsvekkende sak. Den er oppsiktsvekkende fordi det er så pass bred politisk enighet i komiteen når det gjelder den videre bruk av øremerkede midler i kommunesektoren, og fordi Riksrevisjonens kritikk av hvordan øremerking har fungert i forholdet mellom stat og kommune, egentlig er ganske drepene.

Det som Riksrevisjonen slår fast, er at samtidig som Stortinget har ment at andelen av øremerkede midler

skulle ned – det mente man i 1988 – så har andelen av de pengene kommunene får, som kommer i form av øremerkede midler, i samme periode – fra 1988 til 1998 – økt fra 20 til 40 pst. Det betyr at kommunene i meget stor grad er detaljregulert fra statens side.

Nå fins det mange ulike øremerkede tilskudd, og det er slik at de 20 største tilskuddene utgjør 90 pst. av det totale beløp, mens de 50 minste utgjør bare to pst. Så når man snakker om øremerkede midler, snakker man om et bredt spekter av store og små øremerkinger. Vi snakker også om forskjellige måter å øremerke på. Vi snakker f.eks. om prisvridende tilskudd. Det er øremerkinger fra stat og kommune der staten forutsetter at kommunene stiller med en viss egenandel. Det Riksrevisjonen kan dokumentere, er at prisvridende tilskudd i større grad går til kommuner med god økonomi enn til kommuner med dårlig økonomi. Og det er jo ikke så rart når man tenker seg om. For når man krever en viss egenandel, vil det være en del kommuner som ikke har råd til den egenandelen som utløser de statlige midlene. Og dermed har man altså et system hvor ganske store deler av de øremerkede midlene fungerer slik at forskjellene mellom kommunene øker og ikke minskes. Det er stikk i strid med de argumentene som har vært for å ta i bruk øremerkede midler.

La meg ta ett eksempel på prisvridende tilskudd og hvordan det fungerer. Innsatsen når det gjelder eldreomsorgen – og det er først og fremst på helse- og sosialområdet vi har et stort omfang av øremerkede midler og av prisvridende øremerkede midler – er egentlig et veldig godt eksempel på hvordan ting fungerer, fordi man der forutsetter en kommunal egenandel. I stor grad har det betydning at kommuner har støvsugd budsjetter på andre områder for å få penger til den egenandelen som kreves. Det betyr at disse pengene i mange kommuner er tatt fra skolesektoren. Det er den andre store utgiftsposten som kommunene har. Og jeg tror ikke det fins en eneste bestemor og bestefar og ikke en eneste oldemor og oldefar i dette land som mente at det var barnebarn eller oldebarn som skulle betale for en verdig eldreomsorg i form av at de skulle få dårligere skoletilbud. Det tror jeg ikke. Så her er et typisk eksempel på hvordan vridningen slår inn.

Når det gjelder prisenøytrale tilskudd, er det mest oppsiktsvekkende at Riksrevisjonen dokumenterer hvor lite kunnskap man har om hvordan det faktisk slår ut. Her har man altså benyttet virkemidler i forholdet mellom stat og kommune uten å vite om de fungerer etter hensikten, uten å vite eller ha kunnet dokumentere om det har ført til aktivitetsøkning på det feltet som det er øremerket til, eller hvordan det egentlig har fungert. Det er oppsiktsvekkende.

Dette er en riksrevisjonsrapport som er et viktig tankekors for regjering, men også i veldig stor grad for Stortinget. Jeg har selv foreslått øremerkede midler i mange runder i Stortinget og vet at det er grupper rundt omkring i kommunene – som ikke er store grupper – som har trøbbel med å få gjennomslag i forhold til kommunal administrasjon og kommunalpolitisk ledelse, og som ofte

trenger drahjelp fra en sentral organisasjon og fra Stortinget for i det hele tatt å bli sett og hørt.

Det er selvsagt slik at den enkelte innbyggers rettigheter må styrkes på en del områder innenfor kommunesektoren og innenfor tjenester som kommunesektoren har ansvar for å utføre. Men det kan gjøres på flere måter. Antakelig er øremerking av midler med på å øke forskjellen mellom kommunene, men vi vet ikke helt hvordan det fungerer, fordi man har for dårlige systemer for tilbakemelding. Man har ofte heller ikke systemer for når det skal avsluttes, og det er for byråkratisk i forhold til hva som er effektiv bruk av midler. Man kan heller tenke seg et system med mer gjennomarbeidede minstestandarder for tjenester på en del områder, f.eks. slik stortingsflertallet har vedtatt når det gjelder skolesektoren. Man kan tenke seg lignende minstestandarder på en del andre områder, men den innstillingen som ligger til grunn her i dag, og som det er bredt flertall for på Stortinget, tror jeg gjør at man må gå i en retning av at Stortinget konsentrerer seg om å lage mer generelle retningslinjer for hva som er rimelig standard, og så la være å blande seg borti hvordan kommunene og innbyggerne i de enkelte lokalsamfunn og kommuner faktisk ønsker å utføre dette. Den balansegangen er krevende, men det er i den retningen vi må gå. Det er mer effektiv bruk av pengene. Vi må likevel ikke lure oss selv til å tro at det da ikke kan by på konflikter. For det vil også bety at man i større grad må godta ulikt lokalt mangfold i hvordan tjenestene utformes – ikke i standard, men i hvordan tjenestene utformes. Det må bety at man ut fra en standard godtar ulike måter å legge opp undervisningen på i ulike kommuner, så det ikke blir full gambling mellom kommunene.

Etter SVs oppfatning er det også viktig at man tenker desentralisering av makt og myndighet ut fra den erkjennelse at vettet er omtrent likt fordelt her i landet – tro det eller ei! Det betyr at man kan ta kloke beslutninger mange andre steder enn i Stortinget, og at folk som har innsikt i egen arbeidssituasjon, egen brukergruppe, ofte er nærmere til å finne løsninger som er bedre for dem det gjelder, og at innbyggere har både vett og forstand til å si noe om hva slags tjenester de ønsker.

Etter SVs oppfatning er dette derfor mer et første skritt mot en desentralisering av makt, myndighet og penger, men noe som ikke trenger å stoppe på kommunenivå. Det kan også bety at man i større grad gir frihet for – la oss si – den enkelte skole eller den enkelte eldreinstusjon til å utforme tjenestene med betydelig mulighet for påvirkning for de ansatte, med betydelig mulighet for påvirkning for brukerne og med betydelig mulighet til påvirkning for pårørende, for eldre eller hvem det måtte være rundt om.

En viktig oppgave for kommunesektoren framover kommer til å være å få folk til å ønske å jobbe innenfor kommunesektoren. En viktig motforestilling mot å jobbe der dreier seg selvsagt om lønn – det skal jeg la ligge i denne omgangen – og arbeidsmiljø – det skal vi også la ligge – men det dreier seg om et byråkratisk system, at de føler at de jobber i et *for* byråkratisk system, et *for* topp-

tungt system, at det tar for lang tid å nå fram, at man har for liten påvirkning på egen arbeidssituasjon. Og det tror jeg må være neste skritt i forhold til den retningen som dette gir.

Det som kontroll- og konstitusjonskomiteen gjør, er å gå gjennom den rapporten som Stortinget har fått fra Riksrevisjonen, men det er Stortinget, og egentlig andre komiteer her i huset, som framover må ta utformingen av hvordan dette skal gjøres, og som må huske den kritikken som kommer fra Riksrevisjonen og ha den i bakhodet, ikke bare første året, men neste året også, fordi det er så skrikende manglende sammenheng mellom hva Stortinget har laget seg av retningslinjer i generelle termer, og hva man faktisk har vedtatt. Det har Riksrevisjonen dokumentert. Nå er det opp til oss å gjøre jobben.

Gunnar Skaug (A) (komiteens leder): Bruken av øremerkede tilskudd i kommunesektoren var, som vi husker, et hovedtema under Stortingets behandling av nytt inntektssystem i 1986, altså for ca. 14 år siden. Målet den gangen var å bedre kommunenes økonomiske handlefrihet ved å øke rammeoverføringene på bekostning av øremerkede tilskudd. Som saksordføreren, Kristin Halvorsen, på en utmerket måte har redegjort for, har det motsatte i realiteten skjedd. Øremerkede tilskudds andel av statlige overføringer er økt fra 20 pst. i 1988 til 40 pst. i 1998, mens denne tilskuddsformens andel av Kommune-Norges totale inntekter i samme tidsrom er økt fra ca. 10 pst. til 17 pst.

Utgangspunktet for den saken kontroll- og konstitusjonskomiteen har hatt til behandling, er, som redegjort for av saksordføreren, Riksrevisjonens undersøkelse av øremerkede tilskudd som virkemiddel for staten i styring av kommunene, og om staten gjennom bruk av denne type tilskudd oppnår de virkninger man har ønsket.

I likhet med saksordføreren vil jeg da understreke at konklusjonen av undersøkelsen er tankevekkende. På den ene side er store reformer, ikke minst innenfor helse- og sosialsektoren, dratt i gang ved hjelp av øremerkede tilskuddsordninger, forsøksprosjekter har latt seg gjennomføre, osv. På den annen side framgår det at utstrakt bruk av øremerkede tilskudd som forutsetter kommunal medfinansiering, har bidratt til å øke inntektsforskjellene mellom kommunene. At kommuner med svak økonomi gjennomsnittlig mottar 30 pst. mindre i øremerkede tilskudd enn kommuner med god økonomi, gir virkelig grunnlag for ettertanke. Det kan umulig ha vært Stortingets intensjon.

Videre er kommuner som på et tidlig tidspunkt har prioritert viktige områder, som f.eks. eldreomsorg, i ulik grad blitt kompensert. En særskilt undersøkelse av to tilskuddsordninger uten krav om kommunal egenandel, såkalte prisnøytrale ordninger, til henholdsvis psykiatri og lønnstilskudd til omsorgstjenester, viser at bare 40 pst. og 2 pst. av de økte tilskuddsmidlene lar seg finne igjen i økte utgiftsrammer til formålene i kommunene samme år.

Likeledes rapporterer mange kommuner, og da særlig de mindre, om betydelige administrasjons- og planleggingskostnader som er tunge å bære. Det er også liten

sammenheng mellom tilskuddenes størrelse og de kontroll- og oppfølgingsrutiner som forutsettes ivarettatt.

Alt dette tilsier at det må skje en gjennomgang og omlegging av de statlige overføringene til kommunene, og at bruken av øremerkede tilskudd bør reduseres. En enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite slår fast at

«Regjering og Storting bør bestrebe seg på å utvikle andre og mer egnede styringsmekanismer for å nå overordnede målsettinger og for å sikre en viss standard for grunnleggende velferdstjenester – mens hvordan målene skal nås i større grad overlates til lokale folkevalgte organer. Dette betyr at Stortinget må godta større variasjoner i utformingen av tjenestetilbudet ut fra lokale variasjoner.»

Så langt er det full samstemmighet. Uenigheten oppstår først når spørsmålet om hvilke tilskuddsordninger som skal fjernes, bringes på banen.

Det såkalte Carlsen-utvalget, eller ad hoc-utvalget for kommunesektorens inntektsgrunnlag, fra 1996 viser etter min oppfatning til tre viktige hovedkategorier av tilfeller hvor det vil være hensiktsmessig å benytte øremerkede tilskudd. Disse er når tjenesten er i en oppbyggingsfase med svært ulik dekningsgrad, f.eks. satsingen på barnehager, når tilskuddet har karakter av en forsøksordning med en klar tidsavgrensning, eller når tilskuddet bare omfatter et fåtall kommuner og det er vanskelig å tro at kriterier i en generell kostnadsnøkkel kan fange opp utgiftsbehovet for disse kommunene. Utvalget konkluderer for øvrig med å tilrå en betydelig reduksjon i antall øremerkede tilskuddsordninger og også volum. Den oversikten jeg viser til, er sikkert på ingen måte utfyllende, men den synliggjør på en grei måte at øremerkede tilskudd kan ha en positiv effekt hvis de benyttes på en bevisst og gjennomtenkt måte.

Skal man foreta en omlegging i retning av å la en større andel av de statlige overføringer skje i form av rammeoverføringer, tror jeg det er viktig å finne alternative måter å sikre de helt grunnleggende velferdstilbudene i kommunene på. I dette arbeidet kreves det selvfølgelig medvirkning fra alle parter. Også kommunene selv må være villige til å gi signaler om hvilke ordninger som bør utgå.

Skal man få til en reell styrking av det kommunale selvstyret, som jeg tror alle er enige om at vi skal slåss for, må man, som kontroll- og konstitusjonskomiteen påpeker, samtidig akseptere større ulikheter i tjenestetilbudet kommunene imellom. Forholdet mellom samfunnets plikt til å sikre først og fremst enkeltindividets rett til velferdstilbud uansett hvor i landet han eller hun bor, og den kommunale handlefriheten er, som vi alle vet, en meget vanskelig balansegang.

Den nye regjeringen med kommunalministeren i spissen er opptatt av disse problemstillingene. Kommunalministeren har allerede hatt møte med Kommunenes Sentralforbund bl.a. om et opplegg for å innlemme en del av de øremerkede tilskudd i de statlige rammeoverføringer. Dette synes jeg er et viktig initiativ som det blir interessant å følge videre.

Nå vil jeg gjerne, i likhet med saksordføreren, konkludere med å si at det er neppe aktuelt å si et klart ja eller

nei til bruk av øremerkede tilskudd. Som virkemiddel for å få i gang ønskede forsøk, få fortgang i nasjonale satsinger osv., kan denne type overføringer spille en positiv rolle. Forutsetningen er imidlertid at man er seg bevisst når slike tilskudd skal benyttes, om den enkelte ordning skal ha en tidsbegrensning og i tilfelle hvor lenge den skal vare, hvilke kriterier for mål og resultater ordningene skal vurderes ut fra, og hvorledes man sikrer at de øremerkede tilskuddene faktisk benyttes til de formål som de er forutsatt å skulle styrke. Helt til slutt synes jeg også man videre må vurdere muligheten for å forenkle kontrollordningene, slik at mest mulig av de øremerkede midlene kan benyttes direkte til de formål som myndighetene ønsker å prioritere.

Vidar Kleppe (Frp): Innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen er viktig på mange områder. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har gjennomgått det arbeidet som Riksrevisjonen har gjort, og ECON Senter for økonomisk analyse har undersøkt de ulike formene for økonomisk tilskudd og hvordan de påvirker kommunene. Det har gitt en bekreftelse på at situasjonen i Kommune-Norge i dag er slik at man bruker veldig mange økonomiske midler og menneskelige ressurser på å finne ut av og jobbe med de forskjellige ordningene, og at det en får i gjenytelse fra staten, ofte er veldig lite. Derfor øker variasjonene. Fra Fremskrittspartiets side vil jeg understreke at vi er opptatt av, som også saksordfører Halvorsen var inne på, at når det gjelder basistjenestene som kommunene skal dekke, og som de har ansvaret for, som helsesektoren og ikke minst skolesektoren som er de store sektorene, ser vi at når Kommune-Norge ikke prioriterer på en skikkelig måte og ikke finner nye måter for å løse utfordringene i Kommune-Norge, blir det ofte en kamp mellom disse to viktige sektorene for kommunene. Vi i Fremskrittspartiet er veldig bekymret over de forskjellene vi ser mellom kommunene i Norge når det gjelder tjenestetilbudet på skolesektoren og helse- og sosialsektoren. Derfor er Fremskrittspartiet kommunepolitikernes beste venn når det gjelder å bevilge økonomiske rammer som gjør at kommunene over hele landet, uavhengig av hvor man bor, kan gi et likt tilbud på disse to viktige områdene. Derfor har vi en særmerknad i innstillingen som går på at vi vil opprettholde ordningen med øremerkede midler overfor kommunene for å styrke disse basistjenestene. Det er ikke fordi vi ikke stoler på at kommunepolitikere vil prioritere, men det kan ikke være slik i et land som Norge at det skal være avhengig av hvor man bor, om man får et skikkelig skoletilbud, og ikke minst om man får trygghet med en god helse- og sosialpolitikk. Det er grunnlaget for at vi har den særmerkningen.

Ellers er det veldig mye godt i denne innstillingen. Den utviklingen som har skjedd siden det nye inntektsystemet til kommunene, har vært oppe i ulike former, og den store gjennomgangen som var i 1986, bekrefter jo at på dette området er det Fremskrittspartiet som har ligget i forkant når det gjelder hvordan vi skal løse disse utfordringene. Men jeg er overbevist om, og jeg tar det som en selvfølge, at når vi får kommuneøkonomiproposisjo-

nen for 2001, kommer vi til å få både forslag og ideer fra Regjeringen om hvordan dette skal løses, og at vi får en bred politisk diskusjon i fagkomiteen som egentlig styrer med disse spørsmålene. Vi i Fremskrittspartiet er overbevist om at det blir en nyttig og god runde. Også kommunepolitikere gjennom KS og de innspillene de vil komme med, vil bidra til at vi får rettet søkelyset mot det at vi har et system som ikke har fungert godt nok i et land med litt over 4,3 millioner innbyggere, og at vi har all verdens slags regler når det gjelder øremerking av midler, der kommunene må gå inn med veldig mye egenandeler.

Vi håper at dette kan bidra til at vi får en bred, grundig og god diskusjon om dette, slik at demokrati og Kommune-Norge kan være styrket når det gjelder basistjenestene, og at vi åpner for større frihet for de enkelte kommuner – som det også er blitt sagt før her – til å organisere tjenestetilbudet på andre områder, som ikke er lovpålagt og som er basistjenestene.

Med dette takker jeg Riksrevisjonen for nok et godt bidrag når det gjelder å sette viktige ting i fokus.

Odd Holten (KrF): Jeg skal ikke nå starte en polemikk med representanten Vidar Kleppe om hvem som er kommunenes beste venn. Men jeg vil nok tro at de som nøye leser Fremskrittspartiets budsjettforslag, vil se at det er visse kuttforslag også på kommunesektoren som ligger til grunn for betydelige omfordelinger.

Vi behandler nå en sak med sterke følelser knyttet til hvem som skal styre, og der mye kan tyde på at kommuner med god økonomi får bedre nytte av øremerkede midler enn kommuner med stram økonomi. Ikke minst kommer det klart til uttrykk en generell negativ holdning til statlig styring av kommunenes overføringer, uten at de som spørres, klarer helt ut å definere presist på hvilken måte disse øremerkede midlene slår ut, bortsett fra at de henviser til at selve tidspunktet av og til kan være det som er utfordringen i forhold til kommunene når det gjelder dagsbehovet for de enkelte oppgaver. Kritikken går mest på at handlefriheten reduseres og at lovpålagte oppgaver kan bli skadelidende der hvor det ikke er øremerkede midler å få til de konkrete oppgavene.

Riksrevisjonens undersøkelse er bredt anlagt, og ved hjelp av ECON blir en kjent med hvordan øremerkede tilskudd påvirker kommunenes prioriteringer i tiden fra 1985 til 1997. Ønsket fra staten var ifølge Innst. S. nr. 305 for 1983-1984 i større grad å legge til rette for lokale prioriteringer. Antall øremerkede ordninger skulle reduseres og i stedet få en dreining over til rammefinansiering. Vi har hørt fra saksordfører klart hvordan dette har utviklet seg. Vi har nemlig sett at vi har fått en økning fra 20 pst. i 1988 frem til 40 pst. i 1998.

Veksten synes å kunne forklares med store økninger innen Sosial- og helsedepartementet, mens de andre departementer har en reell reduksjon fra 1992 til 1998. Positivt er det at det ikke har vært noen økning i antall tilskuddsordninger etter 1986. Det er grunn til å merke seg at de største tilskuddsordningene dekker 90 pst. av samlede øremerkede utbetalinger, mens de 50 minste tilskuddsordningene bare utgjør 2 pst. av overføringene.

(Holten)

Her ligger det et betydelig potensial for å kunne luke unna et betydelig antall ordninger.

Det blir ofte for enkelt å være bare kritisk mot øremerkede overføringer. Utvilsomt er disse ordningene med på å gi et tilnærmet likt tjenestetilbud i de enkelte kommuner, og fremskynder store, tunge reformer, som f.eks. PU-reformen, eldreomsorgstilbudet, barnehageutbyggingen og skolefritidsordningen, for å nevne noen satsingsområder.

I Stortinget er det dog bred enighet om at øremerkede tilskudd skal begrenses. Riksrevisjonen reiser etter min mening et viktig spørsmål om hvorvidt staten bruker øremerkede tilskudd i styringen av kommuneforvaltningen på en hensiktsmessig måte. Her er det all grunn til ikke minst å legge vekt på det som saksordfører var inne på i sitt innlegg.

Ved å redusere antall øremerkede ordninger kan virkningen av de gjenværende bli bedre, noe som må være et hovedansvar for oss alle.

Kommunal- og regionaldepartementet peker på at øremerking kan påvirke kostnadseffektiviteten, og at det er viktig å ta hensyn til at de frie inntektene er store nok for å gi kommuner mulighet til medfinansiering, og at handlingsplanen for eldreomsorg og opptrappingsplanen for psykiatri i henholdsvis 1998 og 1999 må tas med i vurderingene for rammene for øremerkede overføringer etter 1997.

Kristelig Folkeparti er enig i intensjonen ved å tilrettelegge for at overføringer fra staten til kommunene i størst mulig grad bør inngå i inntektssystemet. I denne forbindelse er det naturlig å redusere antall overføringsordninger.

Dette vil naturlig føre til større variasjoner i kommunetjenestetilbudet. I denne forbindelse er det viktig at en fjerner øremerkede tilskudd som krever at kommunene selv må delfinansiere ordninger som blir prioritert fra Stortinget, og at en i denne forbindelse utvikler resultatmålinger for å avdekke at prioriterte områder blir ivarettatt uten øremerking.

Jeg anbefaler forslag til vedtak, noe jeg antar også saksordfører har gjort ved sitt innlegg.

Svein Ludvigsen (H): Høyre er svært tilfreds med at det er en samlet komite som slår fast at Riksrevisjonens undersøkelse gir argumentasjon og grunnlag for å redusere antall øremerkede tilskuddsordninger. Høyre har for så vidt lenge hevdet at Regjeringen så vel som Stortinget må komme frem til mer egnede styringsmekanismer for å oppnå overordnede målsettinger i kommunesektoren.

Komiteleder Skaug sa nettopp at Riksrevisjonens konklusjoner er «tankevekkende», og jeg er for så vidt enig med han i det. Det er mer enn et tankekors når man konstaterer at f.eks. i 1998 utgjorde de øremerkede tilskuddene ca. 32 milliarder kr, mens rammeoverføringene utgjorde ca. 47 milliarder kr.

Sett i denne sammenheng er det derfor svært gledelig, sett fra Høyres ståsted, at hele komiteen slår fast at Stortinget må godta større variasjon i utformingen av tjenestetilbudene ut fra lokale variasjoner rundt om i landets

kommuner. Så er det å håpe at alle partiene følger opp i praktisk politikk gjennom konkrete vedtak her i Stortinget.

I likhet med saksordfører Kristin Halvorsen vil jeg minne Stortingets øvrige komiteer om å ta med seg Riksrevisjonens synspunkter når de behandler saker hvor øremerkede tilskudd og målstyring av kommunene er tema. Den nye kommunalministeren og Arbeiderpartiet får jo sin første sjanse i revidert nasjonalbudsjett om en måneds tid, for ikke å snakke om den glimrende anledningen som høstens budsjett vil være til å følge opp Riksrevisjonens anmerkninger og kontrollkomiteens klare anbefalinger om å avvikle noen av de øremerkede tilskuddsordningene.

I Høyre har vi, som jeg var inne på, lenge vært opptatt av disse ordningene og av nærhetsprinsippet, hvilket betyr at kommunene og lokalsamfunnene i større grad skal kunne velge sin egen kurs når det gjelder f.eks.

- grensen mellom kommunalt og privat ansvar for lokale oppgaver
- hvilken standard kommunen skal tilby innenfor de enkelte tjenester, selv om man har minstestandarder utformet av Stortinget
- løsningsmodeller og utforming av det enkelte kommunale tilbudet
- lokale styringsformer

Når representanten Kleppe i sitt innlegg ville avvikle øremerkede tilskuddsordninger, men likevel ha samme tilbud i alle kommunene, forstår ikke jeg det på annen måte enn at det er innbyrdes motstrid i hans argumentasjon.

Fra Høyres side innebærer nærhetsprinsippet en sterk tiltro til at lokalsamfunnene skal kunne finne egne løsninger på sine egne oppgaver. Staten må slutte å overstyre og detaljstyre kommunene gjennom utstrakt bruk av øremerkede tilskuddsordninger, og Riksrevisjonens rapport viser jo med all tydelighet at det bærer galt av sted når kommunen bruker øremerkede tilskudd slik den nå gjør.

Det virker også som om stadig flere kommunepolitikere ber om større lokal frihet, ikke om flere øremerkede tilskuddsordninger. Med lavere statlige styringsambisjoner og færre regler kan kommunene bruke sine inntekter bedre og bidra til mer velferd for dem som bor i kommunen.

ECON-rapporten 63/98 – Effekter av øremerkede tilskudd – som ble laget på oppdrag fra Riksrevisjonen, mener å kunne slå fast at effektene er tilfredsstillende hva angår de prisvridende tilskuddene, dvs. de tilskuddene som beregnes ut fra faktisk aktivitet, særlig når disse er gitt som driftstilskudd. Det er bra.

Når det derimot gjelder de ikke-prisvridende tilskuddene, med andre ord de tilskuddene som er gitt på objektive kriterier, er resultatet nedslående. Altfor ofte skjer det en lekkasje, mener ECON-rapporten, og fastslår den til over 50 pst., ved at tilskuddet går til noe annet enn det det var ment til. Slikt bekrefter at øremerkede tilskudd absolutt ikke er et vidundermiddel for å styre aktiviteten i kommunene.

En annen uheldig virkning av øremerkede tilskudd avhengig av egenandel fra kommunen er at det faktisk forfordeler de kommunene som har best økonomi, og at de positive virkningene avtar over tid.

Dette er selvsagt ingen nyhet for oss, og jeg viser til den særmerknad jeg på Høyres vegne har funnet grunn til å komme med, i tillegg til at vi står sammen med resten av komiteen i innstillingen. Allerede på begynnelsen av 1990-tallet påpekte vi nødvendigheten av å redusere nivået på øremerkede tilskudd.

På den annen side skal jeg ikke benekte at øremerkede tilskudd riktig innrettet og riktig dosert faktisk kan være et godt og riktig virkemiddel. Man må ikke bli dogmatisk i disse spørsmålene. I denne sammenheng viser jeg til Rattsø-utvalget, som vurderte finansieringsordninger som f.eks. stykkprisfinansiering, som innsatsstyrt finansiering, og at dette ville være økonomisk effektive ordninger uten negative sider, som de tradisjonelle former for øremerkede tilskudd har. Det samme sier for øvrig ECON-rapporten, som altså ligger til grunn for Riksrevisjonens rapport.

Det blir forresten god anledning til å drøfte bruken av øremerkede tilskudd i forbindelse med en interpellasjon som Erna Solberg har reist til kommunal- og regionalministeren den 21. mars i år. Hennes tilnærming er at kommunene må få beholde mer av skatteinntektene, og hun utfordrer Regjeringen til å endre det kommunale inntektssystemet slik at en større del av verdiskapingen blir igjen i kommunene.

Slik dagens inntektssystem er utformet – og her er dessverre øremerkede tilskudd flittig brukt av flere regjeringer – får kommunene altfor lite incentiver til bl.a. å tilrettelegge forholdene for næringsutvikling og dermed forbedre grunnlaget for økte skatteinntekter.

Senest i fjor høst foreslo Høyre å legge 14 øremerkede tilskudd inn i rammene. Vi fikk ikke flertall den gang, men nå håper jeg at innsikten hos de øvrige partiene er bedret, og at kritikken mot bruk av øremerkede tilskudd som en samlet kontrollkomite står bak, skal gi Regjeringen ryggdekning til en grundig rydding i disse tilskuddsordningene allerede i neste budsjettframlegg.

Marit Tingelstad (Sp): Dokument nr. 3:5 om Riksrevisjonens undersøkelse angående øremerkede midler i kommunesektoren er et grundig og viktig dokument. En må slå fast at Stortingets intensjon om mer rammefinansiering og mindre øremerking på langt nær er nådd. Øremerkede midler utgjorde i 1998, som vi allerede har hørt, 32 milliarder kr og rammefinansieringen 47 milliarder kr. Det er ikke rart at Kommune-Norge sier de er bundet på hender og føtter. Det er særlig de store helsereformene som drar av gårde med det meste av øremerkingen. Handlingsrommet for kommunene blir derfor svært lite når egenandeler kreves for at statlige midler skal kunne utløses. Senterpartiet har stor forståelse for kommunenes frustrasjon på dette området, og tidligere kommunalminister Odd Roger Enoksen begynte en prosess for å bedre situasjon, noe jeg vil komme tilbake til.

Øremerking av tilskuddsmidler har også vært et gjennomgangstema i denne salen. Meningen var jo å redusere disse betraktelig. En må derfor spørre hvorfor vi ikke har klart å endre dette etter intensjonen.

Jeg deler Senterpartiets parlamentariske leder Odd Roger Enoksens utsagn om at vettet er rimelig godt fordelt utover i landet. Det skulle nettopp tilsi at Stortinget overlot mer styring til regional- og kommunepolitikerne. Men det har altså gått i motsatt retning.

Om øremerking har ført til bedre tjenestetilbud totalt, kan diskuteres. For om en sikrer ett tjenesteområde i kommunen, kan det gå ut over andre områder. For eksempel når det gjelder helsereformen, har vi hørt skolens folk si at det har gått ut over skolesektoren. Da kommer det krav om øremerking på dette området også – og dermed er vi inne i en ond sirkel. Det er ikke rart at enkelte lokalpolitikere og KS av og til i ren frustrasjon sier at staten like godt kan ta over hele greia.

Det var interessant å høre saksordfører, Kristin Halvorsen, gi uttrykk for at SV nå, i stedet for øremerking – som det partiet har stått for i lang tid, slik jeg kjenner det – heller vil utvikle generelle standarder for å sikre likeverdige tilbud. Men hvordan slike standarder skal utformes uten at en knebler det lokale selvstyret, er noe det blir interessant å studere. Jeg har ikke svar på det i dag, men jeg er sikker på det er en prosess vi må gå inn i.

Ikke minst er det kommet kritikk av at en del øremerkede midler ikke har vært prisjustert på mange år. Det har verken regjeringen som gikk av, eller regjeringen som satt før, fått gjort noe med. Jeg tror det er fem-seks år siden satsene ble prisjustert. Det er svært uheldig.

Senterpartiet er opptatt av det lokale selvstyret og vil styrke dette, men da må vi samtidig ville og tørre stole på lokalpolitikernes vurderingsevne.

Øremerking krever ofte handlingsplaner for at øremerkede tilskudd skal kunne oppnås. Dette gjøres for å sikre bruken av midlene. Det er krevende, og det koster både tid og penger med flere årsverk i administrasjonen, noe som kan gå ut over tjenesteproduksjonen. Det bør vurderes nøye om slike plankrav kan reduseres i tråd med kravet om mer frihet for kommunene.

Sentrumsregjeringens invitasjon til forsøk på mer rammefinansiering i kommunene ble veldig godt mottatt. Hvis jeg ikke husker feil, var det 160 kommuner som meldte sin interesse for dette, mens bare 20 fikk muligheten. Så skuffelsen var sikkert stor hos de 140 som ikke fikk bli med på forsøket med å prøve mer rammefinansiering. Motivasjonen var, som vi skjønner, svært stor for å ville styre etter andre modeller enn dem vi har i dag. Det skal bli interessant å studere evalueringen av disse forsøkene.

Det nye informasjonssystemet, som kalles KOSTRA, vil sikkert gi bedre oversikt over hvordan midler blir brukt. Jeg registrerer imidlertid at Riksrevisjonen reiser spørsmål om hvorvidt KOSTRA vil ivareta departementenes behov for resultatinformasjon. Jeg legger til grunn at det er kvalitative resultater som her menes. Dette er det sannsynligvis vanskelig å fange opp i et dataprogram, men det bør nettopp være et viktig mål å få vite hva slags omsorgs-, helse- og opplæringstjenester som gis til den enkelte borger. Jeg er sikker på at vi mer og mer vil etterspørre kvaliteten på tjenestene. Det må vi som er opptatt

av å ha et godt offentlig utbygd tjenestetilbud, være særlig oppmerksom på.

Jeg har merket meg at komiteen i en merknad påpeker at Riksrevisjonens undersøkelse avdekker store mangler når det gjelder å måle faktisk aktivitetsøkning ved bruk av prisenøytrale tilskudd. Kommuner med svak økonomi mottar i gjennomsnitt 30 pst. mindre i øremerkede midler enn de som har god økonomi. Og jeg er helt enig med komiteen, som sier at øremerkede tilskudd som krever kommunal medfinansiering, bør trappes ned, og at det må utvikles resultatmåling for effekten av prisenøytrale tilskudd.

Likeså er Senterpartiet enig med komiteen når den sier at det er hensiktsmessig å dempe kontrollkravene ved de små tilskuddsordningene for å redusere administrasjonskostnadene i kommunene. Dette er i tråd med signaler vi får når vi møter kommunepolitikere og rådmenn. Det blir ikke forstått at staten krever masse arbeid på dette området, samtidig som kommunebudsjettene for reell tjenesteyting må strupes. Vi må aldri glemme hva som er hovedsaken, nemlig å gi gode tilbud til barn, unge, syke og eldre. For den enkelte er det likegyldig hvor pengene kommer fra, men de må være der for at tjenestene skal kunne ytes. Jeg tror jeg tør si at diskusjonen om øremerkede midler egentlig ikke er interessant for andre enn politikere, rådmenn og interesseorganisasjonene.

Stortingets og Regjeringens plikt til å påse at offentlige midler blir brukt mest mulig hensiktsmessig, er denne saken et godt eksempel på. Vi har bl.a. Riksrevisjonen til å hjelpe oss med dette. Og nok en gang har de kommet med en svært nyttig og god rapport, som vi alle må legge oss på minne.

Jeg har merket meg at det har blitt sagt at kommunal- og regionalministeren allerede har tatt kontakt med KS om dette med øremerking av midler. Det synes jeg er veldig bra. Det må jo være et svært aktuelt tema å ta opp i de konsultasjonene som den forrige regjering fikk satt i gang på dette området.

Laila Kaland (A): Eg synest Riksrevisjonen har gitt oss ei god oversikt over korleis øymerka tilskot verkar i Kommune-Noreg. Eg vil også seie at saksordføraren frå SV, Kristin Halvorsen, har gitt oss ein grundig gjennomgang av det fleirtalet meiner.

Vidare må eg seie at eg blir noko matt når eg høyrer Framstegspartiets talsmann seie at dei er kommunane sin beste venn. Det er ofte det Framstegspartiet prøver å framstille seg sjølve som: bestevenn med dei fleste. Men les ein programmet og ser ein på kutta dei har i budsjetta, også overfor kommunesektoren, som skal ta vare på vanlege folks livssituasjon, er det ganske hårreisande å kome med ein slik påstand. Eg trur at stykkprissystemet, som Framstegspartiet framheva her, får vi gode høve til å diskutere seinare.

Når det gjeld øymerkte tilskot, er det vel riktig å seie at ikkje minst politikarane og organisasjonane har vore veldig opptekne av å få øymerkte tilskot til kommunesektoren. Men etter kvart trur eg det også kjem fram ein del tankar om at dei øymerkte tilskota kan

verke hemmande på lokaldemokratiet, og ikkje minst hemmande på politikarane som sit i kommunestyret og som ser at det allereie er bestemt kvar pengane skal gå. Derfor er eg enig med alle dei som har sagt at vi må sjå meir på dei øymerkte tilskota. Det er vel riktig som det også har vore sagt, at vi brukar ca. 32 milliardar kr til øymerkte tilskot, medan rammeoverføringa er på ca. 47 milliardar kr.

Frå Arbeidarpartiet si side har vi iallfall sagt at dei frie inntektene til kommunane må aukast, og det må bli mindre til øymerkte tilskot, og det håpar eg også kommunalministeren vil følgje opp på det punktet. Dette er også teke inn i fleirtalsmerknadene i innstillinga.

Eg har lyst til å nemne litt om mitt eige fylke, der vi veit at alle kommunane faktisk er minsteinntektskommunar. Eitt av problema med å oppfylle dei vedtaka som blir gjorde på Stortinget innanfor dei ulike områda der ein har øymerkte pengar, er rett og slett at kommunane ikkje har eigendelen å betale med. Då blir det slik at dei pålegga som er gitt frå Stortinget, som kommunane gjerne vil følgje opp, både på eldresatsing, på helse, til HVPU og til skulesektoren, det har dei rett og slett ikkje råd til. Derfor ser vi at det blir større ulikskap mellom rike og fattige kommunar når dei ikkje kan innfri det Stortinget har sagt. Det må også vere riktig, trur eg – når vi veit at vi i Kommune-Noreg i dag har ein del rike kommunar – at vi kan ha ei større utjamning mellom rike og fattige kommunar.

Det er også sagt her at det er grunnleggjande behov som er nødvendig for kommunane å oppfylle, og det er god eldrepolitikk, det er gode skuletilbod, det er barnehageplassar, og at kommunane også kan støtte ein del av dei ulike kulturtilboda som er i Kommune-Noreg. Vi ser faktisk i dag på ein del av budsjetta at er det noko det går ut over, er det faktisk kulturtilboda ute i distrikta. Det er synd, for vi veit at blir det liten aktivitet og kulturtilbod ute i kommunane, vil folk ikkje bu der. Kommunesektor og kommuneøkonomi er vel ting vi kan kome tilbake til, og det får vi rikeleg høve til seinare. Elles vil eg tilrå innstillinga.

Statsråd Sylvia Brustad: Stortinget har etter min mening gjennom Riksrevisjonens undersøkelse fått en god redegjørelse rundt bruken av øremerkede tilskudd som statlig virkemiddel overfor kommunesektoren. Og det er riktig som flere har påpekt i debatten, at mens Stortinget for veldig mange år siden sa klart ifra at vi i sterkere grad skulle styre kommunene gjennom mål og resultatstyring kombinert med frie inntekter, dvs. skatter og rammetilskudd, så har storting og regjering i den perioden stort sett gjort det motsatte, nemlig øremerket mer og mer.

Jeg har merket meg at komiteen mener at det nå er grunnlag for å redusere antall øremerkede tilskuddsordninger. Det er Regjeringa enig i. Jeg er derfor glad for at komiteen så klart og bredt sier at regjering og storting bør bestrebe seg på å utvikle andre og mer egnede styringsmekanismer overfor kommunesektoren for å nå de målsettinger en er enig om. Hvordan målene skal nås,

skal i større grad overlates til lokale folkevalgte organer, og Stortinget må da i større grad godta variasjoner også i utformingen av tjenestetilbudene lokalt. Jeg er enig i dette, og jeg vil vise til at det i kommuneøkonomiproposisjonen for 2001, som blir presentert for Stortinget den 19. mai, vil bli lagt fram forslag om innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet, og det vil også kunne bli aktuelt å avvikle enkelte øremerkede tilskudd. Videre viser jeg til det forsøket som nå pågår i 20 kommuner, hvor flere øremerkede tilskudd tildeles som rammetilskudd.

Jeg merker meg også at det blir pekt på at de øremerkede tilskuddene som forutsetter en kommunal egenandel og aktivitetsøkning, øker inntektsforskjellene mellom kommuner i favør av rike kommuner. Jeg merker meg at komiteen mener at øremerkede tilskudd som krever kommunal medfinansiering, bør trappes ned, selv om disse ordningene anses som de mest effektive for raskt å styrke et tjenesteområde. I stedet, sier komiteen, må det utvikles resultatmåling for effekten av prisnøytrale tilskudd, og det tar selvfølgelig Regjeringa med seg i det videre arbeidet som vi nå er midt oppe i. Komiteen sier at tilskudd som fullfinansierer den kommunale satsinga, virker bedre i forhold til fattige kommuner, og det tar vi selvfølgelig også med oss.

Jeg er enig i den selvkritikk som ligger i at komiteen konstaterer at Stortinget selv ikke har fulgt opp egne målsettinger i overføringene mellom staten og kommunene, og at en også er oppmerksom på at den måten å styre på medfører en fare for å passivisere kommunene ved utstrakt bruk av nasjonale handlingsplaner. Kommuner som har vært tidlig ute med å prioritere et område, og som senere ser at andre kommuner får mer inntekter gjennom nasjonale handlingsplaner, vil kanskje være mer avventende ved neste korsvei.

Komiteen etterlyser videre at det foretas en gjennomgang av de øremerkede ordningene med sikte på å etablere gode rapporteringsrutiner, og en gjennomgang av rapportering av økonomisk informasjon fra kommuneforvaltninga til staten for de øremerkede tilskuddene. Det vises her til at det er liten sammenheng mellom tilskuddsstørrelsen og den administrative belastninga. Dette mener jeg er et viktig punkt, for vi har etter hvert utviklet så mange øremerkede ordninger som krever så mye byråkrati, at det er på tide nå å gå den andre veien, i forhold til både å redusere antall øremerkede midler og også å redusere byråkratiet rundt det. Jeg har selv møtt representanter for små kommuner som f.eks. sier at de penge- ne de har fått som de skulle bruke til psykiatrien for å hjelpe folk som har psykiske lidelser, utelukkende har gått med til å ansette de folkene som skulle sitte og sørge for at planene, rapportene, søknadene osv. var i orden. Det er et eksempel på at vi er på ville veier når det gjelder bruken av øremerkede midler, og ikke minst det byråkratiet som vi har bygd opp rundt det. Derfor er det et klart mål også for denne regjeringa at vi er nødt til å minske byråkratiet rundt ordningene, få færre øremerkede midler og sørge for at de folkene vi har til disposisjon i kommunesektoren i mye større grad brukes i direkte tje-

nestetilbud til folk flest, i stedet for at de skal administrere, rapportere og lage planer og søknader i forhold til øremerkede midler.

Utfordringa er med andre ord å finne gode rapporteringsrutiner for øremerkede tilskudd uten at det belaster kommunene i for sterk grad, og her må det etter min mening betydelige forenklinger til. Det kan gjøres på flere måter. Når det gjelder de store øremerkede tilskuddene som benyttes over flere år til løpende driftsoppgaver i kommunene, som f.eks. barnehagetilskuddet, kan rapporteringa knyttet til tilskuddet integreres i den ordinære rapporteringa som nå utvikles gjennom det såkalte KOSTRA-prosjektet. For de mange små øremerkede tilskuddene som er vanskelig å fange opp i den ordinære rapporteringa gjennom KOSTRA, mener jeg, som Riksrevisjonen, at det kan være forsvarlig å forenkle rapporteringskravene i stor grad, f.eks. ved at det ikke kreves særskilte regnskapsdata for slike tilskudd. Dette er Regjeringa innstilt på å gå nøye gjennom for å få til ei forenkling, også på dette området.

Jeg har også merket meg at komiteen legger til grunn at det i vurderinga av nye øremerkede tilskudd skal tas med opplegg for evaluering av tilskuddet og vurderinger om når det skal avsluttes eller innlemmes i inntektssystemet. Det er jeg helt enig i at vi er nødt til.

Oppsummert virker det nå som om det er bred enighet om å gi et klart signal om at det nå skal settes et mye sterkere og mer kritisk søkelys på bruken av øremerkede tilskudd, både fra Regjeringas og Stortingets side. Dette er i tråd med det som sies i Regjeringas tiltredelseserklæring om at den statlige detaljstyringa må reduseres, og at kommunesektoren må gis økt handlingsrom. Den første milepælen vil vi ha i tilknytning til behandlinga av kommuneøkonomiproposisjonen for år 2001, hvor Regjeringa som nevnt vil legge fram forslag til en plan for innlemming/avslutning av øremerkede tilskudd.

Jeg vil til slutt understreke at dette er en krevende prosess, slik flere også har vært inne på. I den offentlige debatten tror jeg svært mange etter hvert er enige om at bruken av øremerkede midler må ned, men når en kommer til de praktiske og konkrete forslagene, er det dels en ganske øredøvende stillhet, dels motstand mot å innlemme akkurat det øremerkede tilskuddet. Et lite eksempel på det er at når vi i flere omganger har forsøkt å innlemme leirskoletilskuddet, har alle de ordførere som hadde leirskoler, umiddelbart vært på døra og sagt at akkurat det tilskuddet kan vi ikke innlemme. Det er bare ett eksempel på at dette er en krevende prosess.

Når vi på tvers av partigrensene nå er enige om at bruken av øremerkede midler må ned, håper jeg vi kan stå sammen om at det følger noen konkrete forslag i kjølvannet av det, som jeg håper vi også kan stå sammen om ved senere korsveger.

Vidar Kleppe (Frp): Jeg må si jeg er litt forundret over enkelte av medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Vi i Fremskrittspartiet har lagt vekt på og vil når det gjelder kommunenes primæroppgaver – og det er et faktum, enten Kristelig Folkeparti, Høyre og Arbei-

derpartiet liker det eller ei – at pengene skal følge automatisk, enten det dreier seg om pasienten eller skoleeleven, for vi skal ha et likt tilbud for hele Norge. Derfor kan vi med stolthet hevde at vi er kommunepolitikernes og kommunenes beste talsmenn i Stortinget, fordi vi vil ha et likt tilbud. At andre ikke liker det, er greit nok.

Når vi ser på de reformene som Stortinget, flertallet i denne sal, har vedtatt på mange områder, enten det gjelder Reform 97, HVPU-reformen eller andre reformer, ser vi at det har vært et problem for kommunepolitikere i samtlige partier å gjennomføre reformene, på bakgrunn av de økonomiske rammene som partifellene i denne salen har bevilget dem.

Riksrevisjonen har tidligere fokusert bl.a. på 6-åringsreformen og Reform 97 og gjennomføringen av den, og slått fast at Kommune-Norge ikke har fått nok penger av Stortinget til å gjennomføre disse. I forbindelse med den diskusjonen som var da, vil jeg si at det nytter ikke med flotte festtaler og å hevde at en er opptatt av primærøppgavene og at kommunene skal gis muligheter til å gi et tjenestetilbud og en undervisning som er lik over hele landet, når det ikke følges opp i praksis. Vi vet at Oslo kommune, Kristiansand kommune, Trondheim kommune og svært mange andre kommuner har påpekt at de ikke har fått nok midler, penger, av staten når de har gjennomført disse reformene.

Vi er glad for at vi har fått denne innstillingen. Som jeg nevnte i mitt forrige innlegg, er vi enige om at vi tar denne debatten. Det var betryggende å høre at statsråden nå sa at hun ville komme tilbake til dette i forbindelse med kommuneøkonomiproposisjonen for 2001. Det synes vi er redelig og greit, for da får fagkomiteen en grundig drøfting av de forskjellige tiltakene og måtene vi kan gjøre det på.

Jeg skal ikke provosere noen eller tilegne andre noen synspunkter som de ikke har. Men faktum er at når det gjelder både selskappskatten og primærøppgavene, vil Fremskrittspartiet at midlene skal følge automatisk, og det skal gis et tilbud som er likt for hele landet. Jeg mener at vi kan hevde at det er vi som tar kommunene på alvor. At andre partier ikke har innsett dette, får vi bare ta til etterretning. Vi mener noe med det vi sier. Når vi har primærøppgaver som skal dekkes i hele kongeriket, skal de dekkes på en skikkelig og grundig måte. Da må det også følge penger med.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg har med vilje prøvd å holde hele diskusjonen om kommuneøkonomien unna denne diskusjonen, fordi jeg har på følelsen at hver gang man diskuterer kommunesektoren, ender det i en diskusjon om kroner og øre. For at man skal kunne rendyrke noen spørsmål som dreier seg om struktur og system, har jeg prøvd å holde det utenfor.

Det er klart at hvis man gjennomfører en betydelig desentralisering, samtidig som det er et veldig gap mellom forventningene om hva slags tjenestetilbud kommunene skal gi, og de pengene de faktisk har til disposisjon, vil det oppleves lokalt som en strategi for ansvarsfraskrivelse fra Stortingets side, og ikke en strategi for desentrali-

sering. Men når det gjelder diskusjonen om kommuneøkonomi, mener SV det må en betydelig satsing til hvis standarden på de kommunale tjenestene skal være i nærheten av hva vi – man kan si moderne, oppegående mennesker med betydelig vekst i privat forbruk i løpet av de siste årene – forventer når det gjelder valgmuligheter, hvis man sammenligner med standarden på andre områder. Det standardgapet bekymrer oss veldig, og vi tror det legger grunnlag for en omfattende privatisering hvis vi ikke klarer å gjøre noe med det.

Når det gjelder systemet for overføringene til kommunene, skal ikke jeg gå i noen markant polemikk mot det som Høyre og Fremskrittspartiet i større grad tar til orde for, nemlig stykkprisfinansiering. Det er motsatt system av det som jeg ser for meg i forbindelse med våre konklusjoner etter Riksrevisjonens rapport, for da lager man på en måte en pakke, en pris, og det betyr at tjenesten skal koste det samme rundt omkring i det ganske land, med en sjekk og en rettighet – en helt firkantet rettighet – knyttet til det, mens hvis man diskuterer lokaldemokrati og muligheten for i større grad å kunne påvirke ut fra at tjenestene utformes lokalt, må man også nettopp legge vekt på det som er de ulike lokalmiljøenes fortrinn i forhold til hvordan tjenestene skal utformes. Det betyr at ungdomsskolen i Lofoten kan være på en fiskebåt, mens ungdomsskolen på Grünerløkka kan være hos en stukkatør, en gyllenlærmer, en møbelsnekker eller på en kafé – for å ta utgangspunkt i nettopp det.

Det jeg føler at stortingsflertallet har kommet fram til, er erkjennelsen av å burde flytte beslutningene i forhold til hvordan tjenester skal utformes, et hakk lenger i retning av kommunenivået, men vi må se i øynene at på dette området er det og skal det være dragkamper mellom ulike interesser. Det er gode konflikter, hvis en kan bruke det mest mulig offensivt. Det er ulike interesser, og det er gode konflikter som gjør at en kan lage rimelige kompromisser som ivaretar de ulike brukerne. Vi skal ikke være redd for at det ligger motsetninger i disse spørsmålene, men vi skal flytte fokus et hakk nærmere lokale beslutninger.

Jeg takker Riksrevisjonen for å ha åpnet mine øyne, som førte til en smertefull, men antakelig nødvendig politisk prosess. Dette er bare fortsettelsen av en dragkamp som egentlig går mellom storting og regjering på den ene siden og kommunene på den andre siden – en nødvendig konflikt, men hvor jeg oppfatter at stortingsflertallet har flyttet fokus et hakk lenger i retning av kommunal og lokal innflytelse på hvordan tjenestetilbudet skal utføres.

Marit Tingelstad (Sp): Jeg beklager at jeg, som ikke er i komiteen, skal ta ordet to ganger. Representanten Vidar Kleppe sa at han ikke ønsket å provosere noen i komiteen, men han greide å provosere meg.

Han skal ha ros for én ting, og det er at han sier ting på en enkel og tilforlatelig måte. Der har kanskje mange av oss andre noe å lære. Men det må ikke bli så enkelt at vi lurert både oss selv og andre. Det er det jeg er redd for, og det er jeg ganske sikker på at representanten Vidar Kleppe gjør, for når han sier at Fremskrittspartiet er kommu-

nenes beste venn fordi de gir en lik sum til alle enten det gjelder omsorg eller skole – den samme summen enten en bor i Bærum eller Skjåk eller Engerdal, uavhengig av geografi, av andre rammefaktorer – er det klart at det blir veldig vanskelig å få til likeverdige tilbud. Joda, summen kan være den samme, men når vi vet at bruken av penger til skoleelever i de ulike kommuner varierer fra 120 000 kr pr. år til ca. 35 000 kr, hvordan i all verden skulle det gå hvis vi delte ut 35 000 kr i alle kommuner, uansett hvor det var i Norge? Dette viser bare hvor urimelig påstandene fra representantene fra Fremskrittspartiet er når de sier at de er kommunenes beste venn. Dessuten vil de jo også sentralisere veldig mye av helsetjenestene til staten, så det er altså ren sentralisering som ligger i disse forlokkende tonene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Vidar Kleppe har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

Vidar Kleppe (Frp): Vi kommer sikkert tilbake til denne debatten. At Fremskrittspartiet vil sentralisere alt som har med helsetjenester å gjøre, er ikke korrekt. Det vi vil sentralisere, er det økonomiske ansvaret, at staten garanterer å betale det det koster for at de personene som er syke og dårlige i hele Norge, skal ha en lik juridisk bindende rettighet til å få den hjelpen de trenger, når de trenger den, og ikke må stå i disse uendelige køene.

At tilskuddet skal være det samme på skolesektoren, har ikke vi sagt. Vi skal nok finne en løsning på det. Det er også forskjell på elever. Når det gjelder elever som har et handikap, som er funksjonshemmede, er det klart at den økonomiske satsen må økes slik at vi kan legge forholdene til rette og ha respekt for menneskeverdet til disse menneskene. Og jeg hadde håpet og trodd at Senterpartiet var interessert i å gjøre noe med disse forholdene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2824)

S a k n r . 4

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende husleieordningen for statlige virksomheter (Innst. S. nr. 151 (1999-2000), jf. Dokument nr. 3:8 (1999-2000))

Kari Økland (KrF) (ordfører for saken): Husleieordningen i staten ble gradvis innført fra januar 1992. Ordningen innebærer bl.a. at statlige virksomheter som disponerer lokaler i statlige bygg, skal betale husleie, og at brukerne selv har frihet til å velge lokaler og utleier.

Viktige mål med ordningen er å synliggjøre brukernes utgifter til husleie og å få en mer effektiv og bevisst ressursbruk. Et viktig incentiv i den sammenheng er at virksomhetene normalt får beholde gevinsten ved en reforhandling.

Formålet med Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende husleieordningen for statlige virksomheter har vært å kartlegge hvordan departementene og utvalgte

virksomheter har praktisert ordningen, og om praktiseringen skjer i henhold til Stortingets forutsetninger. Av rapporten fremgår det at incentivordninger i liten grad er etablert, og at departementene i ulik grad delegerer videre fullmakt til å inngå leieavtaler til underliggende virksomheter.

Det er viktig at de virkemidler som ligger i mål- og resultatstyring, blir brukt, og komiteen ber departementene i større grad delegerer fullmakt til underliggende virksomheter. Samtidig er det viktig at kostnadene ved å flytte alltid vurderes i forhold til omkostningene ved løpende leiekontrakter.

Komiteen har merket seg Riksrevisjonens bemerkning om at Arbeids- og administrasjonsdepartementet burde ha påtatt seg et mer aktivt oppfølgings- og veiledningsansvar overfor departementene, og komiteen ber Arbeids- og administrasjonsdepartementet vurdere dette. Men å praktisere husleieordningen på en hensiktsmessig måte må til enhver tid være det enkelte departements ansvar.

For øvrig viser undersøkelsen at det er flere forhold som begrenser husleieordningens virkning. Mange sektorer er unntatt fra ordningen, mange virksomheter må ha spesialbygg, og for noen virksomheter kan samlokalisering begrense valgfriheten.

En samlet komite tilrår at Dokument nr. 3:8, Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende husleieordningen for statlige virksomheter, vedlegges protokollen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 2825)

S a k n r . 5

Innstilling fra samferdselskomiteen om tilgang til mobilnett og om innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon (Innst. S. nr. 146 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 24 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra samferdselskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 40 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 15 minutter, Høyre 15 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Ellen Gjerpe Hansen (H) (ordfører for saken): Stortinget skal i dag behandle St.meld. nr. 24, som omhandler to forhold: innføring av tredje generasjons mobilkommunikasjonssystem – UMTS – og virtuelle operatører på mobilnettet.

UMTS – Universal Mobile Telecommunication System – er et mobilt og trådløst kommunikasjonssystem

som skal innføres innenfor EØS-området senest fra 1. januar 2002. UMTS vil kunne tilby en båndbredde på opp til 2 Mbit/s, og det vil da være mulig å få dekket alle telekommunikasjonsbehov fra én enkelt tjenesteleverandør. UMTS vil på enkelte områder erstatte GSM og på andre områder være et supplement til GSM. UMTS vil også bidra til utviklingen av konvergens mellom ulike teknologier.

Det er betydelig usikkerhet knyttet til UMTS-utviklingen med hensyn til hvilke standarder og terminaler som vil bli utviklet, markedets etterspørsel, tilbydernes tilbud og pris på tjenestene. Derfor foreslår komiteen at det ikke skal være minstekrav til dekningsgrad og utbyggingshastighet i startfasen, men at det innen fem år skal være bygd ut et nett i de seks største byene pluss Tromsø og Bodø. Tildeling av de fire konsesjonene skal etter planen finne sted på sensommeren i år. Oppstart av UMTS-nett i Norge skal etter planen finne sted i 2002. Jeg vil understreke viktigheten av at tildelingen finner sted i løpet av sensommeren, og at utbyggingen kommer raskt i gang, slik at Norge ikke blir hengende etter i den teknologiske utviklingen.

Det er også enighet om at tildelingen skal skje etter anbudsprinsippet. Det innebærer at de fire tilbyderne som har det beste konseptet utover minimumskravene, vil få tildelt konsesjon. Her vil viktige kriterier eksempelvis være utbyggingstid og geografisk dekningsområde.

Selv om komiteen ikke har valgt auksjon for tildeling av UMTS-konsesjoner i denne omgang, er Høyre åpen for en bredere vurdering av å ta i bruk auksjon ved tildeling av fremtidige konsesjoner og fornying av eksisterende. Eventuell bruk av auksjon må ses i sammenheng med den samlede skatte- og avgiftspolitikken. Fra fagøkonomisk hold kommer det nå innspill knyttet til om og hvordan staten skal ta seg betalt for frekvenser og konsesjoner – problemstillinger knyttet til grunnrente.

Dette er interessant, og det bør utredes nøyere.

Høyre er i innstillingen alene om en merknad der vi ber om bredere drøfting av betaling for frekvenser og konsesjoner innenfor mobiltelefoni. Jeg vil likevel oppfordre den nye statsråden og den nye regjeringen om å foreta en bredere drøfting av denne problemstillingen, og komme tilbake til Stortinget med en sak.

Det er tverrpolitisk enighet om hovedlinjene ved innføring av UMTS, og det er gledelig. Men på ett viktig område svikter flertallet, og det er når det gjelder framføringsretten. Framføringsretten innebærer at tilbydere av telenett og teletjenester kan bli tildelt rett til å benytte offentlig og privat eiendom ved utbygging av infrastruktur.

Fordi Telenor AS, Telenor Mobil AS og NetCom Asa har dekningsforpliktelser, er disse selskapene tildelt framføringsrett. Flertallet går imot å gi de fire konsesjonærene som tildeles UMTS-lisens, framføringsrett, til tross for at det i UMTS-konsesjonen også blir stilt krav om dekningsplikt. Høyre ser ingen grunn til en slik forskjellsbehandling av konsesjoner med dekningsplikt.

I meldingen begrunner regjeringen Bondevik forskjellsbehandling av UMTS-konsesjonærene på følgende måte:

«I utgangspunktet vil det være ønskelig å gi også konsesjonærer på tredje generasjons mobilsystem tilsvarende framføringsrett etter teleloven § 10-2 første ledd. Fra flere hold er det imidlertid reist spørsmål om det innebærer en urettmessig diskriminering at tilbydere med dekningsforpliktelser er gitt en særskilt rettighet på dette området i forhold til tilbydere av nett og tjenester som ikke har slike forpliktelser.»

Det vises videre til Konvergensutvalgets utredning, som foreslår å avvike framføringsretten. Skal det diskrimineres mellom Telenors og NetComs tildelte konsesjoner og de øvrige tilbydere? Eller skal denne særskilte retten falle bort for alle? Departementet er allerede innklaget til ESA på bakgrunn av framføringsretten. Her er det viktig at Regjeringen og flertallet i debatten klargjør hva de egentlig mener med framføringsretten.

Videre informeres det i meldingen om at det skal innføres såkalt LLUB, «local loop unbundling», dvs. at andre aktører skal få tilgang til Telenors aksessnett og selv kan bestemme hvilke tjenester de vil tilby. Det er gledelig at LLUB blir innført ettersom det kan føre til økt konkurranse og bedre tjenester. Det er viktig at Telenors utleiepriser for aksessnett blir slik at det blir kommersielt interessant for andre aktører å gå inn i dette markedet.

Høyre er glad for innføringen av LLUB, men konstaterer med undring at da Stortinget for under ett år siden behandlet LLUB, ble det fra departementet frarådet å innføre LLUB på grunn av de tekniske og sikkerhetsmessige problemene det ville medføre.

I mellomtiden krevde EU-kommisjonen at Telenor og Telia åpnet for LLUB for å godkjenne fusjonen mellom de to selskapene. Etter at kravet fra EU-kommisjonen ble fremmet, virker det som om de tekniske og sikkerhetsmessige problemene er løst. Jeg konstaterer at det er sammenfall i tid mellom pålegget fra EU-kommisjonen og bortfallet av de tekniske og sikkerhetsmessige problemene.

Høyre er positiv til nasjonal roaming. Roaming er avtaler mellom ulike tilbydere av nett om å kunne benytte hverandres nett. Prisene ved slik roaming, spesielt internasjonalt, er høyere enn kostnadene skulle tilsi. Høyre går inn for å ta i bruk nasjonal roaming på bred front fordi det kan gi bedre utnyttelse av eksisterende infrastruktur og bidra til lavere priser. Vi er skuffet over at flertallet ikke slutter opp om Høyres standpunkt.

Så over til virtuelle operatører. En virtuell operatør er en operatør uten eget nett, som benytter andre mobiloperatørers nett mot å betale eierne kostnadsbaserte priser. De fleste høringsinstansene støtter innføring av virtuelle operatører. Telenor og NetCom gjør det ikke.

Et flertall i komiteen går imot å slippe til virtuelle operatører på mobilnettet. Det er skuffende og overraskende. Telenor, NetCom og flertallet går imot å slippe til virtuelle operatører fordi de hevder at virtuelle operatører vil svekke incitamentene for netteierne til å bygge ut og oppgradere nettene sine, til tross for at departementet i meldingen viser til mekanismer som kan forhindre slike uheldige utslag.

I meldingen argumenteres det godt for å slippe til virtuelle operatører. Det blir vist til at konkurransen i mobil-

markedet er begrenset, og at virtuelle operatører vil styrke konkurransen og føre til innovasjoner på tjenestesiden. Meldingen peker også på at virtuelle operatører kan bidra til å redusere prisen på internasjonal roaming. Dette er oppfatninger som Høyre deler. Derfor vil Høyre også slippe til virtuelle operatører på mobilnettet.

Alt ligger til rette for å konkludere med at virtuelle operatører skal slippe til. Det var også departementets konklusjon da departementet avgav høringsuttalelse i november. Da departementet trakk endelig konklusjon i St.meld. nr. 24, konkluderte de derimot med at virtuelle operatører likevel ikke skulle tillates. Det knefallet som Bondevik-regjeringen gjorde for Telenor og NetCom i løpet av et par måneder, er uforståelig og skuffende.

Det er et paradoks at mens Sverige og Danmark endrer lovene sine for å kunne tillate virtuelle operatører, vil stortingsflertallet forhindre at virtuelle operatører får virke i det norske markedet, til tross for at lovverk og konsesjoner tillater dette.

Jeg vil i denne sammenheng vise til at Post- og teletilsynet høsten 1998 påla Telenor å åpne sitt mobilnett for en virtuell operatør, nemlig Sense. Departementet valgte å trenere denne avgjørelsen, slik at Sense gikk konkurs før de kom i gang med sitt konsept.

Ved å slippe til virtuelle operatører har Norge muligheten til å ligge i front av den liberaliseringsprosessen som finner sted i EØS-området og verden for øvrig. Det er ikke et spørsmål om virtuelle operatører skal slippe til på mobilmarkedet, men *når*. Flertallet ønsker å sitte på gjerdet og vente. Konsekvensene lar ikke vente på seg. Sense har varslet at de vil flytte planlagt virksomhet fra Molde til Sverige. Ifølge lokalpressen fører det til at Molde vil tape etablering av 300-350 arbeidsplasser.

Det stortingsflertallet her legger opp til, er dårlig IKT-politikk, dårlig industripolitikk og dårlig distriktpolitikk. Stortingsflertallet sier nei til en utvikling man vet vil komme, og oppnår å miste arbeidsplasser til Sverige ved å si nei.

I forbindelse med fusjonen mellom Telia og Telenor var det viktig å få mest mulig mobilaktivitet og mobilarbeidsplasser i Norge. Nå vil flertallet legge hindringer i veien for etablering av nye mobiltjenester, mobilselskaper og mobilarbeidsplasser. Er det slik at ansatte i Telenor er mer verdifulle enn ansatte i f.eks. Sense?

Ved å ligge i forkant av liberaliseringen kan næringslivet i Norge utvikle kompetanse og nye tjenester, noe som vil gi vekstmuligheter når andre land liberaliserer. Den muligheten sørger flertallet nå for å få fjernet.

Å ha tilgang til den til enhver tid mest moderne teknologien er helt avgjørende for den fremtidige verdiskapingen og sysselsettingen her i landet. Ikke minst gjelder dette for distriktene.

Det hersker en viss tvil om det er tillatt at det offentlige kjøper ulønnsomme UMTS-tjenester, samtidig som det også er usikkert hvor stor etterspørselen vil være etter UMTS. Høyre er åpent for å vurdere kjøp av ulønnsomme UMTS-tjenester etter utbyggingsperioden på fem år hvis etterspørselen er til stede, på samme måte som staten i dag kjøper ulønnsomme fly-, tog- og posttjenester f.eks.

Høyre savner en strategi i stortingsmeldingen for hvordan man kan oppnå en størst mulig geografisk utbredelse av UMTS-nett. På bakgrunn av hvor viktig det er for den fremtidige næringsutvikling å ha tilgang til den mest moderne infrastrukturen og teknologien, er det overraskende at sentrumspartiene ikke har lagt mer vekt på å drøfte hvordan man skal oppnå en størst mulig utbredelse av UMTS.

Dette føyer seg imidlertid inn i et bilde der sentrumspartiene i sin næringspolitikk prioriterer støttetiltak til næringer og enheter med lav konkurransevne og begrenset overlevelsessevne, i stedet for å fokusere på mulighetene som ny teknologi innebærer.

Det som under meg mest, er likevel at Venstre, som snakker mye om IT og ny teknologi, går imot virtuelle operatører.

For Høyre er det viktig å legge til rette for å ta i bruk og utvikle ny teknologi. Det er avgjørende for den fremtidige verdiskaping og sysselsetting. Dette er ikke minst viktig for distriktene. Til tross for at stortingsflertallet på viktige områder legger hindringer i veien for nyskaping og utvikling her i landet, vil Høyre fortsatt gå i bresjen og kjempe for gode rammebetingelser for IKT-næringen. Høyre ønsker fortsatt å være fanebærer for et nyskappende og fremtidsrettet Norge.

Gard Folkvord (A): Fremtiden er trådløs! Vi lever i et land som ligger helt i verdenstoppen i bruk av mobil telekommunikasjon. Ved inngangen til det 21. århundre har over 60 pst. av befolkningen, 2,7 millioner nordmenn, mobiltelefon. Utviklingen av det mobile kommunikasjonssamfunnet har gått så raskt og er kommet så langt at folks livsstil er i endring.

Mobiltelefonen kom til Norge i 1966. Siden 1998 har antallet mobilabonnenter i Norge vært høyere enn antallet private fastabonnenter. Det illustrerer den eksplosjonsartede utviklingen innen digital telekommunikasjon vi har sett de siste årene, og mye tyder på at vi bare har sett begynnelsen. Ved inngangen til år 2000 hadde samtaleprisene sunket med 67 pst. i forhold til 1995. Denne utviklingen er ventet å fortsette.

Det skal nå endelig legges til rette for innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon. Arbeiderpartiet har etterlyst et høyere tempo i dette arbeidet av den forrige regjeringen, senest i merknadene til forrige budsjettinnstilling.

Men når Norge tross alt ligger så langt framme, skyldes det at selskapet som i dag heter Telenor, har vært en spydspiss i utviklingen. Televerkets sterke satsing på teleforskning fra 1970-årene var helt avgjørende for at Norge ble hevet fra et av de mest tilbakestående teleland i Europa og opp til et av verdens ledende teleland. Det er viktig at Norge beholder og styrker denne posisjonen. Det er derfor avgjørende å sikre teleoperatørenes møysommelig oppbygde kompetanse og infrastruktur. Dette må skje samtidig som telemarkedet omtrent daglig er i endring. I tillegg skal telepolitiske målsettinger nås, og brukerne skal nyte godt av et stadig større produktspekter til stadig lavere priser.

I verdiskapingssammenheng har moderne telekommunikasjon stadig større betydning. Det gjør denne teknologien helt sentral i å redusere de avstander og geografiske barrierer som fins i et så langstrakt land som vårt. Dermed kan det, også for distriktene, bli en fordel at vi makter å ligge i forkant av den regulatoriske utvikling som skjer i EØS-området og ellers i verden.

Når det gjelder tilgang til mobilnettet, er denne underlagt det forhold at radiofrekvenser er en knapp nasjonal ressurs som gjør det nødvendig å begrense antall tilbydere som får mulighet til å bygge ut eget mobilnett. Dette gjøres gjennom tildeling av konsesjoner. Her legges prinsippet om anbudskonkurranse til grunn. Også i forhold til innføringen av tredje generasjons mobilsystem, det såkalte UMTS-systemet – Universal Mobile Telecommunications System – vil anbudskonkurranse bli benyttet for de fire konsesjoner som er foreslått utlyst for utbygging og drift av UMTS. Dette er en samlet komite enig i.

I et oppslag i Dagens Næringsliv den 12. april hevdes det at Stortingets vedtak i dag innebærer at Norge gir bort konsesjoner og lisenser nesten gratis der andre land håver inn milliarder av kroner gjennom å auksjonere konsesjoner bort til høystbydende. Det vises bl.a. til Storbritannia, der det nå pågår en auksjonsrunde om fem UMTS-lisenser. Norge og Storbritannia kan vanskelig sammenliknes i denne sammenheng, med enorme befolkningsmessige og til dels store geografiske forskjeller. En av de mest sentrale telepolitiske målsettingene Stortinget har vedtatt, er at befolkningen skal ha lik tilgang på teletjenester til konkurransedyktige priser. Dette er et krav nettopperne må forholde seg til, og som i tillegg til utbyggingshastighet sterkt vil bli vektlagt i en anbudskonkurranse. Hvilken praksis andre land legger seg på, er ulik. Østerrike, Sveits, Nederland, Tyskland og Storbritannia har valgt auksjonsrunder, mens Finland, Danmark, Sverige og Norge har valgt anbudskonkurranser.

Den pågående auksjonsrunden i Storbritannia har fått stor oppmerksomhet i britisk presse. Totalt er det lagt inn bud på nær 17 milliarder pund, og det reises spørsmål om det er brukerne som til slutt må betale denne prisen. Hadde vi hatt den samme utviklingen i Norge, kunne norske operatører lett ha kommet i en gjelds- og egenkapital-situasjon som hadde umuliggjort utvikling av nye mobilsystemer og investeringer i nødvendig infrastruktur. Like fullt ligger det et auksjonselement inne i en anbudskonkurranse, fordi operatørene skal konkurrere om dekningsgrad og utbyggingshastighet av det nye systemet.

Det eksisterer i dag to mobilnett i Norge som eies og drives av henholdsvis Telenor Mobil AS og NetCom GSM as. I tillegg vil Telia også bli en operatør i Norge. Spørsmålet om andre operatører enn disse såkalte virtuelle operatører skal få adgang til de eksisterende nett, er grundig vurdert i meldingen. Et flertall i komiteen slutter seg til departementets vurdering om at en slik tilgang for virtuelle operatører ikke skal gis regulatorisk, men om en netteier og en virtuell operatør på kommersielt grunnlag blir enige om rammene for slik adgang, er det allerede åpning for det innenfor gjeldende regelverk.

Det må understrekes at det er forhold som taler både for og mot tilgang for virtuelle operatører, men når en likevel ikke ønsker å åpne for slik adgang, er det ikke minst ut fra hensynet til fremtidige investeringer i mobilnettet, investeringer som er helt avgjørende for om Norge fortsatt skal henge med i den rivende teleutviklingen.

Ved innføringen av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon vil investeringsbehovet være stort. Gis virtuelle operatører adgang, kan dette utløse nye utbyggingsbehov for netteier, og selv om en virtuell operatør skal være med og finansiere dette, har det vist seg vanskelig å finne fram til vilkår som er tilfredsstillende for begge parter.

Det åpnes nå for at det nye mobilsystemet UMTS får tilgang til de eksisterende GSM-nettene gjennom såkalt roaming. Dette vil føre til økt aktivitet i nettet. Dette er også en av årsakene til at komiteens flertall på det nåværende tidspunkt ikke vil åpne for virtuelle operatører. Det må også pekes på at det i dag er flere aktører inne på dagens mobilnett som driver med videresalg av operatørens mobile tjenester, men som også i noen grad kan definere egne abonnement og priser, og dessuten produsere og levere tjenester med økt verdi. Dette bidrar til en virksom konkurranse, og utviklingen må følges nøye av Regjeringen.

Når det gjelder de forholdsvis høye roamingprisene en må betale for å benytte seg av en utenlandsk operatørs nett, tror jeg at disse med tiden vil bli redusert, i tråd med den generelle prisutviklingen på teletjenester. Vi ser i dag en utvikling i Europa som kan tyde på nettopp det. Disse prisene fastsettes også etter et eget internasjonalt beregningssystem, og er eksklusiv abonnementsavgift.

Den nye teleteknologien har en endringskraft i seg som vi ikke kan forutse. Med et kosmos av muligheter kan fremtidens televirkelighet først og fremst påvirke oss positivt, men vil også bringe med seg nye utfordringer. Arbeiderpartiets holdning er kjent for oss alle: at disse fremtidens muligheter og tilbud skal tilbys for en rimelig pris til folk flest.

Christopher Stensaker (Frp): Kommunikasjon har betydd mye for utviklingen av Norge, og årtusenskiftet er et farvel til industrisamfunnet og starten på informasjonssamfunnet. Det skjer stadig nye fremskritt på det elektroniske området. Et eksempel på dette er at de mobiltelefoner som Stortingets representanter er utstyrt med, allerede er havnet på museum hos produsenten. Stadig nye tjenester utvikles og forandrer hverdagen for oss alle, enten vi liker det eller ikke, og Internett blir mer og mer dominerende for folk flest.

Med nok kapasitet og funksjonalitet er forutsetningene for stadig nye anvendelser til stede. Skolen kan finne nye måter å undervise på, bilverkstedet kan yte service på nye måter, markedsføring kan skje med avanserte demonstrasjoner av produkter, og turistnæringen kan selge sine produkter ved bruk av virtuelle opplevelser.

Vi er også på vei mot et globalt marked, og de nasjoner som tidlig legger forholdene til rette for forvaltning og næringsliv basert på elektroniske nett og tjenester, vil

få fordeler i den stadig økende konkurransen. Men etter som vi stadig mer benytter elektroniske nett og tjenester i vår daglige virksomhet, øker vi også avhengigheten. Dette gjelder både privatbruk, næringsvirksomhet og offentlig virksomhet. Tredje generasjons system for mobilkommunikasjon, UMTS, åpner for sammensmelting av ulike tjenester, og WAP-telefoner blir stadig mer vanlig. Også på fastnettet skjer det stadig utvikling, ikke bare via fiberkabel, men også på kobbernettet, der ADSL åpner for overføring av levende bilder. Med større mulighet for trådløs overføring vil også fremtiden gi økt konkurranse ved at man er uavhengig av fast kabel. Man kan med mobiltelefonen ringe opp hytta og sette på ovnene, via montert kamera se hvordan været er, og overvåke via alarm-system.

Neste generasjons brukere ved våre utdannings- og forskningsinstitusjoner må gis anledning til å bruke nett-tjenester på en slik måte at kreativiteten rettes mot nye applikasjoner og anvendelser. Senere vil elevgenerasjonen bringe dette med seg ut i arbeidslivet, og vi vil få en akselererende effekt av de nye elektroniske tjenestene.

I St.meld. nr. 24 for 1999-2000, Om tilgang til mobilnett og om innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon, behandles bl.a. adgang for virtuelle mobiloperatører til mobilnettet og samfunnsmessige vurderinger. Med virtuell mobiloperatør menes en uavhengig tjenestetilbyder uten eget nett som får tilgang til de eksisterende mobiloperatørers radioaksessnett, for på den måten å produsere og selge mobiltjenester i konkurranse med de eksisterende mobiloperatørene. De viktigste samfunnsmessige fordelene ved å gi tilgang for virtuelle mobiloperatører synes å være økt konkurranse med hensyn til å utvikle nye tjenester. Dette er noe andre former for tilgang i mindre grad legger til rette for. Økt konkurranse med hensyn til å utvikle nye teletjenester vil kunne innebære et bedre og bredere utvalg av tjenester for sluttbrukerne samt lavere sluttbrukerpriser. I tillegg vil virtuelle mobiloperatører kunne øke muligheten for flere totalleverandører innenfor telesektoren, slik at forholdene for utvikling av et bredt tjenestespekter bedres. Et større utvalg av totalleverandører vil også gjøre det lettere for sluttbrukerne å forholde seg til én eller få telekommunikasjonsleverandører samt legge til rette for investeringer i tjenesteleverandørmarkedet.

De viktigste samfunnsmessige ulempene ved å gi tilgang for virtuelle mobiloperatører synes å være muligheten for at de eksisterende mobiloperatørene får reduserte investeringsmotiver. Virtuelle mobiloperatørene vil kunne medføre at de eksisterende mobiloperatørenes forventninger til fremtidig avkastning på nettinvesteringer reduseres og blir forbundet med større usikkerhet. Dersom samfunnsmessig ønskelige investeringer som på sikt kan gi god konkurranse ved godt utbygde nett, ikke foretas, kan det få negative konsekvenser for videre utbygging av mobile telenett og -tjenester i Norge. Men selv om den tidligere regjeringen valgte å gå imot at virtuelle operatører ved påbud skulle få tilgang til mobilnettet, så er det viktig at virtuelle operatører sikres denne retten, selv om dagens regelverk ikke hindrer at det inngås avtaler mel-

lom netteiere og virtuelle operatører. I henhold til eien-domsretten mener Fremskrittspartiet at virksom konkurranse i størst mulig grad ivaretas ved tjenesteleverandørers frivillige avtaler med netteierne, men at virtuelle operatører på det nåværende tidspunkt sikres adgang ved pålegg fra myndighetene.

Fremskrittspartiet er for øvrig av den formening at konsesjoner og reguleringer kun innføres der det er begrensninger i mulighetene, f.eks. når det gjelder eksisterende luftbårne frekvenser, og mener at det vil bedre konkurransen i mobilnettet at det nå gis fire nye konsesjoner i 3G. Fremskrittspartiet viser til at departementet i stortingsmeldingen redegjør for hvordan man gjennom avtaleverket for mobiloperatører og virtuelle operatører kan legge inn sikkerhetsordninger som sikrer mobiloperatørene minimumsinntekter dersom trafikkprognosene avviker vesentlig fra prognosene i avtalene som inngås.

Fremskrittspartiet er positiv til at statens eierrolle i Telenor nå flyttes til Nærings- og handelsdepartementet, men ser i likhet med OECD ingen grunn til at den norske stat skal sitte med eierinteresser i Telenor, og det er viktig at en privatiseringsprosess kommer i gang, selv om fusjonen mellom Telenor og Telia kollapset. Vi er derfor tilfredse med at Telenor børsnoteres, og viser til at svenske Telia har bebudet salg av 25 pst. av sine aksjer før sommeren, og at den svenske stat har gitt grønt lys for ut-salg av inntil 49 pst.

Vi vil vise til at Fremskrittspartiet allerede i Dokument nr. 8:56 for 1997-98 fremmet forslag om salg av Telenor-aksjer, og at statens eierrolle ble flyttet over til Nærings- og handelsdepartementet. Derfor er vi tilfredse med at dette nå går i orden ved at Telenor børsnoteres, og at Nærings- og handelsdepartementet overtar statens eierrolle i Telenor.

Fremskrittspartiet er usikker på utviklingen knyttet til UMTS, men mener at markedet vil styre denne med hensyn til hvilke standarder og terminaler som vil bli utviklet, markedets etterspørsel, tilbydernes tilbud og pris på tjenestene. Fremskrittspartiet viser til at det er innført avgifter for å disponere frekvenser tilhørende DCS 1800, og at den tidligere regjeringen foreslår at det også skal innføres en tilsvarende ordning for UMTS, samtidig som den tidligere regjeringen også vurderte om det skulle innføres en slik avgift ved fornyelsen av konsesjonene på GSM 900. Fremskrittspartiet mener at frekvensavgift kun er en fiskal særavgift som ikke fører med seg noen samfunnsøkonomisk gevinst, annet enn som ren inntekt til statskassen. Avgiften vil fungere som et etablerings-hinder for UMTS og vil forsinke en hurtig ny landsdek-kende mobiltjeneste, samtidig som den er unødige fordyrende for tjenesteproduksjonen. Det kan ikke sannsyn-liggjøres at denne særskatten har noen produktivitets-fremmende effekt, og vi fremmer derfor følgende forslag:

«Frekvensavgiften fjernes på DCS 1800, og innføres ikke på GSM 900 og UMTS.»

Til slutt har vi en rettelse i innstillingen. Det gjelder for det første i forslaget, hvor «GSM 1800» skal være «DCS 1800», og likedan på side 9, andre spalte, der det

tilsvarende står «GSM 1800». Det skal være «DCS 1800».

Med dette er feilen rettet opp, og forslaget er fremmet.

Presidenten: Det var oppklarende.

Representanten Stensaker har tatt opp det forslaget han refererte.

Rigmor Kofoed-Larsen (KrF): St.meld. nr. 24 for 1999-2000 tar opp viktige utfordringer og problemstillinger som er av stor betydning for den videre utvikling av markedet for mobilkommunikasjon i Norge. Telekommunikasjon blir en stadig viktigere del av samferdselspolitikken. At hele landet har kvalitativt gode teletjenester til lavest mulig pris, er en avgjørende forutsetning for sysselsetting og næringsutvikling. Særlig viktig er dette for distriktene, der et godt IKT-tilbud vil bidra til å redusere avstandsulempene.

Telekommunikasjon betyr stadig mer for folks hverdag. Norge har på operatør- og brukersiden ligget helt i forkant når det gjelder å ta i bruk mobilkommunikasjon. Som vi har hørt tidligere her, er i dag om lag 60 pst. av den norske befolkning brukere av mobiltelefon. Vi blir faktisk minnet om det med jevne mellomrom – ikke alltid like positivt. Et lite eksempel på det er når en eller annen mobiltelefon ringer her i stortingssalen, eller når en medpassasjer på toget har en svært privat, men likevel fullt hørbar telefonsamtale. Det har sine sider.

Telekommunikasjonsteknologien gir oss likevel mulighet til å være tilgjengelig. Det er brukerne og ikke teknologien som må få skylden for at ikke alle vet å sette grenser, men forstyrrer andre med ringesignaler og private telefonsamtaler.

Denne meldingen har to hovedtema. Det dreier seg om tilgang til eksisterende mobilnett, og det dreier seg om innføring av tredjegerasjons system for mobilkommunikasjon. I tillegg varsles det i meldingen at Telenor nå har funnet sikre tekniske løsninger med tilstrekkelig kvalitet som gjør det mulig for Telenor å leie ut de faste linjene fra abonnent til endesentral, såkalt LLUB. Det er verdt å merke seg at det Telenor advarte departementet mot å innføre for kort tid siden, faktisk fant sin løsning da EU-kommisjonen satte krav i forbindelse med sammenslåingen av Telenor og Telia.

Så til meldingens første hovedtema – tilgang til det eksisterende mobilnettet, Telenors og NetComs GSM-nett. Dessverre har vi bare to selskaper som har egne mobilnett i Norge. Det er selvsagt ikke optimalt. Flere selskaper og økt konkurranse kunne antakelig bidratt til lavere priser og utvidet tjenestetilbud til forbrukerne. På den annen side er Norge et langstrakt land, og vi er heller ikke så veldig mange innbyggere. Det meste av landet har ikke grunnlag for utbygging av mange nett. Å bygge ut for stor kapasitet er kostbart og har miljøkonsekvenser, og den regningen vil også måtte sendes til forbrukerne.

For Kristelig Folkeparti er det viktigste et godt tilbud til forbruker – gode tjenester til rimelige priser i alle deler av landet. Et landsdekkende tilbud er viktigere for oss enn lavere pris i de mest attraktive delene av markedet.

Det er grunnen til at vi velger å gå imot å pålegge selskapene som eier og har investert i dagens GSM-nett, å slippe til virtuelle operatører nå. Heller ikke Sverige og Danmark ser ut til å pålegge dette uten begrensninger, som det vel har vært sagt noe om her. Vi prioriterer å sikre de som investerer i et landsdekkende nett, et økonomisk incentiv til å investere. Hvis selskapene skal pålegges å slippe til andre på sine nett, vil dette skape usikkerhet med hensyn til avkastningen på de store investeringer disse selskapene har gjennomført.

Vi innser at konkurransen kunne vært sterkere, at økt konkurranse kunne gitt noe lavere priser og nye tjenester. Men det finnes en tredje konsesjon som Telia nå har fått beholde. Det vil derfor bli en tredje GSM-operatør som vil bryte det duopolet som noen hevder finnes på mobilsektoren. Det vil styrke konkurransen. Dernest vil det bli gitt fire konsesjoner på UMTS. Disse konsesjonærene vil også få rett til roaming på GSM-nettet, altså avtaler om bruk av hverandres nett. Dermed vil minst fire selskap kunne tilby egne tjenester på fritt grunnlag. Jeg vil også understreke at for Kristelig Folkeparti er ikke konkurranse et mål. Konkurranse er bare et virkemiddel. Det kan det av og til virke som om noen har glemt.

Så til innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon.

Utviklingen på telemarkedet går raskt. Den telefonen som var ny i går, er gammel i morgen. De mobiltelefonene vi representanter fortsatt bruker her, har allerede fått plass på telemuseum i Finland. Der har komiteen nettopp vært. Nye tjenester dukker opp i omtrent samme omfang som trafikk og kundemengde vokser. I takt med trafikken vokser også kravet til tjenestene. Det kreves kvalitet, det kreves lave priser, og det kreves økt kapasitet. Etter hvert som såkalt WAP-internett over mobiltelefon blir vanlig, kreves det overføringslinjer med bedre kvalitet. Og vi har vel ingen grunn til å tro at ikke utviklingen vil fortsette i samme tempo – minst. Nye ønsker vil oppstå. Mange vil ønske seg samme overføringskapasitet over mobilnettet som over faste linjer. Tredje generasjons mobilsystem vil gi økt kapasitet, og vi vil satse på samme standard i Norge som i Europa for øvrig, såkalt UMTS. Det er viktig at Norge kommer raskt i gang med utviklingen av UMTS. Dette har Stortinget understreket tidligere, slik representanten fra Høyre også nevnte. Det er derfor gledelig at Bondevik-regjeringen framskyndet denne tildelingsprosessen.

UMTS har vesentlig høyere kapasitet enn GSM-systemet, også i forhold til et oppgradert GSM-nett med økt kapasitet. Kapasiteten vil åpne for multimedietjenester der bilde, tekst, tale og video kan kombineres. Konsesjonene for utbygging av UMTS-nett vil bli tildelt etter anbuds konkurranse. Det vil bli lagt vekt på utbyggingshastighet og dekning. For Kristelig Folkeparti er begge deler viktig. Utbyggingshastighet er viktig for å sikre at også norske forbrukere får tilgang til gode teletjenester. Fra komiteens side har vi også presisert at vi ønsker krav til progresjon i utbyggingen gjennom konsesjonsperioden. Det vil sikre raskere utbygging. Men like viktig er det at vi på den måten kan forhindre at et selskap søker conse-

sjon på UMTS med den hensikt å ha konsesjonen i fem år og gjennom konsesjonen ha rett til roaming på dagens GSM-nett.

Den geografiske dekningen for UMTS er kanskje det vanskeligste spørsmålet i den saken vi behandler i dag. Vi har satt minimumskravet når det gjelder dekning, til at UMTS skal være utbygd i de seks største byene samt Bodø og Tromsø i løpet av fem år. Dersom utbyggingen begrenser seg til disse åtte byene, innebærer det at store deler av landet og store deler av befolkningen ikke vil få tilgang til dette nettet. Dersom UMTS blir en suksess, er det imidlertid ikke noe som forhindrer en bredere utbygging. Dagens GSM-nett er bygd ut med dekning langt utover de kravene som ble satt i konsesjonene, fordi selskapene faktisk har funnet det lønnsomt.

Konsesjonene skal tildeles etter anbudskonkurranse, og dekning skal være et av kriteriene for utvelgelse. Komiteens flertall holder åpent for at minimumskravet kan forsterkes, slik at det i utlysningen kan stilles krav om dekning utover de åtte byene. Forhåpentligvis vil vi også få flere enn fire konkurrenter, noe som vil gi konkurranse både når det gjelder utbyggingshastighet og dekningsgrad.

For de delene av landet som ikke får dekning av UMTS i første omgang, vil utviklingen av GSM-nettet kunne gi mange et bedre tilbud enn i dag. Et oppgradert GSM-nett kan etter hvert gi en overføringskapasitet mer enn ti ganger dagens nett, på linje med kapasiteten i modem som er vanlig i bruk ved overføring fra datamaskiner over faste telefonlinjer i dag.

Et flertall i komiteen åpner også for å vurdere tiltak som kan sikre bredere dekning for UMTS etter at konsesjonskravene er innfridd. Vi har allerede i dag et system der det offentlige kjøper tjenester, bl.a. ved offentlig kjøp av tjenester fra Posten Norge BA. I framtiden kan det bli like relevant å ta i bruk dette for teletjenester i områder der det ikke er grunnlag for utbygging på kommersiell basis.

Noen få ord om frekvenser: Frekvenser er en begrenset ressurs. De som får tildelt konsesjon, får tilgang til denne ressursen og blir gitt en mulighet til å tjene penger på forvaltningen av den. Derfor finner vi det rimelig å innføre en avgift for disponering av frekvenser.

Det vil være naturlig å se fastnett og mobilnett i sammenheng. Til sammen vil disse utgjøre bredbåndnettet i Norge og bidra til å oppfylle den digitale allemannsretten som mange av oss er opptatt av.

Jorunn Ringstad (Sp): Innst. S. nr. 146 for 1999-2000 viser at sentrumsregjeringa har fått gjennomslag for innhaldet i meldinga om tilgang til mobilnettet og om innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon. Arbeidarpartiet, sentrumspartia og SV utgjør fleirtalet på vesentlege punkt i innstillinga.

Sentrumsregjeringa hadde som mål at Noreg skulle ligge heilt i front når det gjeld pris, kvalitet og evne til å ta i bruk nye teletenester. Desse måla har òg Stortinget slutta seg til i tidlegare debattar, bl.a. i debatten om St.meld. nr. 34 for 1998-99. Det totale prisnivået for mo-

biltjenester i Noreg er jamt over lågt samanlikna med andre land. Sjølv sagt er det variasjonar dersom vi ser på dei enkelte elementa i kostnadene. Det at mobilmarknaden er prega av at to aktørar har følgd kvarandre når det gjeld tenestetilbod, abonnementsklassar og prisnivå, kan ha gjeve som resultat at enkelte av sluttbrukarprisane er for høge.

Eg er glad for at det er ein samla komite som strekar under IKT-sektoren sin verdi for den framtidige verdiskapinga. IKT vil vere av stor verdi for verksemdene og hushalda i framtida. IKT vil medverke sterkt til å redusere avstandskostnadene. Det er difor svært viktig at alle delar av landet får tilgang til desse tenestene og til mest mogleg lik pris – ja, eg vil seie til same pris.

Vi har ei forholdsvis god dekning av teletenester i landet i dag når vi tenkjer på prosentvis del av innbyggjarane. Sjølv om dekninga er over minstekrava i konsesjonane, er det verdt å merke seg at det framleis er store område som ikkje har dekning. Fleirtalet seier òg i komiteemerknadene at det er ynskjeleg at dekningsgraden blir ytterlegare auka.

Eit viktig spørsmål i meldinga er om det skal vere påbod om at virtuelle operatørar skal få tilgang i mobilnettet. Eg er glad for at fleirtalet i komiteen ikkje vil opne for virtuelle operatørar. Sjølv sagt ser eg at f.eks. fleire aktørar kan vere med på å presse prisane ned. Men for meg har argumenta *mot* å påleggje opning for virtuelle operatørar vore sterkare enn argumenta *for*, som f.eks. at opning for virtuelle operatørar kan føre til at dei eksisterande og nye mobiloperatørane vil få reduserte investeringsmotiv. Påbod om opning for virtuelle operatørar kan gjere det mindre attraktivt å bygge ut nye mobilnett.

Tredje generasjons mobiltelefon, UMTS, vil opne for ei rekkje nye tenester, f.eks. kan bilete, tekst, tale og video kombinerast. I prinsippet inneber konseptet at brukarane skal ha tilgang til personleg kommunikasjon kvar som helst og når som helst.

Senterpartiet støttar meldinga om at det bør tildelast fire konsesjonar for UMTS i Noreg, og at det bør nyttast anbuds konkurranse. Vi støttar òg at dekning og utbyggingsfart bør vere viktige kriterium. Dersom det skal vere ein reell anbuds konkurranse som mange aktørar kan ta del i, bør ikkje inngangsterskelen vere for høg. Samtidig er det viktig å sikre at konsesjonskrava får eit omfang som blir eit viktig skritt mot målet om landsdekkjande nett. Eg er difor glad for at fleirtalet i komiteen har opna for at minimumskrava i utlysinga kan bli forsterka slik at det kan stillast krav om dekning utover dei åtte byane som forslaget i meldinga gjekk ut på. Etter mitt syn er det òg viktig at det, slik heile komiteen seier, blir lagt inn krav om progresjonsplan gjennom konsesjonsperioden, som er foreslått til fem år.

Med den utbygginga som vil kome som eit resultat av konsesjonstildelinga, vil store delar av landet ikkje få utbygging av eige UMTS-nett. Som komiteen har peika på, vil ei oppgradering av GSM-systemet vere eit viktig supplement i område utan UMTS-dekning. Nasjonal roaming i dei eksisterande GSM-netta vil difor vere eit tenleg middel for å gje best mogleg tenestetilgang. Men

sjølv med oppgradering vil ikkje GSM-systemet kunne møte dei krava og forventningane brukarane og næringslivet vil ha til tenester over mobiltelefonen. Det er difor viktig å merke seg at fleirtalet meiner at departementet bør vurdere offentleg kjøp av tenester etter at aktørane har innfridd konsesjonskrava om utbygging.

Eg har merka meg at Framstegspartiet og Høgre meiner det er usikkert om det ut frå EØS-regelverket er tillate at staten kjøper UMTS-tenester der det ikkje er kommersielt lønsamt, og etter at aktørane har innfridd utbyggingskrava. Etter dei opplysningane eg sit inne med, skulle det vere fullt mogleg – og også innafor regelverket – å gjennomføre offentleg støtte til nettutbygging. Så vidt eg kjenner til, er det òg diskusjon om å gjennomføre slike ordningar i Sverige.

Inge Myrvoll (SV): Det er viktig å understreke at vi i Norge til tross for vanskelig geografi og liten og spredt befolkning, har vært i front hva angår utbygging og bruk av teletjenester, og at vi også har et lavt prisnivå. Dette ønsker vi skal fortsette. Jeg vil i likhet med representanten Gard Folkvord gi det gamle Televerket og senere Telenor honnør for innsatsen.

Vi er enige om målsettingene: at vi skal ha kvalitativt gode teletjenester til lavest mulig priser for hele landet. Men det kan sjølsagt ligge noen motsetninger mellom målsettingene, og virkemidlene kan bidra til å svekke noen målsettinger i forhold til andre.

Det ligger ikke minst en mulig konflikt mellom lavest mulig priser og det at det skal komme hele landet til gode. Den konflikten ligger ikke minst i spørsmålet om virtuelle operatørs pålagte tilgang til nettet. Det kan øke konkurransen, men samtidig fungere demotiverende for netteieres utbyggingslyst.

For SV er hele landets tilgang viktig. Derfor støtter vi ikke pålegg om tilgang. Derfor er vi også med på formuleringa fra flertallet om at sjøl om mobiloperatørene har oppfylt konsesjonskravene når det gjelder dekningsgrad, så er vi ikke tilfreds. Vi som ferdes en god del i distriktene, opplever altfor ofte å være utenom dekningsområdet. Det er ikke bare spørsmål om å være innafor dekningsområdet der man bor, men også der man ferdes. Det er noe av poenget med mobiltelefon.

Flere har jo nevnt at representantenes mobiltelefoner nå ligger på museum. Jeg vil advare litt mot teknologifanatisme. Jeg tror nok at veldig mange brukere, også stortingsrepresentanter, greier seg godt med en mobiltelefon som kan brukes til vanlig taletelefoni, og gjerne med en svartjeneste. Det er nemlig ikke slik at alle kommer til å kaste seg over det nyeste til enhver tid. Det har man ikke behov for.

Jeg er også fornøyd med at vi ser ut til å komme på hugget når det gjelder neste generasjons mobiltelefoni, UMTS. En tanke som imidlertid har slått meg, er at vi deler ut en begrenset ressurs, egentlig en naturressurs – i og med at det er knapphet på frekvens – uten å ta betalt for det.

Jeg ser at Telenor ute på verdensmarkedene må betale for å slippe til. Det er lagt ut tre GSM 1800 lisenser i

Tyrkia – minsteprisen for å få en er 5,5 milliarder kr. Gang det med tre og det blir minst 16,5 milliarder kr. Det er mye penger det!

I Storbritannia kan det se ut til at staten håver inn mer enn 100 milliarder kr på lisenser, mens vi deler det ut gratis. Sjølsagt ser jeg poenget at brukerne vil måtte betale regninga. Men i ei tid hvor det er snakk om statlig innsats for å få hele landet på breibånd – store investeringer som vi ikke kan lite på at teleaktørene tar ansvar for – kunne bortauksjonering av konsesjoner vært en finansieringskilde.

Det er som regel slik i virkelighetens verden at ikke alle argumenter ligger i samme vektskål, så vi har ikke foreslått å gå inn for auksjonsprinsippet, men jeg ser også argumenter for det. Når vi ikke gjør det, er det viktig at vi i det minste legger som premis at de aktørene som gir best tilbud om dekningsgrad og utbyggingshastighet stiller fremst i køen ved tildeling – av hensyn til å ta hele landet i bruk.

Ettersom vi i SV ikke har noen særmerknader, men inngår i ei flertallsinnstilling som flere andre allerede har begrunnet, ser jeg ingen grunn til å bruke opp hele taletida mi på å gjenta det andre har sagt. Jeg vil bare til slutt si at jeg har veldig sans for det representanten Ringstad sa om prispolitikk når det gjelder teletjenester.

May Brit Vihovde (V): Noreg er blant dei leiande landa når det gjeld telekommunikasjon.

Det er stor semje i Stortinget om at denne posisjonen må me leggja til rette for å halda på. At heile landet har kvalitativt gode teletenester til lågast mogeleg pris, er ein avgjerande føresetnad for sysselsetjing og næringsutvikling. For distrikta vil eit godt IKT-tilbod vera med på å redusera avstandsulempene. Det er viktig at rammevilkåra og dei løysingar ein kjem fram til, støttar opp under desse måla.

Når det gjeld tilgang til mobilnett for andre enn aktørane som er tildelt konsesjon for å etablera og driva slike nett, dreier saka i dag seg om om ein skal gi pålegg om tilgang. Dette er motivert ut frå ønsket om å få betre konkurranse.

I mobilnettet i dag er prisane på tenester blant dei lågaste i verda. Vi har i dag ei dekning på 94 pst. av innbyggjarane. Sjølv om konsesjonskrava er oppfylte, er det forholdsvis store område som framleis ikkje er dekte. Det er difor eit ønske at dekningsgraden blir ytterlegare auka.

Venstre ser fordelar med å påleggja netteigarane å sleppa til virtuelle operatørar. Men Venstre støttar Regjeringa sitt syn om at ein på det noverande tidspunktet ikkje skal påleggja slik tilgang, då dette kan gi dei eksisterande og nye mobiloperatørane redusert investeringsmotivasjon, og eventuelt gjera at utbygginga av neste generasjon mobilnett blir forseinka. Det har vore vanskeleg å finna gode modellar for kostnadsdeling mellom selskapa, dette er ikkje noko norsk fenomen. I andre europeiske land har ein òg venta med å gi denne tilgangen. Sjølv om både Danmark og Sverige no gjer lovendringar, er ikkje desse eintydige. I begge land seier ein at ein skal gi tilgang i den grad det er teknisk mogleg eller det er tilgjen-

geleg kapasitet. Dette kan likna meir på vidaresal av mobile tenester enn fri roaming.

Som kjent har begge mobilnetteigarane gitt tilgang for andre aktørar på nettet. Dette har betra tilbodet av mobile tenester. Venstre ønskjer ei utvikling som betrar og vidareutviklar det totale tenestetilbodet. Skulle ein med dagens rammevilkår ikkje få ei slik ønskt utvikling, må vi vurdere rammevilkåra på nytt.

Det er eit sterkt ønske om at den tredje konsesjonen for GSM 1800 nett som ikkje er utbygd, blir utbygd snarast. Dette vil òg vera med på å gi betre tenester og betre konkurranse.

Når det gjeld den andre saka, innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon i Noreg, er det stor semje i komiteen om at konsesjonane skal lysast ut straks, og at det bør fastsetjast konsesjonsplikt for dei som ønskjer å tilby denne tenesta. Sidan det er stor uvisse om korleis dei tekniske løysingane kjem til å bli, er det viktig at regelverket rundt konsesjonar er teknologinøytralt.

Det er framleis knytt stor uvisse til fleire viktige faktorar ved UMTS-utviklinga. Det er difor vanskeleg å stilla minimumskrav til dekning og utbyggingsfart i startfasen.

Komiteen har sett utbygging av tredjegerasjonsnett i dei seks største byane – pluss Tromsø og Bodø – som minstekrav. Dette kan vera for lågt. Me meiner likevel dette er riktig, for gjennom anbodskonkurransen kan ein så bruka utbyggingstakt og -omfang som kriterium for tildeling av dei fire konsesjonane. Eit fleirtal går inn for at det blir lagt avgift på disponering av frekvensar. Det blir altså ikkje gratis.

Venstre meiner at ein anbodskonkurranse er den mest tenlege måten å tildela konsesjonar på. Dekningsgrad og utbyggingstakt vil då vera viktige kriterium for tildeling.

For at ein skal få best mogeleg nytte av dei samla netta, går Venstre inn for at dei som får konsesjon, også får tilgang til nasjonal roaming i dei eksisterande GSM-netta. Venstre ser det som viktig å knyta dette til ein forpliktande utbyggingsplan for UMTS-infrastruktur.

Statsråd Terje Moe Gustavsen: Norge framstår i dag som et av de mest avanserte telekommunikasjonsland i verden, med en moderne og godt utbygd infrastruktur og med et bredt tjenestetilbud av høy kvalitet og til lave priser. Sett på bakgrunn av våre naturgitte og befolkningsmessige begrensninger er utviklingen vi har hatt i denne sektoren imponerende.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologien spiller en stadig viktigere rolle i samfunns- og næringslivet. IKT framstår i dag som en av de viktigste kildene til nyskaping, effektivisering og omstrukturering i alle former for nærings- og forvaltningsvirksomhet. Mobilkommunikasjon har vært et av de sterkeste vekstområdene innenfor kommunikasjonsmarkedet. Utviklingen av mobilsektoren generelt og GSM spesielt kan være egnet til å illustrere hvordan ny teknologi kan bidra til økt verdiskaping og sysselsetting på nye områder.

Å sikre de telepolitiske hovedmål i en situasjon med åpen internasjonal konkurranse reiser ikke minst nye re-

gulatoriske utfordringer, som vi møter eksempler på i den stortingsmeldingen som vi behandler i dag.

Det har i Norge vært bred oppslutning om den skrittvis liberaliseringen som munnet ut i at det fra 1. januar 1998 ble åpnet for konkurranse på alle områder i telemarkedet. Utviklingen av norsk telepolitikk har vært preget av en vilje til å finne balanserte og praktiske løsninger – og ikke ri prinsipper for prinsippenes skyld. Den stortingsmeldingen som nå ligger til behandling, er, slik jeg ser det, resultat av den samme innstillingen: at vi ønsker å sette langsiktige resultater i form av stadig bedre og billigere teletjenester til forbrukerne og virksomheter i hele landet i fokus.

Styring av telemarkedet sikres nå gjennom generelle regler og individuelle konsesjoner, som bl.a. har til oppgave å sikre husstander, bedrifter og offentlige virksomheter over hele landet et godt utvalg av teletjenester av høy kvalitet og til lavest mulig pris, og å legge til rette for virksom konkurranse. Andre viktige elementer er å sikre tilgang til begrensede ressurser på like vilkår, samt ivareta forbrukerrettigheter, personvern og grunnleggende krav til sikkerhet i telenettet.

Som nevnt innledningsvis gir Norges geografi, topografi, klima og befolkningsmønster oss i utgangspunktet høyere utbyggingskostnader enn land vi vanligvis sammenligner oss med. Likevel er Norge i dag et av landene med størst andel av befolkningen som har mobiltelefon. Sammenliknet med andre land har vi også et svært lavt prisnivå og et godt utvalg av teletjenester over hele landet. Denne utviklingen har funnet sted til tross for at det i Norge kun har vært to konkurrerende mobiloperatører med egne nett.

Fra enkelte hold er det pekt på at det ikke er tilstrekkelig grad av konkurranse i alle deler av det norske mobilmarkedet. Jeg er likevel ikke enig med Høyre og Fremskrittspartiet i deres karakteristikk av telemarkedet og den regulatoriske utviklingen. Jeg mener det er viktig at det anlegges et perspektiv som tar hensyn til utviklingen både på kort og lang sikt, og som ikke bare har som mål å oppnå kortsiktige kutt i priser og marginer.

Ved behandlingen av St.prp. nr. 70 for 1995-96, Om avvikling av resterende eneretter i telesektoren, gav Stortinget sin tilslutning til at det i mobilmarkedet også bør være åpent for mobiloperatører uten eget nett, såkalte tjenestetilbydere. På hvilken måte slike tjenestetilbydere skal få tilgang til de eksisterende mobilnettene er imidlertid et spørsmål der det er viktig å finne en løsning som gir den riktige balansen mellom økt konkurranse og tilstrekkelig motivasjon til investeringer i eksisterende og nye mobilnett. Det klare utgangspunktet fra Regjeringens side er at det er å foretrekke at avtaler på området inngås på kommersiell basis.

Slik Regjeringen ser det, er det ikke fornuftig å pålegge tilbydere med sterk markedsstilling å gi tilgang for såkalte virtuelle mobiloperatører – og det er med stor tilfredshet jeg merker meg den brede oppslutningen i Stortinget med hensyn til dette spørsmålet.

Dette innebærer imidlertid ikke noe hinder for at aktorene gjennom kommersielle forhandlinger kan komme

fram til slike eller liknende løsninger. I den senere tid har nettopp aktørene på bakgrunn av kommersielle forhandlinger kommet fram til avtaler om videresalg. Mobiloperatører uten eget nett har inngått avtaler med de eksisterende mobiloperatørene om videresalg av deres produkter. Det er min klare holdning at reguleringstiltak kun bør settes inn der markedsmekanismene selv ikke finner tilstrekkelig gode løsninger.

Som kjent ble Telia i 1998 tildelt konsesjon for annen generasjons mobilsystem, DCS 1800. På grunn av usikkerhet knyttet til spørsmål om pålegg om tilgang for virtuelle mobiloperatører samt fusjonsarbeidet mellom Telenor og Telia innstilte Telia sin utbygging. Etter en helhetsvurdering har Samferdselsdepartementet nå vedtatt at Telia skal få beholde konsesjonen og i denne sammenheng gitt en forlengelse av utbyggingsfristene. Jeg har i mine vurderinger lagt vekt på å finne fram til løsninger som vil kunne bidra til oppfyllelse av overordnede telepolitiske mål. Det legges i denne sammenheng særskilt vekt på å få til en rask etablering av et tredje annen generasjons mobilnett i Norge samt å få inn en mobiloperatør som er egnet til å fremme konkurranse i det norske telemarkedet.

Jeg vil også få vurdert nærmere om det framover vil være tilstrekkelig tilgjengelige frekvenser for et eventuelt fjerde annen generasjons mobilkommunikasjonsnett i Norge.

Det er en nær sammenheng mellom tilgangsspørsmålet og situasjonen vi nå står overfor, nemlig utlysning av fire landsdekkende konsesjoner for et nytt tredje generasjons system for mobilkommunikasjon, såkalt 3G. Dette nye mobilsystemet vil åpne for en rekke nye, avanserte mobile tele tjenester. Flere tjenester som tidligere bare kunne tilbys over det faste nettet, vil med det nye mobilsystemet kunne tilbys i det mobile nettet.

Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til flere viktige faktorer ved utviklingen av tredje generasjons mobilsystem. I tillegg er det betydelige kostnader som er forbundet med å bygge ut slikt nett i Norge. Dette gjør at det i første fase ikke er realistisk å forvente utbygging utenfor byliknende områder. Det er derfor en viktig balansegang mellom tilgjengeligheten av disse tjenestene og prisen på tjenestene.

Anbudskonkurranse vil være en egnet tildelingsmekanisme for 3G i Norge. Dekning og utbyggingshastighet vil være viktige utvelgelseskriterier i anbudskonkurransen, men ikke de eneste.

I konsesjonsutlysningen vil det bli stilt krav om at det innen fem år minimum er bygd ut et 3G-nett i Stor-Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Drammen, Kristiansand, Tromsø og Bodø. I tillegg vil dekning og utbyggingshastighet være viktige utvelgelseskriterier i anbudskonkurransen, slik at det i konsesjonene kan stilles krav om dekning utover minimumskravet dersom tilbyderne har tilbudt større dekning i sine konsesjonssøknader.

For at myndighetene skal kunne sikre at aktørene har en tilfredsstillende oppfyllelse av konsesjonsvilkårene, vil det bli stilt krav om gradvis utbygging, dvs. at konsesjonærene kontrolleres underveis i utbyggingsprosessen.

Dersom det er ønskelig med en dekning av tredje generasjons mobilkommunikasjonstjenester utover de krav som fastsettes i konsesjonen, og utover det som er kommersielt lønnsomt, vil Regjeringen vurdere offentlig kjøp av 3G-tjenester i ulønnsomme områder. Offentlig kjøp av 3G-tjenester etter at en kommersiell utbygging har funnet sted, vil trolig ikke vri eller true med å vri konkurransen på området for 3G-tjenester. Dette må imidlertid vurderes nærmere på det aktuelle tidspunktet, slik at eventuelt offentlig kjøp av 3G-tjenester er i tråd med EØS-regelverket. Regjeringen vil informere Stortinget på en egnet måte om sine vurderinger av eventuelle offentlige kjøp.

Jeg mener at bruk av anbudskonkurranse hvor dekning og utbyggingshastighet er viktige utvelgelseskriterier, samt muligheten for offentlig kjøp av tjenester i ulønnsomme områder, er en egnet framgangsmåte for å oppnå en forsvarlig og størst mulig utbredelse av tredje generasjons mobilkommunikasjonstjenester.

For å oppnå like konkurransevilkår mellom innehavere av 3G-konsesjoner som ikke har egne nett fra før, og de som har eksisterende annen generasjons mobilnett, vil det være riktig og viktig at tilbydere av tredje generasjons mobilsystem får tilgang til annen generasjons mobilsystem gjennom nasjonal roaming. Dette vil kunne bidra til en mer effektiv konkurranse. Ved at det stilles krav til gradvis utbygging i konsesjonene, vil myndighetene likevel kunne forsikre seg om at 3G-operatørene bygger eget nett og ikke bare benytter seg av de eksisterende GSM-nettene.

Når det gjelder den generelle framføringsretten, vil den bli opprettholdt. Den spesielle delegerte framføringsretten vil imidlertid bli vurdert med hensyn til å oppfylle krav til likeverd og ikke-diskriminering, og en eventuell opphevelse vil omfatte alle aktører.

Nå som et bredt flertall i Stortinget har gitt sin tilslutning til Regjeringens forslag til rammevilkår for tredje generasjons mobilsystem, vil det være en høyt prioritert oppgave i Samferdselsdepartementet å få lyst ut og tildelt disse mobilkonsesjonene. Vi tar sikte på at utlysning kan skje allerede i løpet av mai måned.

Regjeringen legger stor vekt på at det skal føres en langsiktig og forutsigbar politikk på teleområdet. Jeg vil også framheve at vi i nasjonal regulering har lagt stor vekt på å få til en teknologinøytral regulering – der det har vært mulig, har vi på enkelte punkter, særlig mobil, gått lenger enn de fleste andre land. Den teknologiske og markedsmessige utviklingen gjør imidlertid at det er nødvendig med en jevnlig gjennomgang av regelverket med tanke på justeringer.

I EU er man i gang med den såkalte «1999 Review», dvs. en totalgjennomgang av regelverket i telesektoren med sikte på å tilpasse dette til framtidens teknologi og markedsutvikling. Vi vil fortsatt følge aktivt med i denne prosessen og også forsøke å påvirke regelverket til mest mulig å ta hensyn til norske forhold. Sammen med våre erfaringer med regelverket så langt og de forhold både flertallet og mindretallet har pekt på, vil dette danne grunnlaget for vår egen gjennomgang av regelverket.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 2825)

S a k n r . 6

Innstilling fra næringskomiteen om statens engasjement i Raufoss ASA og Nammo AS (Innst. S. nr. 154 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 41 (1999-2000))

Morten Lund (Sp) (komiteens leder og ordfører for saken): Næringskomiteens flertall har i innstillingen støttet alle departementets forslag slik disse ble satt fram i St. prp. nr. 41 for 1999-2000. Dette innebærer at det samtykkes i at staten kjøper Raufoss ASAs aksjer i Nammo AS for 340 mill. kr, og at det åpnes for at statens eierandel i Raufoss ASA blir redusert ned mot 34 pst. ved en eventuell påfølgende emisjon i dette selskapet. Videre gis det anledning for departementet til å justere statens eierandel i Nammo AS i intervallet 34-51 pst. ved eventuelle fremtidige emisjoner eller børsnoteringer eller omstruktureringer i internasjonal forsvarsindustri som denne bedriften kan bli berørt av.

Innstillingen har vært forelagt forsvarskomiteen som særlig har vurdert de beredskapsmessige aspekter. Denne komiteen har sluttet seg til Forsvarsdepartementets vurderinger om at det som her behandles, ikke er betenkelig.

Av partiene i næringskomiteen er det bare Fremskrittspartiet som motsetter seg at Raufoss ASAs aksjer i Nammo blir overtatt av staten. Høyre ønsker at staten raskt selger seg ned til 34 pst. eierandel i Nammo. Både Høyre og Fremskrittspartiet ønsker at staten skal selge seg helt ut av Raufoss ASA etter at den planlagte emisjonen er foretatt.

Behandlingen og konklusjonene i komiteen må ses i lys av det akutte behovet i Raufoss ASA for ny kapital, særlig med bakgrunn i den omfattende bildelkontrakten med General Motors Europa. Det er opplyst til komiteen at aksjesalget setter bedriften i stand til å undertegne kontrakten og sette i gang de investeringene som trengs. Uten en rask og positiv behandling i Stortinget vil den muligheten gå tapt.

På grunn av tidspresset har komiteen valgt å ferdigbehandle innstillingen før de bebudede «due diligence»-rapportene foreligger. Komiteens standpunkt bygger således på de opplysninger som departementet har kunnet gi før de nevnte undersøkelser ble igangsatt. Jeg finner det riktig å presisere det fra Stortingets talerstol.

Etter aksjesalget vil Raufoss ASA fremstå som en sivil bedrift, der forsvarsbedriften Nammo bare blir en god nabo. Det er å håpe at det fortsatt blir et nært samarbeid til beste for begge bedriftene og for Raufoss-samfunnet.

Stortinget har gjennom høringer og på annet vis blitt kjent med den betydelige uro på Raufoss omkring de omorganiseringene som nå skjer. Særlig har de ansatte reagert på planene om å flytte produksjonen av småkalibret ammunisjon fra Raufoss til Sverige og Finland. Jeg har stor forståelse for det. Jeg mener det vil være gunstig om Norge gjennom aksjeoppkjøp og avtale med de andre eierne i Nammo kan få en avgjørende innflytelse i akkurat

den fasen vi er inne i nå. Det er et flertall i komiteen som har uttrykt et slikt ønske.

Uavhengig av eventuelle endringer på eiersiden er det sterkt ønskelig at produksjonsomleggingene i Nammo kan gjennomgås på nytt med tanke på å beholde de mest lønnsomme produksjonene der man har bevist at man gjør jobben best. Det er grunn til å tro at strukturendringene innen forsvarsindustrien vil gå videre, slik at også Nammo på Raufoss om noen år vil bli vurdert av ledelsen i et selskap som er langt større. Med tanke på en slik situasjon er det viktig at Nammo Raufoss får beholde produksjoner som man er aller best på, samtidig som man greier å være i teten når det gjelder nye produkter.

Komiteens flertall har understreket at det for Nammo som konsern er avgjørende viktig for selskapets lønnsomhet at de ulike produksjonene blir lagt der man kan dokumentere de beste resultater. Videre har komiteen understreket at det forutsettes at staten skal være en aktiv eier i Nammo. Det burde være unødvendig å understreke. Å være en aktiv eier betyr til beste for Norge og til beste for Raufoss.

Raufoss-bedriftene er store og viktige både lokalt og nasjonalt. Eksportandelen er stor. Dagens beslutninger er en fortsettelse av en utvikling der de mest lønnsomme virksomhetene skilles ut fra den delen som produserer forsvarsmateriell. Det er viktig at det man gjør, har framskritt og trygghet for arbeidsplassene som aller viktigste siktemål. Redusert statlig deltakelse må ikke få bli et mål i seg selv. Jeg synes det er rett å signalisere at Senterpartiet vil bidra til trygghet ved å beholde det statlige engasjementet som nå er angitt. Ved neste korsvei håper jeg det ikke er en hastesak som avgjør utfallet av slike forhold.

Så vil jeg til slutt få ønske Raufoss-bedriftene lykke til.

Erling Brandsnes (A): Dagens sak om statens engasjement i Raufoss ASA og Nammo AS er en svært viktig sak for flere parter, først og fremst for de to selskapene, Raufoss ASA og Nammo AS, men også for Raufoss-samfunnet og staten, som nå blir største eier i begge selskapene.

Styret i Raufoss ASA gjør det klart at Raufoss-konsernet har et betydelig investeringsbehov for omstilling og videre utvikling. I denne forbindelse er det slått fast at eneste realistiske alternativ er at Raufoss ASA selger sin aksjeport i Nammo AS til staten. Den usikkerhet som er knyttet til statens lån til Raufoss, vil også med dagens behandling bli ryddet av veien. Dette vil i sin tur gi grunnlag for en emisjon av selskapets aksjekapital mot nåværende eiere, men kanskje også mot nye eiere. En slik emisjon vil kunne komme på plass allerede i inneværende år og vil bedre selskapets situasjon ytterligere.

Det som etter min mening også styrker arbeidet med omstilling i begge selskapene, er at de for noen få uker siden har fått samme styreformann. Dermed vil det bli lettere å se utviklingen av disse selskapene i sammenheng. En slik omstilling og omstrukturering ses ofte på som en fare for arbeidsplasser og selskapenes framtidige eksistens.

(Brandsnes)

En omstilling og omstrukturering betyr slett ikke bare en trussel, den gir også nye og ofte store muligheter for framgang. Dette gjelder også for Raufoss og Nammo.

Raufoss har fått en stor kontrakt for bilindustrien. Denne kontrakten kan nettopp bety en videreutvikling av Raufoss i positiv retning. Vi vil at denne nye produksjonen skal forbli i Norge, og da er den foreslåtte kapitalinngangen i dagens sak helt nødvendig.

Nammo har også store muligheter i framtida med sin virksomhet på Raufoss. Slik jeg leser sakspapirene, ligger både hjerte og hjerne i Nammo på Raufoss, og det er på Raufoss at de beste økonomiske resultatene ligger. Her er det høy kunnskap og lang tradisjon for ammunisjonsproduksjon. Ikke minst gjelder dette for mellomkaliber, og det er her gode muligheter for leveranser til flere land i Europa.

Det er tydelig en stor konkurranse i Europa når det gjelder ammunisjon, og det ser ut til at større europeiske leverandører blir hjemmeleverandører til flere land. Hvert land er altså ikke lenger nødt til å produsere all ammunisjon innenfor landets grenser. Dette er også noe av bakgrunnen for at komiteens flertall går inn for at staten øker sin eierandel i Nammo til 51 pst.

La oss nå se mulighetene for at Raufoss ASA og Nammo AS blir to sterke bedrifter med robuste og solide produksjoner i Norge. Selskapene har kompetanse helt i første klasse. For å få til ny utvikling trengs det midler, og i første omgang er staten den eneste mulige kapitalkilde. Dette vil i neste omgang gjøre det mulig å få mer kapital inn i selskapene. En aktiv rolle fra statens side som eier i denne fasen vil også styrke arbeidet med den omstilling og omstrukturering som er nødvendig.

Arbeiderpartiet stiller seg bak flertallsforslaget.

Øystein Hedstrøm (Frp): Igjen har Raufoss blitt en sak for Stortinget. Selskapet har en rekke ganger tidligere fått forhøyet sin aksjekapital gjennom statlige bevilgninger. På begynnelsen av 1990-tallet var det ikke lenger politisk vilje til å tilføre flere statlige midler. Da ble privat kapital akseptert som den nest beste løsningen, og som en nødvendighet dersom virksomheten og arbeidsplassene skulle sikres. Dette resulterte i en delprivatisering og børsnotering av Raufoss. En privatiseringsløsning for virksomheten ble luftet og diskutert så tidlig som i 1981 i forbindelse med at Willochs mindretallsregjering satte bom for fusjonsplanene mellom Raufoss AS og Årdal og Sunndal Verk.

Tradisjonen tro er spørsmålet brakt på banen under ikke-sosialistiske regjeringer og like fort begravet igjen når Arbeiderpartiet har inntatt regjeringkontorene. Det var derfor overraskende at Arbeiderpartiet sluttet seg til en delprivatiseringsløsning for Raufoss AS ved Stortingets behandling av saken i 1990. Partiet hadde tidligere vært motstander av en slik privatisering av statsbedrifter. Dette gjaldt jo ikke bare en tradisjonell industriell virksomhet, men den produserte forsvarsmateriell i tillegg. Like overraskende var det at fagforeningen og de ansatte aksepterte denne løsningen. Man tok et standpunkt av

praktisk og ikke-ideologisk karakter og avfant seg med situasjonen. Ikke langt tilbake i tid ville man betraktet et ja til privatisering fra en LO-klubb for å være like ille som om presten bannet i kirken.

Vi konstaterer at selv om bedriften i perioder har gått godt og det er utdelt aksjeutbytte, er selskapet gjennom en rekke år preget av svake årsresultat, anstrengt likviditet og begrensede muligheter til å lånefinansiere nye prosjekter. Det er åpenbart at statens engasjement i RA ikke har gitt de nødvendige resultater med tilstrekkelig økonomisk handlefrihet; man har ikke lykkes helt.

Raufoss ASA har nylig fått en avtale med General Motors Europa som betegnes som gullkantet, og som hvis den realiseres, vil bety en storsatsing på aluminiumkomponenter for biler. For å kunne gjennomføre GM-ordrene vil det være nødvendig å investere i hundre millioners-klassen, og man roper igjen på staten for å løse selskapets investeringsproblemer. Fremskrittspartiet vil motsette seg Regjeringens forslag om dette fordi vi ikke ønsker å fortsette å støtte opp om gårdsdagens løsninger med statlige bevilgninger som innebærer en betydelig økonomisk risiko for det offentlige. Vi ønsker derimot at staten skal kvitte seg med alle sine aksjer i selskapet. Ja, hvorfor ikke? Vi kan ikke finne noe grunnlag for at staten skal beholde aksjene. RA er en moderne produksjonsbedrift som opererer i et marked på lik linje med andre norske bedrifter. Dessuten har myndighetene gjennom lovverket full kontroll med ammunisjonsproduksjon og eksport.

Fremskrittspartiet mener helprivatisering er å foretrekke. Erfaringer med dette fra land det er naturlig å sammenlikne seg med, viser at det har medført en helt nødvendig omstilling på alle plan. Det viser seg at nye kompetente eiere ikke bare bidrar med tilførsel av frisk kapital, men medvirker til et høyt tempo i en utviklingsprosess. Stikkord vil være ansettelse av sterke, kommersielt innstilte ledertyper i toppstillinger, stram kontroll med kostnader og økt vekt på produktivitet, strenge krav til ledelse og ansatte, større oppmuntring av innsats, men også samme konsekvenser for feil og udyktighet som i det øvrige private næringsliv. Privatisering er selvsagt ingen absolutt garanti mot feilinvesteringer. På den annen side burde vi ha lært av de smertefulle erfaringer staten har gjort som industrieier. Vi har en meget lang tapsliste som et resultat av mange års statlig industrireising.

Jeg vil kort berøre RAs engasjement i det nordiske ammunisjonsselskapet Nammo AS. Utviklingen i denne forsvarsvirksomheten er preget av betydelig usikkerhet. Det er helt åpent om man vil lykkes med det som er hensikten, nemlig restrukturering og dermed realisering av det verdiskapingspotensialet som ligger i et nordisk ammunisjonsselskap. Vi finner det derfor uheldig at staten engasjerer seg gjennom en overtakelse av RAs aksjepost i selskapet. Det bør ikke være en offentlig oppgave å bedrive spekulativ forretningsvirksomhet i ammunisjonsbransjen. Det er en klar trend i den omstrukturingsprosess som nå pågår i europeisk forsvarsindustri, at statlig eierskap reduseres. Vi ser bl.a. i Frankrike, Storbritannia og Spania eksempler på at statens rolle som eier reduseres eller avvikles.

Det er i tillegg nødvendig å minne om at det ikke foreligger en forsvarspolitisk begrunnelse for et statlig engasjement i Nammo AS. Hvis produksjonen av ammunisjon som i dag finner sted ved divisjonen på Raufoss, utvikles eller flyttes til andre land, kan Forsvaret inngå avtaler om leveranser med alternative leverandører i NATO-kvalifiserte produsentland.

Jeg vil ta opp Fremskrittspartiets forslag, som er referert i innstillingen.

Presidenten: Øystein Hedstrøm har tatt opp det forslag han refererte til.

Ansgar Gabrielsen (H): Saksordføreren redegjorde for så vidt også for det som er Høyres standpunkt, og våre to forslag. Mens jeg husker det, tar jeg opp forslagen nr. 2 og 3 som er inntatt i innstillingen.

Når Høyre i sitt forslag nr. 3 går inn for å redusere statens eierskap i Nammo til 34 pst. – og når vi i det hele tatt går for et eierskap i Nammo – er det gjort ut fra en forsvarspolitisk begrunnelse. Jeg viser i den sammenhengen til brevet fra Forsvarsdepartementet v/statsråden.

Når det gjelder Raufoss ASA, må jeg si at en del av det som er sagt i de innleggene vi har hørt, er interessant. Det siste innlegget fra Hedstrøm var et påregnelig og godt innlegg. Jeg skulle ønske han hadde sagt noe tilsvarende da vi behandlet IT-Fornebu-saken, men jeg skjønner at Fremskrittspartiet ikke har så stor tro på ammunisjon som på IT.

Når jeg hører komiteens leder, Morten Lund, og for så vidt også Arbeiderpartiets talsmann, rinner det meg i hu at dobbeltkommunikasjonen fortsetter – liksom når man snakker om Hydro og Hydro Seafood og hva statsråden skal gjøre og ikke gjøre. I proposisjonen står det helt klart hvilke hensyn staten og Næringsdepartementet har tenkt å ta når det gjelder rollen som eier og aksjonær. Det er helt klart definert i proposisjonen, men når Lund sier at eierskapet skal utøves «til beste for Norge og til beste for Raufoss» nevnte han så vidt jeg kan se, ikke det som er departementets anliggende, nemlig at man er aksjonær på forretningsmessig grunnlag etter aksjeloven.

Dette er jo et børsnotert selskap. Jeg tror ikke vi har behov for utøvelse av mer hvisk i øret-eierskap. Og jeg synes det hadde vært enda mer redelig å si at her er staten inne som en ordinær eier, man vil forvalte det etter de prinsippene som gjelder for utøvelse av eierskap i børsnoterte selskap. Jeg kan ikke se hvorfor den historiske begrunnelsen som var til stede for å opprette Raufoss ASA, det statlige eierskapet, skal fortsette etter at man slutter med det som var selve begrunnelsen for etableringen. Og når man nå går over til virksomhet som andre private selskap driver i Norge, nemlig aluminiumsproduksjon av deler til bilindustrien, kan jeg ikke se at de grunnene som var til stede opprinnelig, er der lenger. Av den grunn ønsker Høyre at man selger seg ut av dette sivile selskap.

Presidenten: Ansgar Gabrielsen har tatt opp de forslag han refererte til.

Reidun Gravdahl (A): Jeg er glad for at dagen for denne behandlingen i Stortinget endelig har kommet. Hele Raufoss-samfunnet har ventet på at den forrige næringsministeren skulle komme med denne saken, men det drøydte helt til i tolvte time for Bondevik-regjeringen før den ble lagt fram for Stortinget.

Jeg vil berømme komiteen for rask behandling når saken først kom, og for en i det store og hele bra innstilling.

Hele samfunnet på Raufoss er bygd opp rundt fabrikkene. Et ensidig industristed som dette er svært sårbart. Derfor er det viktig at staten som hovedaksjonær tar ansvar for viktige grep og tilrettelegger for nødvendig kapital for videre industriell utvikling og sikring av arbeidsplasser – ja, jeg vil si det er en nødvendighet for eksistensen av hele samfunnet, som omfatter flere kommuner rundt bedriften.

RA vil etter denne behandlingen framstå som et renndyrket sivilt industrikonsern hvor hovedsøkelyset er rettet mot bilindustrien, men også mot vann, gass og kompositter, som er viktige produktområder på Raufoss. Det er gode framtidsutsikter på disse områdene, og den fullmakt flertallet i Stortinget i dag vil gi Nærings- og handelsdepartementet til å gjennomføre en aksjeemisjon slik det er skissert i proposisjonen, vil gi bedriften utviklingsmuligheter. Samtidig er det av stor betydning at staten beholder minst 34 pst. for å ha mulighet til å følge den videre utviklingen. Det er viktig at resultatene av den kompetanse, forskning og utvikling som har funnet sted på Raufoss, medfører sivil produksjon og videre utvikling av stedet.

Forsvarsproduksjonen, tidligere Raufoss Ammunisjonsfabrikker, er i sin helhet en del av det forholdsvis nye selskapet Nammo, som Raufoss inntil i dag har eid 45 pst. av. Resten er fordelt med 27,5 pst. på hver av svenske Celsius og finske Patria.

Det er behov for en mer beslutningsdyktig styring av Nammo, og styret i RA, særlig de ansattes representanter i styret, er opptatt av at den norske stat skal ha aksjemaoritet i selskapet.

Aksjonæravtalen kunne med fordel ha vært bedre, særlig med tanke på måten styreprerentasjonen blir ivaretatt på, og de ansattes representasjon, som er dårligere enn etter aksjeloven. Sak om dette ligger i Bedriftsdemokratismnd og er så vidt jeg vet, ennå ikke avgjort. Jeg håper og tror at den behandlingen vil sikre de ansatte representasjon i tråd med norsk lovgivning i dette norske selskapet.

Det ville også hatt betydning om det nye styret i bedriften hadde behandlet restruktureringsplanen. Jeg er i alle fall glad for de føringer som flertallet har gitt i innstillingen, om at det er avgjørende viktig for selskapets lønnsomhet at de ulike produksjoner blir lagt der man kan dokumentere de beste resultatene.

Hele Raufoss-samfunnet med de ansatte i spissen har over tid engasjert seg for å beholde produksjonen av håndvåpenammunisjon på Raufoss, en produksjon som helt klart er lønnsom. Jeg håper at styringen av selskapet i framtida gir lønnsomhet slik at man kan få til videre utvikling og derved ivareta arbeidsplasser.

Jeg er også glad for at komiteen har påpekt betydningen av å sikre Norge tilgang på NATO-kvalifisert ammunisjon også i krisesituasjoner. De pågående forhandlinger mellom de tre lands forsvars- og utenriksmyndigheter er viktig for å få på plass et avtaleverk om leveransesikkerhet.

Så vil jeg nevne at den norske stat etablerte virksomheten på Raufoss i 1896 fordi vi kunne komme i krig med svenskene, mens vi i dag, vel 100 år senere, slår sammen vår forsvarsproduksjon. Det viser en positiv utvikling og at vi lever i et fredelig hjørne av verden. Men fortsatt norsk styring i selskapet er viktig. Jeg setter min lit til at departement, bedriftsstyre og administrasjon gjør en god jobb og klarer å få til 51 pst. eierskap i selskapet.

Statsråd Grete Knudsen: Den forrige regjeringen la den 3. mars i vår frem St.prp. nr. 41 for 1999-2000 om statens engasjement i Raufoss ASA og Nammo AS. Vår regjering har funnet det riktig å følge opp dette forslaget, og vi er glad for at det også har fått bred tilslutning i næringskomiteen.

Staten tar her på seg et betydelig eieransvar som majoritetsaksjonær i Raufoss ASA. Satsingen på til sammen 340 mill. kr innebærer en risiko, men vi mener at det på sikt vil kunne gi en økning av statens aksjonærverdier i de berørte selskapene. Alternativet hadde vært å forholde seg passiv og la Raufoss ASA prøve å spare seg gjennom den vanskelige situasjonen konsernet nå er inne i. Dette hadde imidlertid med ganske stor sikkerhet gått ut over fremtidige kontrakter og dermed også arbeidsplassene innenfor Raufoss-konsernet. Da var det bedre å forsøke å sikre verdiene med en aktiv holdning. Raufoss ASA blir heretter et selskap som satses på sivile markeder. Fremtidig vekst bør skje ved å hente inn egenkapital i markedet. I denne forbindelse er staten innstilt på å redusere sin eierandel i Raufoss ASA ned mot 34 pst. Raufoss ASA vil imidlertid også i fremtiden ha behov for stabilt og forutsigbart eierskap, og jeg er for tiden ikke innstilt på at staten skal slippe seg ytterligere ned, slik Høyres fraksjon foreslår.

Kjøpet av Raufoss' aksjer i Nammo AS gir staten aksjer i et nytt selvstendig selskap innen nordisk ammunisjonsindustri. Med positiv medvirkning fra de svenske og finske aksjonærene er allerede styrelederen ved Raufoss ASA, Karl Glad, valgt til ny styreleder i Nammo. Staten

ønsker som norsk aksjonær å være en pådriver for å få gjennomført de strukturelle endringer som må til for å realisere de mulighetene for synergieffekter og bedre felles resultater som var bakgrunnen for etableringen av selskapet. Nammo vil i fremtiden møte store utfordringer i en omstrukturert og i stor grad privatisert europeisk forsvarsindustri, og vi håper at staten kan bidra til at selskapet skal lykkes i dette markedet.

Jeg merker meg at næringskomiteens flertall ber Nærings- og handelsdepartementet arbeide for å øke sin andel til 51 pst. av aksjene i Nammo AS og få laget en strategisk plan for utviklingen av Nammo AS, som skal sikre selskapet en god utvikling i fremtiden. Dette forutsetter vi at styret følger godt opp. For min del ser jeg det imidlertid ikke nå som statens oppgave å vurdere hvilken ammunisjonstype som skal produseres i hvilket land. Dette er en klar forretningsmessig vurdering som tilligger selskapets styre og administrasjon. Jeg mener videre at dersom selskapet på et senere tidspunkt finner det nødvendig å styrke egenkapitalen for fortsatt satsing, må dette i utgangspunktet være noe alle de tre eierne skal delta i. Jeg forstår imidlertid komiteens merknader også slik at dersom våre svenske eller finske medeiere ikke har anledning til å delta, vil staten eventuelt ha fullmakt til å ta et slikt løft alene, og derved øke sin eierandel opp mot 51 pst.

På kort sikt synes det lite aktuelt for staten å selge seg ned i Nammo, men europeisk forsvarsindustri er under stadig omstrukturering, og det kan etter hvert bli aktuelt å åpne for andre eiere som ledd i et strategisk samarbeid. Som det fremgår av aksjonæravtalen, er partene også enige om å vurdere børsnotering og et mulig spredningssalg av aksjene i Nammo AS innen 24 måneder etter avtaleinngåelsen, og det kan også bli aktuelt å justere statens eierandel i en slik sammenheng.

Helt til slutt vil jeg si meg glad for at komiteen har funnet å kunne behandle saken så raskt og effektivt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 2825)

Tiden for formiddagsmøtet er straks omme. Presidenten foreslår derfor at møtet nå heves, og at nytt møte settes kl. 18.00. – Det anses vedtatt.

Møtet hevet kl. 15.00.

Møte torsdag den 13. april kl. 18President: **K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l****D a g s o r d e n :**

Sakene på dagens kart (nr. 70)

S a k n r . 7

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Harald Hove om å be Regjeringen utrede en ordning med en fastsatt arbeidsinnvandringskvote hvert år (Innst. S. nr. 131 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:18 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Høyre 10 minutter hver, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og representanten Basteen 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, har en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Finn Kristian Marthinsen (KrF) (ordfører for saken):

Stortingsrepresentantene Karin Andersen og Harald Hove har fremmet forslag om at Regjeringen skal utrede en ordning med en fastsatt arbeidsinnvandringskvote hvert år. Forslagsstillerne understreker som bakgrunn for sitt forslag at framtidens samfunn vil være flerkulturelt, og at nasjoner og samfunn trenger den kulturelle og økonomiske stimulans som immigrasjon og emigrasjon gir. Dessuten pekes det på det økende behov for arbeidskraft og folk i produktiv alder som vårt land har for å fylle ledige stillinger. Den ordning forslagsstillerne ser for seg, er at en bestemt arbeidsinnvandringskvote skal fylles gjennom en nøytral og ikke-diskriminerende metode for utvelgelse blant dem som har søkt.

Komiteens flertall, som er alle partiene unntatt Fremskrittspartiet, mener at forslaget allerede er utredet gjennom rapporten fra den interdepartementale arbeidsgruppen regjeringen Bondevik nedsatte våren 1998. Av den grunn avviser komiteen forslaget fra stortingsrepresentantene Andersen og Hove.

Det er imidlertid grunn til å understreke at to av forslagene fra arbeidsgruppen fikk tilslutning da Stortinget 7. mars i år behandlet innstillingen til St.meld. nr. 16, nemlig endringene i spesialistbestemmelsen og bestemmelsen om sesongarbeid. Jeg er klar over at forslagsstillerne mener disse regelendringene mer tar utgangspunkt i akutte arbeidskraftbehov, og at de fokuserer mindre på de mer langsiktige og holdningsmessige sidene ved norsk regelverk. Komiteens flertall er dog av den oppfatning at de vedtak Stortinget fattet i nevnte møte 7. mars, ivaretar intensjonene i foreliggende Dokument nr. 8-forslag.

Vi er også enig i at det er et viktig anliggende å bidra til at den oppfatning folk flest har av vårt samfunn med flerkulturelt innslag, ikke bare formes gjennom asyl- og flyktningpolitiske problemstillinger. Av den grunn vil det være et godt pedagogisk poeng å understreke det positive og berikende moment som arbeidsinnvandrere betyr for det norske samfunn. På dette punkt har vi en kommunikasjonsutfordring i forhold til de vedtak og oppmykninger som allerede er foretatt. For i tillegg til de to vedtakene jeg allerede har nevnt, har vi lempet på bestemmelsen om at utlendinger som har tatt utdanning i Norge, som hovedregel måtte oppholde seg minimum fem år utenlands før de kunne få arbeidstillatelse her. Det er også åpnet adgang for russiske borgere fra Barentsregionen til å ta arbeid i fiskeindustrien i Troms og Finnmark fylker. Så det har da skjedd en del på forslagsstillerens intensjonsområde. Framtida vil vise hva slags omfang det medfører i praksis.

For øvrig synes flertallet i komiteen det er viktig å understreke også i denne sammenhengen at i den grad det finnes innenlandsk arbeidskraft til jobbene, skal denne arbeidskraften utnyttes først. Det gjelder også utlendinger som er bosatt i Norge. Ikke minst er vi bekymret for den høye arbeidsledigheten blant ikke-vestlige innvandrere. Det må treffes tiltak som resulterer i at disse kommer i produktivt arbeid.

I Kristelig Folkeparti er vi helt enig i at det er viktig å ta i betraktning de langsiktige og holdningsmessige konsekvenser i folkesjela som utestengning fra Norge signaliserer. Derigjennom oppdrar vi til å tenke at innvandring er truende og negativt. Dersom vi åpner for en økt, men begrenset arbeidsinnvandring fra land utenfor EØS-området, gir vi derimot signal om at vår restriktive grensekontroll ikke er begrunnet i fremmedfrykt eller frykt for påvirkning fra andre kulturer.

I Kristelig Folkeparti vil vi heller ikke låse oss til bestemte ordninger som f.eks. innvandringslotteri, men er åpne for gode ordninger som sikrer enn nøytral utvelgelse der alle har samme mulighet. Vi vil heller ikke stå hardt på at dette skal gjennomføres umiddelbart, men vi overlater til Regjeringen å vurdere tidspunktet for når slike tiltak kan være aktuelle å innføre. Kanskje kan det av hensyn til norsk økonomi være like rundt hjørnet, kanskje lenger fram i tid. Det vil Regjeringen selv kunne vurdere ut fra den oppståtte situasjon. Med forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet gir vi Regjeringen frie hender. Jeg tillater meg derfor på vegne av disse partiene å ta opp nevnte forslag.

Presidenten: Finn Kristian Marthinsen har tatt opp det forslag han refererte til.

Vidar Bjørnstad (A): Arbeiderpartiet er enig i at myndighetene må legge til rette for at behovet for arbeidskraft i årene fremover skal kunne dekkes. Økende behov for arbeidskraft er også en hovedbegrunnelse i foreliggende dokumentforslag om arbeidsinnvandringskvote. Før jeg går nærmere inn på det forslaget, finner jeg imidlertid grunn til å vektlegge at hovedoppgaven, å

dekke behovet for arbeidskraft, må løses ved en aktiv arbeidsmarkedspolitikk for full sysselsetting her i landet. Det er titusener arbeidsledige, det er titusener på attføring og titusener i deltid som ønsker mer arbeid. Dette er arbeidskraftressurser som må utnyttes, av hensyn til den enkelte og av hensyn til norsk økonomi.

Som saksordføreren nevnte, må vi ha spesiell oppmerksomhet rettet mot arbeidsledigheten blant ikke-vestlige innvandrere. Vi har også påpekt at asylsøkere fikk utvidede muligheter til midlertidig arbeidstillatelse fra sommeren 1999, og mener det må følges opp for å hindre passivitet og lediggang. En viss rekruttering av arbeidskraft fra land utenfor EØS-området er positivt og kan bidra til å dekke kortsiktig mangel innen enkelte yrkesgrupper. Men samtidig må en vektlegge nødvendige tilpasninger av utdannings- og kvalifiseringstiltak til eget arbeidsmarked. Jeg vil understreke disse hensyn i utgangspunktet for å unngå at lettvinne løsninger velges fremfor langsiktig arbeid i forhold til behovene i vårt fremtidige arbeidsmarked.

Forslaget om en arbeidsinnvandringskvote er, som saksordføreren nevnte, utredet tidligere. Bondevik-regjeringen har fremmet to forslag som også har fått tilslutning fra Arbeiderpartiet, nemlig om endringer i spesialistbestemmelsen og bestemmelsen om sesongarbeid. Vi sluttet oss til det fordi vi mener det er riktig med en oppmykning av regelverket som kan gjøre det lettere å dekke behovet for faglært arbeidskraft og sesongarbeidskraft til aktuelle områder. Vi mener at også disse forslagene ivaretar intensjonene bak dokumentforslaget om arbeidsinnvandringskvoter. De dekker et uttrykt behov for arbeidskraft på spesielle områder og har et positivt utgangspunkt i forhold til arbeidsinnvandring som et verdifullt bidrag til det norske samfunn. I tillegg – innvandrere utenfor EØS-området vil her ha det beste utgangspunkt for å gå direkte inn i arbeidslivet, og det vil gjøre integreringen lettere.

Vi tar til etterretning at den forrige regjeringen ikke fremmet forslag når det gjaldt arbeidsinnvandringskvoter og innvandringslotteri. Det gir heller ikke grunnlag for en full realitetsgjennomgang. Fra Arbeiderpartiets side vil jeg imidlertid her og nå uttrykke en generell skepsis mot en ordning med tilfeldige innvandringskvoter og en lotteriform, bl.a. med bakgrunn i synspunkter fra den interdepartementale arbeidsgruppen som det ble henvist til tidligere. Vi mener at intensjonene i foreliggende dokumentforslag om økt arbeidsinnvandring og lettere integrering må ta utgangspunkt i mulighetene arbeidsmarkedet gir, og skje i regulerte former. Arbeiderpartiet mener her at ytterligere vurderinger av eksisterende bestemmelser etter en tid kan være mer egnet for å ivareta ulike hensyn enn nye former for arbeidsinnvandringskvoter med eller uten lotteritilslutt. Det virker noe overforenklet å tro at en slik kvote skulle ha noe spesielt fortrinn i forhold til å hindre negative holdninger til det flerkulturelle samfunn eller være noe særskilt signal i forhold til andre måter å organisere arbeidsinnvandring fra utenfor EØS-området.

Nå ble som nevnt ikke forslaget om kvoter og lotteri fremmet av den tidligere regjeringen. Fra Justisdepartementet ble det vist til at det nå er gjennomført en god del endringer i regelverket for arbeidsinnvandring den siste tiden. Arbeiderpartiet er det eneste partiet i justiskomiteen som er enig med tidligere statsråd Dørum fra Venstre – jeg understreker fra Venstre – om at disse endringene bør virke en tid før det kan bli aktuelt å vurdere eventuelt ytterligere tiltak med sikte på økt rekruttering av arbeidskraft fra land utenfor EØS-området. Men et flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, forutsetter i innstillingen at Regjeringen, dersom den mener det er nødvendig, forelegger for Stortinget eventuelt ytterligere tiltak som faller utenfor de hovedprinsipper for regulering av arbeidsinnvandring som gjelder i dag. Sentrumpartiene har fremmet et eget forslag med tilsvarende innhold, altså en fullmakt til Regjeringen til å kunne vurdere ytterligere tiltak, men at vurderingen bør skje «i løpet av våren 2000», som vi ganske snart er på vei ut av. Nå merket jeg meg at saksordføreren sa at dette ikke var noe pålegg om noen umiddelbar vurdering, men jeg kan ikke skjønne annet enn at innholdet i forslaget nesten er slik at en burde ha gjort vurderingen i går. Med henvisning til det siste og flertallsmerkene i innstillingen vil jeg anmode Kristelig Folkeparti og Senterpartiet om å oversende forslaget uten realitetsbehandling. Vi har merket oss utålmodigheten og vektleggingen av behovet for arbeidskraft av hensyn til norsk økonomi.

Jørn L. Stang (Frp): Jeg la spesielt merke til Arbeiderpartiets Vidar Bjørnstad, som vektla LOs paroler vedrørende arbeidsinnvandring i sin innledning. Jeg vil bare si at Fremskrittspartiet deler det synet at man nærmest er mer moralsk forpliktet til å skaffe norske borgere arbeid fremfor fremmede fra andre land. Men vi er ikke enige med statsministeren fra det samme partiet, som sier at man skal vektlegge mer generell innvandring til landet – og at han samtidig ønsker et større byråkrati.

Da Mogens Glistrup i 1972 stiftet den nordiske fremskrittssbevegelsen, foreslo han å nedlegge de fleste danske ambassadene. Da han ble spurt om hva som da ville skje med de arbeidsledige danske diplomatene, svarte han at de eksempelvis kunne settes til å plassere nåler i damehattene. Det er jo mange måter å si ting på, men Glistrups poeng er sentralt: Den offentlige sektor er for stor. Det finnes for mange unødvendige lovreguleringer, forbud, påbud og konsesjonsordninger som fører til at en stor del av den norske arbeidsstyrken er opptatt med byråkratiarbeid og papirflytting. Papirflyttere og offentlige byråkrater som ser det som sin hovedoppgave å sette et nei-stempel på en søknad, skaper sjelden verdier. Dersom vi skal oppnå økt verdiskaping i et samfunn, er det nødvendig å redusere papirmøllen, fjerne reguleringer og overføre arbeidskraft fra papirflytting og søknadsbehandling til produktivt, skapende arbeid. I tillegg må vi effektivisere de private sektorene som i dag er avhengige av offentlige subsidier, selv om det vil føre til avgang av arbeidskraft.

Når Fremskrittspartiet har foreslått nødvendige moderniseringer av offentlig sektor og en effektivisering av norsk landbruk, har vi blitt stilt overfor følgende spørsmål: Hva skal da den ledige arbeidskraften ta seg til? Men i en periode med et stramt arbeidsmarked hvor det i det minste hevdes at problemet er at mange bransjer faktisk mangler arbeidskraft, kan dette arbeidskraftbehovet løses gjennom en rasjonalisering og effektivisering av offentlig sektor gjennom nedbygging av byråkrati, og det vil da samtidig føre til en varig gevinst i form av økt verdiskaping. Det er på denne måten problemet løses, ikke gjennom økt import av utenlandsk arbeidskraft. Vi vil derfor stemme mot det forslaget som foreligger. Skulle det til tross for en effektivisering og modernisering av offentlig sektor likevel være behov for arbeidskraft, minner jeg om at Fremskrittspartiet har foreslått en ordning med gjestearbeidere à la sveitsisk modell, som vil være en langt bedre ordning enn en import av arbeidskraft som vil bli værende i Norge også dersom vi igjen får problemer med arbeidsledighet.

Kristin Krohn Devold (H) (komiteens leder): Selv om komiteen avviser dette forslaget, fortjener forslagsstillerne å bli tatt på alvor når det gjelder intensjonen bak forslaget. Jeg leser i begrunnelsen at man for det første konstaterer at Norge får et økende behov for arbeidskraft for å fylle ledige stillinger, og det er helt riktig. For det andre tar forslagsstillerne opp det faktum at dagens innvandringspolitikk har som et slags utgangspunkt at det er uønsket med innvandring fra personer utenfor EØS-området, unntatt der vi selv etterspør dem. Disse to utgangspunktene er verdifulle og noe Høyre kan slutte seg til. Men det er løsningen på disse to utfordringene som er problemet, nemlig å velge en ordning med tilfeldige innvandringskvoter og en lotteriform.

Jeg synes det mest problematiske med denne måten å gjøre det på, er selve synet på en innvandrers arbeidskraft som ressurs. Når vi gjør det om til en slags lotteriform der vi påtar oss å dele ut lodd til den heldige vinner, er det på en måte vi som er rause og deler ut, og noen som er heldige og får. Virkeligheten er jo stikk motsatt. Vi har et grunnleggende behov for kompetanse fra mennesker på ulike områder, og fra ulike deler av verden, og det er vi som er heldige, hvis de tar sin ressurs og kommer til Norge og bruker den. Det gjør at jeg ikke kan støtte opp om selve forslaget, rett og slett på grunn av en grunnleggende uenighet omkring synet på dem som kommer hit som ressurs.

Fremtidens utfordring vil rett og slett være at alle land konkurrerer om arbeidskraften, og det å lage rammebetingelser som gjør at ulike mennesker fra ulike land og verdensdelene virkelig ønsker å komme til Norge og bidra, blir like viktig som gårdsdagens utfordringer med å lage andre typer rammebetingelser for næringslivet. Det gjør at Høyre har hatt det prinsipielle utgangspunkt at alle som selv skaffer seg jobb i Norge, og som er sikret underhold og bolig, bør få lov til å komme hit og hjelpe til med å bygge landet sammen med oss som bor her fra før. Ethvert menneske som kan forsørge seg selv og sin hus-

holdning, er et positivt tilskudd til samfunnet, og det bør møtes med en åpen holdning.

Vi hadde en debatt om dette den 7. mars, og det er ikke lenge siden. Da hadde Høyre et forslag som verken fikk SVs eller Venstres støtte. SV begrunnet det litt åpent med at de faktisk ikke sitter i komiteen og ikke alltid rekker å gå like dypt ned i de detaljene som komiteen befatter seg med, og det har jeg stor forståelse for. Men jeg vil minne om at da Stortinget den 6. juni 1997 behandlet dette temaet, var både sentrum og SV forslagsstillere bak et forslag som lignet svært mye på det forslaget Høyre har fremmet i dag. Så min oppfordring til SV og Venstre er at jeg håper at de når deres eget forslag blir stemt ned, i hvert fall subsidiært kan gi sin tilslutning til Høyres forslag, fordi vi langt på vei har det samme utgangspunkt i synet på utenlandsk arbeidskraft som ressurs. Og med disse ord vil jeg ta opp Høyres forslag.

Presidenten: Kristin Krohn Devold har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Rolf Reikvam (SV): Det menneskesyn som kom til uttrykk i representanten Stangs innlegg, er det all grunn til å være på vakt mot. Det er det første jeg vil få lov å si.

Framtidens Norge vil være et flerkulturelt samfunn. Vår politikk for innvandring og integrering må legge dette til grunn. Slik er det ikke i dag. I motsetning til stater som har tradisjon for å erkjenne at de trenger den kulturelle og økonomiske stimulans innvandring gir, er Norge så lukket at en kan få en følelse av at lovverket skaper fremmedfrykt og også holder liv i denne fremmedfrykten. Vi har en gammeldags, umoderne innvandringspolitikk som vi i SV mener må endres og liberaliseres. Vi må få et lovverk som signaliserer at mangfold er ønskelig, og dette lovverket skal aktivt bidra til at mangfold oppstår.

Målet med å legge fram forslaget om en grønt kortordning er å komme med et positivt alternativ, gi et positivt signal om at vi ønsker økt innvandring. Det må åpnes for at en på en lovlig måte kan komme til Norge, bo og arbeide her og opparbeide seg rett til statsborgerskap. Dette må være åpent for voksne fra hele verden. Og det skal fortsatt være en begrenset og kontrollert innvandring.

Regjeringens forslag til oppmyking av reglene og komiteens behandling av forslaget viser at en ikke klarer å fokusere nok på de langsiktige og holdningsmessige sidene av forslaget. I stedet beskjeftiger en seg med kort-siktige og mer akutte behov i det norske arbeidsmarkedet, som representanten Bjørnstad var en typisk talsmann for.

Fordelene med en grønt kortordning er flere. For det første: Det har en symboleffekt overfor innvandrere som bor i Norge i dag, at de er velkommen. I tillegg vil ikke statens restriktive politikk kunne brukes til å legitimere rasisme og fremmedfrykt.

For det andre: I europeisk og internasjonal sammenheng vil selv en slik begrenset innvandring gi et klart budskap. Vår restriktive grensekontroll er ikke begrunnet i frykt for andre kulturer og folkeslag.

For det tredje: Innvandring til Norge vil bli mer sammensatt. Vi kan gi kvoter til borgere fra land det er liten innvandring fra, for å styrke mangfoldet og motvirke gettofisering. Dette vil lette inkluderingen i samfunnet og gjøre at flere får kontakt med innvandrere i sin hverdag, og det vil være verdifullt for vårt samfunn.

Dagens flyktning- og asylpolitikk blir ofte misbrukt som arena for en debatt om det er bra med mangfold eller ikke. Flyktning- og asylpolitikk dreier seg overhodet ikke om det. Den dreier seg om at Norge har forpliktelser til å gi beskyttelse til mennesker som er forfulgt, og som trenger internasjonalt vern. Det er en del av et internasjonalt ansvar og dreier seg om solidaritet og humanisme. Det skal vi fortsatt drive med, og en ny innvandringspolitikk skal ikke komme isteden eller til fortrensel for en human asylpolitikk.

Det vil bli mangel på arbeidskraft i årene framover. I flere sektorer vet vi at vi allerede mangler arbeidskraft. Det er nok å minne om IT-bransjen. Selv anslår de at de vil mangle over tusen arbeidstakere. I offentlig sektor vil vi trenge flere titalls tusen nye innenfor helse, omsorg osv. En kan ikke håndplukke alle disse menneskene i andre land. Det er ikke et mål, langt derifra. Men vi skal drive en aktiv utdannings- og opplæringspolitikk for våre egne ansatte, og dette kombinert med en ny innvandringspolitikk vil kunne dekke behovet for arbeidskraft i tiden framover.

Så kjapt en liten kommentar til slutt til de forslagene som ligger der. Vi kommer ikke til å stemme for forslaget fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. I sin argumentasjon er de langt på veg enig med oss, men når de skal konkludere, blir det en veldig vag og uforpliktende konklusjon. Vi kommer til å stemme for Høyres forslag. Høyres forslag er langt på veg i retning av det vi tidligere har fremmet. Vi er ikke fornøyd med det, og vi er ikke enig i alle bitene, men det er likevel det som ligger nærmest vårt forslag.

Så helt til slutt tar jeg opp det forslaget som står i innstillingen på side 1 og vil gjerne ha det votert over.

Presidenten: Rolf Reikvam har tatt opp det forslaget han refererte til.

May Britt Vihovde (V): Noreg har eit stort behov for arbeidskraft. Dette behovet ser berre ut til å auka i tida framover. Det er difor nødvendig å utvikla gode ordningar som kan sikra oss den arbeidskrafta Noreg treng.

Venstre sin leiar, Lars Sponheim, tok på Venstre sitt landsmøte i 1998 til orde for å sikra Noreg auka arbeidsinnvandring gjennom ein norsk variant av amerikanarane sitt «Green Card Lottery», der eit avgrensa tal arbeidstakarar frå andre land blir gitt opphalds- og arbeidsløyve i Noreg. Det er eit slikt forslag som nå ligg til behandling i dag, i form av eit Dokument nr. 8-forslag frå Karin Andersen frå Sosialistisk Venstreparti og Harald Hove frå Venstre. Venstre ser eit slikt forslag som ei av fleire moglegheitene for å invitere arbeidstakarar me treng, til Noreg.

Framtidas samfunn vil vera fleirkulturelt, og Noreg sin politikk når det gjeld innvandring og integrering, må ha dette som positivt utgangspunkt. Nasjonar og samfunn treng den kulturelle og økonomiske stimulansen som immigrasjon og emigrasjon gir. Framtidas arbeidsplassar skal skapast av menneske med mangfaldig kunnskap og evne til å kombinera utradisjonelt på tvers av fag og kulturar.

Haldninga til andre kulturar kjem også fram i innvandringspolitikken. Ei streng og lukka lovgiving gir signal om at innvandring er trugande og negativt. Ei opnare lov vil gi signal om at Noreg ønskjer eit mangfaldig samfunn og gjennom sin politikk ønskjer å medverka aktivt til det.

Endring av lovverket slik at det blir opna for ei avgrensa innvandring frå land i heile verda, vil gi signal om at innvandring er ønskjeleg og positivt og ikkje farleg i seg sjølv. Det vil difor vera eit positivt tiltak å laga ei legal, om enn avgrensa ordning som gjer det mogleg å busetja seg i Noreg ut frå eit positivt ønske om å bu her. Ei slik avgrensa ordning må vera open og ikkje diskriminerande i form.

USA har som nemnt eit velprøvt system for å sikra immigrasjon frå heile verda. Det såkalla «Green Card Lottery» sikrar slik innvandring. Eit tilsvarande system i Noreg kan kort gå ut på at Stortinget fastset ein kvote for innvandring kvart år. Alle vaksne statsborgarar i søkjarlanda som ønskjer det, kunne søkja arbeids- og opphaldsløyve og dermed over tid også opparbeida rett til norsk statsborgarskap.

Ei slik ordning vil trekkja til seg menneske med pågangsmot og initiativ. Same kva slags kompetanse dei som kjem, har, vil ein slik tilførsel av verketrong og arbeidskraft slå positivt ut for norsk økonomi. Det er naturleg at dei som kjem med i ein slik kvote, får tilbod om og forpliktar seg til opplæring i norsk språk og samfunnsliv.

Med eit slikt system vil innvandringa til Noreg bli mykje meir samansett og representativ for det faktiske mangfaldet som finst blant verdas land og kulturar. Samfunnet vil bli mangfaldig, samtidig som mange små grupper frå ulike land vil minska risikoen for danning av gettoar og auka moglegheitene for inkludering i det norske samfunnet.

Sentrumsregjeringa fekk fleirtal i Stortinget for å mjuke opp arbeidsinnvandringa tidlegare i år. Det dreier seg om endringar i spesialistføreseigna og føreseigna om sesongarbeid. Dette er positive tiltak som avhjelper behovet for arbeidskraft eit stykke på veg, men det er truleg ikkje nok.

Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet peiker difor i innstillinga vidare på at ytterlegare tiltak kan vera ei utviding av perioden for sesongarbeidstakarar til seks månader, eller utviding av ordninga med rekruttering av ufaglært arbeidskraft frå Nordvest-Russland til fiskeindustrien i Finnmark og Troms til å gjelda primærnæringar over heile landet.

Sentrum foreslår å be Regjeringa vurdere endringar i reglane om arbeidsinnvandring dersom den i løpet av vå-

ren finn at det er behov for ytterlegare arbeidskraft av omsyn til norsk økonomi.

Eg merka meg at Vidar Bjørnstad meinte at våren snart er omme. Då har eg lyst til å seia: Statsminister Stoltenberg sa i si tiltredingserklæring:

«Samtidig må Norge møte en ny utfordring: voksende mangel på arbeidskraft.

Allerede i dag er det for få mennesker i pleie- og omsorgsyrkene. Det er stor etterspørsel etter folk med teknologikunnskaper. Vi vil trenge enda flere mennesker i disse viktige jobbene.»

Ut frå denne erkjenninga er det merkeleg at ikkje Arbeidarpartiet kan gå inn for forslaga frå sentrumspartia.

Sentrum peiker i innstillinga på det positive i ei ordning som ikkje favoriserer, men stiller alle interesserte arbeidsinnvandrara frå land utanfor EØS-området likt med omsyn til moglegheiter for å koma til Noreg, og at dette mykje vel kunne skje gjennom ei «Green Card»-ordning. Det bør difor vurderast om ei slik ordning kan vera aktuell for å dekkja arbeidskraftbehovet, som vil auka i Noreg framover.

Venstre vil støtta forslaget frå Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Vidar Kleppe (Frp): Jeg satt og tenkte på at hvis det var Fremskrittspartiet som hadde foreslått at vi skulle ha et lotteri, et statlig spill, der innsatsen ikke skulle være høye pengepremier, men varig opphold i Norge, tror jeg reaksjonen i denne salen hadde vært en helt annen. Men når det er andre partier som foreslår slike ting, blir det liksom god tatt, og da er det greit.

Fra Fremskrittspartiets side synes vi det er avgjørende viktig at vi i Norge åpner opp for folk som har kompetanse som vi ikke har i Norge. Det er klart at vi som et lite land befolkningsmessig sett har behov for det. Men vi mener at det er tilstrekkelig at vi holder oss til de nordiske landene og innenfor EØS-området. Hvis ikke det skal være tilstrekkelig, er det klart at spørsmålet om lønn og å legge forholdene til rette for den arbeidskraften en vil ha, medfører at næringslivet helt sikkert vil se på de rammevilkårene som de vil gi den kompetansen de har. Det er klart at her har vi en utfordring. Det forslaget som vi har her i dag, anser ikke vi fra Fremskrittspartiet er noen løsning på de utfordringene som næringslivet og det norske samfunnet har når det gjelder spisskompetanse. Vi vil vise til den diskusjonen og debatten vi har hatt før på dette området.

Det er gledelig at aktører også innenfor arbeidslivet synes at det ikke er noe galt i at Fremskrittspartiet påpeker at vi har et stort ansvar overfor våre egne borgere som ikke er i arbeid i dag, og at vi også tar et ansvar overfor dem som har bidratt til verdiskaping her i landet, ved at vi stoler på dem og legger rammevilkårene til rette for at de kan få den arbeidskraften som de har behov for.

Derfor er det iallfall gledelig at spillegalskapen i Arbeiderpartiet og Høyre i denne saken ikke er på det nivå-

et som den er i mellompartiene, som i sammenheng med alle andre forslag når det gjelder spill, og spesielt statlige spill, har vært meget skeptiske og har advart mot det. Det er iallfall blitt fastslått gjennom behandlingen i dag at det forslaget og det initiativet som er kommet, blir det ikke noe av. Da får vi holde oss til lover og regler, og når det gjelder å dekke behovet for kompetanse og arbeidskraft, må vi holde oss til normale forordninger, som gjør at næringslivet får det det trenger.

Statsråd Hanne Harlem: Forslaget om å utrede en ordning med fastsatt arbeidsinnvandringskvote hvert år ble som kjent ikke bifalt av min forgjenger som justisminister. Også jeg mener at en slik ordning synes tilstrekkelig utredet i den allerede omtalte rapport fra en interdepartemental arbeidsgruppe.

Jeg er også enig med min forgjenger og Stortingets flertall i at det ikke bør settes i verk slike tiltak, iallfall ikke på det nåværende tidspunkt. Jeg kan også slutte meg til de synspunkter som er gjort gjeldende fra representanter for komiteens flertall, og det gjelder med hensyn til respekt for intensjonene bak forslaget og ikke minst det faktum at Stortinget nylig har vedtatt endringer i innvandringsreguleringsbestemmelsene. Det er endringer som vil kunne avhjelpe det arbeidskraftbehov som bl.a. representanten Vihovde viste til.

Når jeg nå bad om ordet, var det imidlertid spesielt for å understreke at departementet og Regjeringen fortsatt vil følge med på arbeidsmarkedet med hensyn til om det er et arbeidskraftbehov som bør dekkes med utenlandsk arbeidskraft, og som det ikke er hjemmel til å innvilge tillatelse til i dag. Og dersom det skulle synes å være tilfellet, vil det bli utarbeidet og sendt på høring forslag til en eller flere nye innvandringsregulerende bestemmelser i forskriften. Med andre ord: Vi vil følge opp det som for så vidt ligger i forslaget fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, men på den annen side er det mulig at det ikke er lett å gi tilbakemelding og foreta den vurderingen såpass tidlig, fordi de nye innvandringsregulerende bestemmelsene er, som kjent, iverksatt delvis 1. april og vil delvis bli iverksatt pr. 1. mai.

Men skulle det oppstå behov for tiltak som faller utenfor de hovedprinsippene for regulering av innvandring som gjelder i dag, skal jeg forsikre om at en slik problemstilling vil bli forelagt for Stortinget.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Representanten Vidar Bjørnstad gav uttrykk for skepsis til tilfældige utvelgelseskriterier som f.eks. lotteri, og andre har også vært innom det. Ja, vi har også gitt uttrykk for at det ikke er noe «must» for noen av oss. Men det vi er ute etter, er at Regjeringen finner fram til tilleggsordninger som gjør at man kan avhjelpe den situasjon som eventuelt måtte kalle på ytterligere arbeidskraft. Slik representanten Bjørnstad, og nå også statsråden, formulerte seg, har jeg merket meg at det vi er ute etter, vil bli ivaretatt. Jeg ser selvfølgelig også, som noen vil kalle det, det komiske i at man fremmer et forslag hvor man ber om å få en vurdering av dette allerede våren 2000, fordi, som det også har

vært nevnt, våren kan merkes hos mange av oss allerede, ikke minst gjennom allergier. Så det kan virke som om dette er noe overilet.

Forslaget er ikke overilet, men poenget med det er å gi uttrykk for at dersom Regjeringen av hensyn til norsk økonomi finner at det er behov for ytterligere tiltak når det gjelder arbeidskraft, så vil ikke vi være noen sinke i den sammenheng. Vi vil tvert imot gi Regjeringen frie hender til å sette i gang uten store prosedyrer omkring dette. Også Kristin Krohn Devold var enig i utfordringene, men uenig i løsningene.

Når vi vil stemme imot Høyres forslag, skyldes det grunnens innhold, for vi synes at man legger opp til å favorisere de ressurssterke med nødvendige kontakter både til arbeidsgivere og til boligformidling, og for oss vil dette bety en uønsket forskjellsbehandling. Med bakgrunn i det som jeg nå har sagt, og at det ikke foreligger noe forslag om lotteri, men at man her skal ha frie hender, som bekreftet av representanten Bjørnstad og statsråden, har jeg overhodet ingen problemer med å gjøre Senterpartiets og Kristelig Folkepartis forslag om til et oversendelsesforslag.

Rolf Reikvam (SV): Dette er jo blitt en typisk debatt: Fremskrittspartiet prøver å latterliggjøre dette ved å understreke dette med lotteri og spill. Poenget er å åpne for en økt innvandring for å skape et flerkulturelt samfunn og gi større rom for at flere kan få anledning til å komme til Norge og bosette seg her og også få norsk statsborgerskap.

Som alle vet, har ikke SV sugd dette av eget bryst; dette er jo et system som er utprøvd andre steder. Om modellen er god, kan vi selvsagt diskutere, og vi kan ønske å finne bedre modeller, men dette er en modell som er utprøvd, et system som er utprøvd, bl.a., som alle kjenner til, i USA. Så kan man diskutere om dette fungerer godt nok. Men i alle fall har det gjort at man i USA har tatt imot innvandrere fra en del land som man ellers sannsynligvis ikke ville ha tatt imot innvandrere fra, og åpnet for økt innvandring. Og det var det som var poenget med dette forslaget og et viktig moment for oss.

Det er grunn til å være bekymret når spesielt Arbeiderpartiet understreker dette med arbeidsinnvandring og behovet for arbeidskraft og setter dette forslaget opp mot det at vi har arbeidsledighet i Norge. Er det noe som er med på å fremelske rasisme, så er det nettopp den type argumentasjon der man trekker frem at vi fortsatt har arbeidsledighet – og vi har ganske stor arbeidsledighet i Norge – og setter det opp imot en økt innvandring og det at vi tar imot asylsøkere i Norge. Dette er altså med på å fremelske den rasismen som vi ikke ønsker skal fremelskes, og som da blir god mat for visse partier her i Stortinget. Og vi beklager at Arbeiderpartiet spesielt trekker frem dette som et viktig signal og i liten grad diskuterer det som egentlig er noe av intensjonen med forslaget, å åpne for økt innvandring for på den måten å stimulere til et flerkulturelt samfunn.

Vidar Bjørnstad (A): Jeg kunne ikke dy meg for å komme med noen kommentarer til representanten Rei-

kvam. Jeg mener han ikke bør overdimensjonere de gode hensikter bak det Dokument nr. 8-forslaget som foreligger, fordi det der sies rett ut at det er arbeidsinnvandring som også er hovedmålet, og ikke mer idealistiske grunner, som representanten Reikvam la vekt på nå.

Jeg kalte det litt overforenklet, men jeg vil kanskje si at det er litt naivt å tro at et slikt forslag om en kvote på f.eks. tusen mennesker skulle ha noe spesielt å si når det gjelder å bekjempe motstand mot et flerkulturelt samfunn i Norge, eller gi noe spesielt signal for å vise at vi ikke er rasister her i landet. Min umiddelbare reaksjon på lotteriformen går mer i retning av Kristin Krohn Devolds reaksjon, det å ha utlodning for at en liten andel skal kunne komme til velstandssamfunnet Norge. Når det gjelder henvisningen til USA, synes jeg også representanten Reikvam godt kan sette seg inn i arbeidslivets regler og lønnsvilkår i USA. Jeg synes det er bedre å ta utgangspunkt i norske samfunnsforhold enn den mer kyniske utnyttelse vi vil finne over dammen.

Som jeg sa, vi er åpne for å vurdere andre mulige måter å sikre norsk arbeidskraft på. Vi mener de to forslagene vi var med på, å endre spesialistbestemmelsen og reglene for sesongarbeidskraft, også hadde det positive utgangspunkt at folk utenfor EØS-området kunne dekke et behov i Norge for arbeidskraft, og at det var en enkel og god måte å lette integreringen på i det norske samfunn.

Når det gjelder forslaget fra Høyre, vil jeg bare si at en full åpning for det vil være det beste bidrag til å undergrave norske lønns- og arbeidsvilkår. Derfor stemmer vi mot det forslaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 2826)

S a k n r . 8

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Jørn L. Stang, Terje Knudsen og Harald T. Nesvik om erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under Den andre verdenskrigen (Innst. S. nr. 144 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:23 (1999-2000))

Bjørn Hernæs (H) (ordfører for saken): Det er lenge siden annen verdenskrig sluttet, og jeg tror ikke det kommer til å bli oppfattet av historien som de mest ærefulle deler av vår etterkrigstid at vi ikke har klart å gjøre opp for de skader som ble påført norske borgere for mer enn 60 år siden.

Bakgrunnen for saken er den fred som Norge, sammen med de allierte, sluttet med Japan den 8. september 1951, da Norge og de allierte fraskrev seg retten til erstatning. Det foreligger derfor ikke noe folkerettslig grunnlag for at den norske stat skal kunne reise krav om erstatning på vegne av tidligere norske krigsfanger i japansk fangenskap. Riktignok er det slik at etter norsk oppfatning hindrer ikke dette enkeltpersoner i å reise slik sak, men dette er et standpunkt som ikke deles av f.eks. det amerikanske utenriksdepartementet. De forsøk som

er blitt gjort på å reise slike erstatningssaker fra borgere fra USA, England, Australia og New Zealand – som altså var med i fredsavtalen sammen med Norge – er blitt avvist av japanske domstoler med henvisning til fredsavtalen. Komiteen antar derfor, siden de har liten utsikt til å lykkes, at det vil være urimelig å be norske statsborgere foreta slike søksmål.

Under behandlingen av denne saken har vi fått ganske sterke meldinger om at de lidelsene de norske fangene i japansk krigsfangenskap måtte gjennomgå, neppe stod tilbake for lidelsene til krigsfangene blant andre krigførende parter. For å sette størrelsen litt i relieff var det i henhold til den krigserstatning vi fikk fra den daværende Forbundsrepublikken Tyskland, 2 529 fanger som fikk erstatning på grunnlag av den avtalen, mens vi antar det kan dreie seg om ca. 900 fanger i japansk krigsfangenskap.

Komiteen har kommet til at dette ikke er et helt oversiktlig område. Det hører med i bildet at saken en rekke ganger i årene etter krigen er sendt mellom forskjellige departementer og etater. Komiteen har derfor kommet frem til at vi vil be Regjeringen foreta det nødvendige utredningsarbeid med sikte på å finne frem til en erstatningsordning for disse fangene. Jeg går ut fra at det er unødvendig å si at denne utredningen, hvis den skal ha noen hensikt, bør komme ikke bare raskt, men meget raskt.

Vidar Kleppe (Frp): Jeg er virkelig stolt over mine kolleger fra andre parti. Jeg er virkelig stolt over saksordføreren som har gjort et så grundig arbeid som han har gjort, og ikke kjøpt alle argumentene som er kommet fra departementet, med den historikken som denne saken har. Jeg syns det er gledelig at Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og – går jeg ut fra – Venstre, som ikke er representert i justiskomiteen, vil støtte opp om den enstemmige innstillingen som justiskomiteen har kommet fram til. Det skulle bare mangle at ikke en nasjon som Norge tar dette på alvor. Det var rundt 900 nordmenn som levde i et helvete i japansk fangenskap. Historikken viser at ofte var det verre der enn det var i andre konsentrasjonsleirer, så jeg syns det er et godt vedtak Stortinget kommer til å gjøre i dag.

Men det er ett spørsmål som ikke er avklart i innstillingen, men som jeg er litt opptatt av og gjerne vil høre justisministerens vurdering av. Saksordfører Hernæs sa at fremdriften måtte gå raskt i denne saken. Det synspunktet deler jeg fullt og helt, og det tror jeg hele Stortinget også gjør. Men i kjølvannet av innstillingen som er kommet fra justiskomiteen, har det kommet en rekke spørsmål som: Hva med barna til personer som har sittet i japansk fangenskap? Hva med enkene? Og da tar jeg det som en selvfølge at justisministeren og de som følger opp dette arbeidet videre, benytter den samme ordningen når det gjelder de etterlatte etter personer som har sittet i japansk fangenskap, som det man har gjort for andre oppgjør med hensyn til den uretten som er blitt begått mot norske borgere, som i ettertid etter lange forhandlinger og etter masse strev og store lidelser har fått krigs-

pensjon eller andre ting. Mitt ønske er at vi kan videreføre det gode samarbeidet vi har hatt i denne saken, og at justisministeren kan bekrefte at hun kommer raskt tilbake til Stortinget med forslag til en ordning, at hun også ser på dette med de etterlatte, og at vi baserer oss på den normale måten å gjøre dette på.

Jørn L. Stang (Frp): Ingen av de 900 nordmenn som satt i japansk krigsfangenskap under annen verdenskrig, har fått noen erstatning, i motsetning til dem som satt i tysk krigsfangenskap. Det har seg slik at Vest-Tyskland betalte omsider 102 mill. kr til Norge i slutten av 1950-åra, og at disse ble videre fordelt av norske myndigheter. Japan har aldri betalt noen form for erstatning. Flere nordmenn har tilbrakt hundrevis av dager i flere fangeleirer under japansk herredømme. Japanske domstoler avviste senest for to år siden krav om en unnskyldning fra den japanske stat og en erstatning på 150 000 kr til hver av dem som var internert under de mest groteske forhold. I hovedsak var det tre grupper personer som satt fengslet, først og fremst sjøfolk, misjonærer og folk i sivile yrker i tillegg til ordinære krigsfanger.

Billighetserstatninger, som den tidligere sosialministeren har signalisert, er ingen god løsning for norske fanger som ble påført umenneskelige lidelser i japansk fangenskap, ei heller vil dette være en verdig ordning for personer som opplevde grusomheter og overgrep under krigen.

På en frihetskonferanse i San Francisco i 1951 gav Norge sammen med en rekke andre nasjoner avkall på alle former for krigserstatning fra japanerne. Det er blitt stilt flere spørsmål om hvorfor man var så ettergivende overfor japanere i motsetning til andre under krigsoppgjørene. Spørsmålene står fortsatt ubesvart av en eller annen merkelig grunn.

For å illustrere fangenes harde opplevelser kan filmen med tittelen «Broen over Kwai» anbefales. Mange nordmenns forhold i leirene var slett ikke bedre enn det som fremstilles i denne filmen. Da man kom i fangenskap, begynte først krigen for å overleve for de fleste av dem som satt i japansk fangenskap. Noen fikk lønn for tiden i fangenskapet, men ingen har fått noe for tort og svie. De fleste i fangenskap var ikke vervede soldater, og har ikke fått noen form for kompensasjon eller øvrige erstatninger. Derfor er det gledelig at en enstemmig komite synes å ville rette opp skjevheten, og at en form for erstatning bør komme. Krigsfangene i japansk fangenskap bør i hvert fall i år 2000 kunne stole på at norske politikere vil gi en eller annen form for erstatning.

Harald T. Nesvik (Frp): Innledningsvis vil jeg få lov til å gi ros til justiskomiteen og saksordføreren for det som har blitt gjort i denne saken. Det ser endelig ut til at vi kan få et gledelig utfall når det gjelder at man nå endelig er villig til å gi en form for kompensasjon til de personene som er blitt utsatt for de grusomhetene de har blitt ved å sitte i japanske fangeleirer under krigen.

Jeg håper at når Regjeringen legger fram en sak om dette temaet, at vi ikke nok en gang får se at norsk etter-

krigshistorie får et uheldig utfall for dem som har blitt rammet i bl.a. disse fangeleirene. Jeg håper at når saken kommer tilbake hit, så er det i en slik form at vi virkelig kan si at nå vil vi prøve å rette opp en del i forhold til disse lidelsene. Vi kan aldri reparere de skadene som disse personene er blitt påført, men vi kan i hvert fall ved å gi en kompensasjon og en erstatning si til disse personene: Ja, vi i Stortinget bryr oss også med hensyn til det dere har blitt utsatt for. Ja, vi er villig til å prøve å rette opp en del av det som har skjedd, men dessverre kan vi ikke rette opp noe i forhold til de psykiske skadene dere har fått. Vi kan ikke rette opp noe i forhold til det faktum at barn av personer som satt i japanske fangeleirer, har måttet leve med et foreldre, far eller mor, har hatt store psykiske problemer under hele deres oppvekst, og man har tapt veldig på det. Vi kan heller ikke rette opp noe i forhold til det faktum at gjenlevende ektefelle også har levd sammen med en person som har vært utsatt for disse grusomhetene. Men vi kan i hvert fall si til de personene at vi vil gjøre vårt beste for å gi en viss form for kompensasjon, slik at vi ikke løper vekk fra ansvaret vårt.

Jeg håper at justisministeren ikke går for den enkle løsningen i denne saken og sier at dette er en sak for Billighetserstatningsutvalget. Jeg håper at man virkelig nå gjør et annet grep i denne saken og gir en form for erstatning til den enkelte som har vært utsatt for dette, og også eventuelt til barn av vedkommende, et steg ned på familiestigen, eller til gjenlevende ektefelle. Billighetserstatning er ingen løsning i så henseende, for det gis kun til personer som lever, og vil ikke gå til barn eller til ektefelle. Det er veldig viktig at vi har for oss akkurat dette med hensyn til erstatningen i denne saken. Jeg håper derfor at vi får saken raskt tilbake igjen, at dette nå blir rettet opp, og at det blir gitt en kompensasjon til disse personene som har vært utsatt for slike grusomheter som vi i denne sal ikke kan forestille oss.

Terje Knudsen (Frp): Denne saken viser at dugnadsånden når det gjelder å ha omsorg for andre mennesker, fortsatt er levende. Det må være en lettelse og en glede for de menneskene dette gjelder, at ikke bare får denne saken et meget positivt utfall, men den er også enstemmig. Det har de fortjent.

Fangene har hatt store både fysiske og psykiske lidelser gjennom sitt fangenskap. Dernest har manglende oppfølging og følelsen av å være glemte vært et psykisk tilleggssonde. Ikke minst må det ha vært vanskelig for denne gruppen å ha blitt holdt utenfor i 1959, da Fleischerutvalgets innstilling førte til at en enstemmig sosialkomite gikk inn for å tilkjenne tysklandsfangene erstatning. Likeledes da en midlertidig lov av 2. august 1946 slo fast at det skulle betales lønn til norske sjømenn i fangenskap som hadde seilt på norske skip, og senere billighetserstatning til sjøfolk som var tatt til fange etter å ha seilt på fremmede lands skip, etter midlertidig lov av 18. juni 1948. Men dette hjalp ikke de to andre kategoriene av fanger, nemlig misjonærer og folk i sivile yrker.

Det er en glede og en lettelse at komiteen nå går inn for at de enkelte fangene blir behandlet mest mulig likt

ved at forslaget innebærer at Regjeringen nå skal vurdere forskjellige erstatningsordninger som en kompensasjon for de lidelser norske statsborgere hadde i japansk fangenskap under siste verdenskrig, og som flere andre talere har påpekt.

Gunnar Breimo hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Hanne Harlem: Jeg ble stilt tre spørsmål av representanten Kleppe som jeg skal forsøke å svare på.

På det første spørsmålet er svaret ja. Vi skal vurdere alternative erstatningsordninger og komme tilbake så raskt vi klarer.

Til det andre spørsmålet: Vi må selvfølgelig vurdere situasjonen for de etterlatte. Når man ser på alternative erstatningsordninger, må spørsmålet om etterlatte av ulik type inngå i vurderingen. Det skal vi ta med oss.

Til det tredje: Det er naturlig å ta utgangspunkt i sammenliknbare ordninger, men selvfølgelig samtidig ta hensyn til det som eventuelt er av ulikheter. Og da er det i hvert fall nærliggende å se på jødebo-oppjøret, oppjøret etter tysk fangenskap – som jo var litt annerledes, bl.a. ved at det kom fra den tyske stat – men samtidig også se på hvilke eventuelle konsekvenser utbetalingen av fangensklønn og utbetalingene fra Nortraship-fondet bør ha i denne saken.

Med andre ord, vi kommer tilbake til saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8. (Votering, se side 2826)

S a k n r . 9

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen, Harald T. Nesvik, Øyvind Vaksdal og Hans J. Røsjorde om endring i lov om yrkesskadeforsikring slik at begrepet «konstatert» anvendes i denne bestemmelse på tilsvarende måte som ved konstatering av skader i henhold til skadeserstatningsloven, i forhold til soldater under NATO-ledete operasjoner i utlandet og tidligere FN-soldater (Innst. S. nr. 145 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:24 (1999-2000))

Bjørn Hernæs (H) (ordfører for saken): Yrkesskadeforsikringsloven pålegger Forsvaret å yte erstatning til arbeidstagere som faller inn under loven. Som bekjent gjelder den fra 1. januar 1990.

Den forrige justisministeren har opplyst at det bare var et begrenset antall aktuelle personer som deltok i fredsoperasjoner før denne tiden, og at erstatningsordninger for denne gruppen bør kunne ordnes på ex-gratia-grunnlag eller lignende.

Flertallet i justiskomiteen går ut fra at departementet vil ta et initiativ for å få en ordning etter de ordningene som de selv anbefaler.

Flertallet, alle partiene unntatt Fremskrittspartiet, henviser også til St.meld. nr. 38 for 1998-99 Tilpasning av

Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner – som for øvrig ble behandlet i Stortinget tidligere i dag – og til St.meld. nr. 18 Om Norges deltagelse i internasjonalt politisamarbeid.

Justiskomiteens flertall viser til de store utfordringene disse meldingene legger opp til for hele statsforvaltningen når det gjelder disse spørsmålene, og antar at Regjeringen vil måtte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av disse spørsmålene.

På denne bakgrunn og med henvisning til at et tilsvarende forslag er behandlet og avvist av Stortinget for kort tid siden, vil flertallet foreslå at forslaget ikke bifalles.

Vidar Kleppe (Frp): Som saksordfører Hernæs var inne på, har forsvarskomiteen tidligere i dag, under sak nr. 1 om tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner, diskutert hvordan vi i framtiden skal rekruttere folk til fredsbevarende operasjoner i FNs tjeneste og til andre oppdrag der norske soldater og norsk personell skal ut.

Men denne saken gjelder dem som allerede har gjort en innsats, som står på bar bakke, og som har vært med i operasjoner før 1990. Det er ikke et fåtall, det er tusenvis av norske menn og kvinner som har bidratt i et slikt viktig arbeid for landet. Og jeg må si at det er et tankekors at ikke alvoret har gått opp for justiskomiteens medlemmer når det gjelder hvilke forhold mange av disse personene har levd under etter at de kom hjem igjen etter endt tjeneste. Flere av dem har sågar tatt sitt eget liv. Flere av dem stanger mot systemet, de når aldri fram på grunn av det regelverket som vi har.

Nobels fredspris ble jo gitt til FNs fredsbevarende styrker i 1988. Det var liksom for å gi et hedersbevis og synliggjøre at det internasjonale samfunnet og Nobelkomiteen satte pris på det arbeidet som ble gjort. Vet presidenten hva som skjedde? Disse personene måtte til og med selv betale for den medalje de fikk.

Etter at denne saken ble tatt opp i Stortinget, har vi fått en rekke henvendelser fra folk som har vært i tjeneste ute for Norge. Og det er ikke enkelttilfeller vi snakker om. Det er hjerteskjærende informasjon vi får av dem som har vært der, som har kommet hjem igjen, og som ikke har møtt forståelse for det de har vært gjennom. Det tar vi i Fremskrittspartiet på alvor, og vi vil på en helt annen måte enn flertallet – for vi har satt oss inn i og virkelig gjort noe med dette – rette opp den uretten som er blitt gjort overfor norske borgere som har kjempet for freden på verdensbasis.

Og hvordan skal rekrutteringen bli i framtida når en i et sivilisert land og i et demokrati som Norge ikke klarer å gjøre opp for den uretten som er blitt gjort mot disse personene fra 1978 – ja enda tidligere – og fram til 1990? Det som har skjedd etter 1990, gir et håp for dem som er i en vanskelig situasjon i dag, men det hjelper ikke dem som har vært i tjeneste, og som var de første som reiste ut. Vi vet at i de operasjonene som Norge har vært med på, er 42 norske menneskeliv gått tapt. Det er *menneskeliv* som har gått tapt. I tillegg er det de senskadene og de problemene som folk har fått når de har kommet hjem.

Jeg må si det er dårlig behandling av folk som har gjort en innsats for Norge.

Statsråd Kosmo så det da han var forsvarsminister. Han hadde en dialog med organisasjonene på en seriøs og skikkelig måte. FN-veteranenes landsforbund hjalp ham til å komme i gang, så de tidligere soldatene fikk et langt bedre samhold og en langt bedre oppbakking enn det de hadde fått før. Men det arbeidet er stoppet opp. Og når det arbeidet er stoppet opp, må vi sette det i gang igjen, og da nytter det ikke å skjule seg bak paragrafer og at regelverket fungerer – i hvert fall etter 1. januar 1990.

På Fremskrittspartiets vegne må jeg i likhet med alle de tusenvis som har tjenestegjort, i likhet med LO, i likhet med alle aktører som har satt seg inn i den situasjonen som norsk personell og norske styrker har levd under i utlandet og ikke har fått den hjelpen de har krav på, si at det er en skuffende innstilling som justiskomiteen kommer med. Vi tar det til etterretning. Vi gir oss ikke. President, vi kommer igjen.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag som er tatt inn i innstillingen.

Presidenten: Vidar Kleppe har tatt opp det forslaget han refererte til.

Jørn L. Stang (Frp): Saksordfører Hernæs' argumentasjon – og for den saks skyld også andres – for å avvise forslaget er for meg helt ubegripelig. Han mener at de forhold som Fremskrittspartiet her tar fram i sitt forslag, er dekket via stortingsmeldinger. Da vil jeg spørre saksordføreren: Hvor eksakt er det dekket? Jeg har ikke funnet noe.

Etter drøye 20 år har de norske FN-soldater pakket sitt utstyr og forlatt Sør-Libanon. Siden april 1978 har Norge på oppdrag av FN opprettholdt et militært nærvær i Sør-Libanon. Hensikten har hele tiden vært å overvåke oppfyllelsen av Sikkerhetsrådets resolusjon 425. Det vil være riktig å hevde at sikkerheten i området de 20 årene det dreier seg om, har vært bedre enn den ville ha vært uten FN-styrkenes nærvær. Men prisen er blitt høy, noe som også norske politikere av i dag må innrømme, skulle man tro. De offisielle tall viser at 21 norske kvinner og menn har mistet livet under tjeneste i Libanon i løpet av disse årene, og mer enn 80 er blitt skadet i større eller mindre grad. I tillegg kommer et antall soldater som har pådratt seg psykiske senskader. Disse soldatene, som man ifølge Forsvarets stressmestringsteam antar utgjør rundt 5 pst. av de totale internasjonale styrkene, vil komme til å slite med sine problemer i fremtiden, det være seg som et personlig problem for den enkelte eller for den saks skyld for dennes familie for øvrig.

Da den norske regjering i 1978 vedtok å stille styrker til disposisjon for en FN-operasjon i Sør-Libanon, var Forsvaret som en novise å regne i slike situasjoner. Det meste måtte læres underveis, og det var neppe til å unngå at enkelte feil ble begått også før 1990. For eksempel manglet de norske offiserene kunnskap om lokale forhold, noe som gav seg utslag i alvorlige episoder i de første årene. Ulike trusler om fare for livet og dertil hørende

traumatiske opplevelser i Libanon ødelegger den enkelte soldats liv. På dette området sliter man med å få erstatning for yrkesskade. Dersom man hadde fått knust en arm, ville erstatning blitt utbetalt etter bare få måneder. Men hvis situasjonen er den at en har blitt truet med et ladd våpen mot tinningen, hjemler ikke det noen form for erstatning?

Statens Pensjonskasse nekter personer – soldater – yrkesskadeerstatning ved slike forhold, eller episoder, som her er nevnt. Noen har grunnet spesielle opplevelser utviklet såkalt posttraumatisk stressyndrom og kan faktisk ikke fungere i arbeidslivet. Men loven i dag dekker ikke belastningsskader, og det er dette Fremskrittspartiet vil endre på. Soldater med psykiske skader må ha mulighet til å få erstatning – også dem det gjelder som ikke kom inn under ordningen før 1990. I 1999 dreide det seg om ca. 15 soldater, men det er sikkert noen mørketall her som ikke kommer til overflaten.

Selv om FN-personell må regne med et høyt spenningsnivå, må det være ordninger som dekker psykiske lidelser som er forårsaket av blind vold. Det er beklagelig at ingen andre partier vil innrømme dette forhold.

Per Sandberg (Frp): La meg først få uttrykke en enorm skuffelse over at de andre partiene ikke følger opp i denne saken. Hvis en ser tilbake på den forrige saken som ble behandlet, vil en se at det var stor enighet i komiteen, og alle innså hvor belastende det var for de soldatene som var i japansk fangeleir. Og nå setter en på en måte bare en strek over alle våre – den gangen unge – soldater som fikk belastningsskader i Libanon.

Man kan gjerne prøve å overskygge Alvoret i det som lå i å ha FN-tjeneste i Libanon. Jeg tjenestegjorde i 1986, i kontingent 17, og da var det rolige forhold der. Men likevel, også i den kontingenten var det enkelte traumatiske opplevelser for mine kolleger, som bl.a. medførte at de ble sendt hjem på grunn av psykiske skader. Det var også episoder i den perioden, der norske soldater ble drept; de gikk på landminer under patrulje. Det var også episoder den gangen, der soldater mistet sine bein fordi de gikk på landminer under patrulje. Det var også episoder den gangen, der de stod på post og ble pulverisert med salve etter salve fra uromomenter i Sør-Libanon. Og at det ikke er noen flere i Det norske storting som forstår at dette har vært belastende for den ungdommen, for de soldatene, som vi sendte den gangen, og som var pur unge – de ble nedsendt før de hadde avtjent førstegangstjeneste – synes jeg er et paradoks. Det må jeg virkelig få lov til å si. Og det er helt riktig som min kollega Stang sier, at kunnskapen den gangen – i 1978, 1979 og 1980 – om det å sende soldater ut i krig, var lik null.

Jeg vil anbefale dem som stemmer nei her i dag, å reise til Ebel es Saqi, så vil de se minnetavlene med de flotte ordene som er satt opp over norske soldater som har falt i tjeneste i Libanon. Der har de på en måte anerkjent det, men i Det norske storting skal vi altså ikke gjøre det.

Jeg må få lov til å si: Jeg blir skamfull på vegne av det norske parlamentet.

Harald T. Nesvik (Frp): Tidligere i dag har det vært debattert rundt Norge og Norges stilling når det gjelder fredsbevarende operasjoner i utlandet. I den forbindelse la man veldig stor vekt på at Norge skal gi sitt bidrag til de internasjonale operasjonene.

Og jeg er helt enig. Vi skal gjøre det. Men jeg synes også vi må tenke oss litt om i forhold til hvordan vi har behandlet våre tidligere soldater som har vært ute i slik tjeneste. Det er viktig at vi prøver å sette oss litt inn i den situasjonen som møtte disse soldatene som kom ned til Libanon i de første kontingentene. Jeg tror ikke noen i denne salen, kanskje bortsett fra dem som har tjenestegjort i Libanon, kan sette seg inn i hvordan det er å oppleve at kulene hviner rundt hodet på en, hvordan det er å se kompisene gå på landminer og få revet av seg beina, hvordan det er stadig å oppleve det presset at man når som helst kan bli beskutt.

Jeg tror det er veldig viktig at vi tar et oppgjør med oss selv fordi vi egentlig har glemt disse soldatene etter de har kommet tilbake til Norge – for det er faktisk det vi har gjort. Vi har i dag veldig stor fokusering på personer med psykiske lidelser, og endelig har vi begynt å gripe fatt i dette. Da disse soldatene kom tilbake fra Libanon etter de første kontingentene, var det ikke den oppmerksomheten rundt psykiske lidelser som det er i dag. Og vi har faktisk en rekke episoder der vi ser senvirkninger av de opplevelsene man har hatt.

Jeg vil utfordre statsråden. Selv om Stortinget i dag dessverre går til det skritt å stemme ned det løsningsforslaget som Fremskrittspartiet har lagt på bordet, håper jeg likevel at statsråden, når hun kommer tilbake til sitt kontor, vil sette seg inn i disse problemstillingene på en skikkelig måte – for det tror jeg statsråden vil gjøre. Og jeg håper at man i hvert fall vil sette seg godt inn i saken og vurdere om det da kan være andre måter å løse denne problemstillingen på. For det virker for meg som det kanskje ikke nødvendigvis er ansvarsfraskrivelse som skjer i denne salen, men at man kanskje er uenig i selve måten å løse det på. Det respekterer jeg. Men da håper jeg også at flertallet i denne sal, sammen med statsråden, har en alternativ måte å løse dette på, som kan bli forelagt Stortinget, slik at dette kapitlet også kan lukkes for norske fredsbevarende styrker på en skikkelig måte, og vise at vi tar vare på dem som vi sender ut, og som gjør en jobb for Norge, på en skikkelig og oversiktlig måte.

Vidar Kleppe (Frp): Det var en taus forsamling, en veldig taus forsamling.

Medmennesket og representanten Odd Einar Dørum er bak i salen. Jeg hadde ventet at når Venstre ikke har noen representant i komiteen, så hadde han i hvert fall tatt ordet som tidligere justisminister i en slik viktig prinsipiell sak for enkeltindividet og enkeltmennesket. Men der følger ikke Venstre opp det de sier i festtaler.

Høyre og ordfører for saken, Bjørn Hernæs, har ikke redegjort for de utfordringene han har fått i spørsmålene. Hva vil Høyre gjøre overfor disse hederskvinner og -menn som er kommet opp i en vanskelig livssituasjon,

som har problemer, og som har gjort en innsats for kongeriket?

Arbeiderpartiet finner det ikke verd å ta ordet i saken.

Og Kristelig Folkeparti, som skal verne om det gode, de kristne grunnverdiene, og snakker om menneskeverdet – hvilken respekt for menneskeverdet er det Kristelig Folkeparti utviser her overfor disse personene? Ingen. Og det er betegnende for diskusjonen og debatten.

Jeg hadde håpet at enkelte andre i hvert fall kunne strekke sine hender, ikke mot himmelen, men mot presidenten og be om ordet for å redegjøre fra Stortingets talerstol for hvorfor de har det standpunktet de har i saken, og ikke glemme disse personene på den måten som de gjør.

Bjørn Hernæs (H): Jeg føler at den overstrømmende rosen som ble meg til del tidligere i dag, er blitt noe avbleket.

Jeg skal svare representanten Kleppe. Han har oppnådd at jeg er kommet opp på talerstolen. Jeg skal gjøre det på den måten at jeg vil henviser ham til representanten Nesviks innlegg, forut for hans eget, hvor Nesvik sa at han respekterte at andre representanter i denne salen mente at man kunne oppnå det samme med andre metoder enn de groteske overdrivelsene som vi nå hører fra Fremskrittspartiets talere, og som overhodet ikke avspeiler seg i merknadene fra Fremskrittspartiets representanter i innstillingen.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det er jo nesten ikke til å unngå å la seg provosere til å gå på denne talerstolen ut fra representanten Kleppes selvbestaltede dommerfunksjon over andre representanter og andre partier i denne salen.

Dersom representanten Kleppe hadde tatt seg tid til å lese innstillingen som foreligger, hadde han fått svar på de spørsmålene han stiller, og han hadde ikke trengt å insinuere noe overfor andre kolleger i denne sal.

Presidenten: Vidar Kleppe har hatt ordet to ganger tidligere, og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Vidar Kleppe (Frp): Jeg kan forsikre at innstillingen er finlest – på kryss og tvers.

Vi fra Fremskrittspartiet mener at de innspillene som er kommet fra de personene som dette angår, ikke er tatt på alvor. Det er tross alt fra Stortingets talerstol en skal redegjøre for hva de enkelte partier mener. Selv om innstillingen sier noe, så oppfattet jeg ikke at det var vilje i tilstrekkelig grad til å imøtekomme kravet fra Fremskrittspartiet. Men jeg konstaterer nå at representanten og saksordfører Bjørn Hernæs mente at her lå det en løsning. Slik jeg tolker resten av komiteen, som er tause, og det som saksordføreren har sagt, ser jeg fram til en rask behandling av denne saken, slik justisministeren forsikret om i den forrige saken vi behandlet, om de som satt i japansk fangenskap. Så da kan vi alt i alt si oss fornøyd med denne diskusjonen og debatten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9. (Votering, se side 2826)

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

I

I forbindelse med de årlige budsjettene forelegges Stortingets forsvarskomite en oversikt over krigsstrukturens operative status, herunder også den operative status til Forsvarets innsatsstyrke for internasjonale operasjoner og eventuelle forslag til endringer i denne styrkens sammensetning.

II

St.meld. nr. 38 (1998-1999) – om tilpasning av Forsvaret til deltagelse i internasjonale operasjoner – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 5 (1999-2000) om Ombudsmanns-nemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 1999 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:5 (1999-2000) – Riksrevisjonens undersøkelse av øremerkede tilskudd som virkemiddel for staten i styringen av kommunene – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:8 (1999-2000) – Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende husleieordningen for statlige virksomheter – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Christopher Stensaker satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, og dette er inntatt på side 10 i innstillingen.

Presidenten viser til at forslagsstiller har foretatt en rettelse i forslaget. Forslaget lyder i beriktiget form:

«Frekvensavgiften fjernes på DCS 1800, og innføres ikke på GSM 900 og UMTS.»

Det blir først votert over forslaget fra Fremskrittspartiet og deretter over innstillingen.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.38.54)

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 24 (1999-2000) – Om tilgang til mobilnett og om innføring av tredje generasjons system for mobilkommunikasjon – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram 3 forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Øystein Hedstrøm på vegne av Fremskrittspartiet

– forslagene nr. 2 og 3, fra Ansgar Gabrielsen på vegne av Høyre

Det votes først over forslaget fra Fremskrittspartiet, så over forslagene fra Høyre og til slutt over innstillingen.

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om salg av statens aksjer i Raufoss ASA. Salget foretas på en måte som legger grunnlag for tilførsel av nødvendig egenkapital til selskapet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 84 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.39.49)

Presidenten: Forslag nr. 2, fra Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen selge gjenværende eierandeler i Raufoss ASA etter at den planlagte aksjeemisjonen er gjennomført.»

Forslag nr. 3, fra Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen redusere statens eierskap i Nammo AS til 34 pst., etter overtagelsen av Raufoss ASAs aksjer.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre ble med 84 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.40.09)

Komiteen hadde innstillet:

På statsbudsjettet for 2000 gjøres følgende endringer:

I

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r			
900		Nærings- og handelsdepartementet	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, økes med</i> fra kr 36 700 000 til kr 40 700 000	4 000 000
960	(nytt)	Raufoss ASA	
	70	Tilskudd til avskrivning av ansvarlige lån, <i>b e v i l g e s med</i>	80 000 000
	90	Kjøp av aksjer i Nammo AS, <i>b e v i l g e s med</i>	340 000 000
I n n t e k t e r			
3960	(nytt)	Raufoss ASA	
	90	Tilbakebetaling av ansvarlige lån, <i>b e v i l g e s med</i>	100 000 000
	91	Avskrivning av ansvarlige lån, <i>b e v i l g e s med</i>	80 000 000

II

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepar-

tementet inngår avtale med Raufoss ASA om kjøp av 45 pst. av aksjene i Nammo AS, og aksjonæravtale mellom

ierne av Nammo AS og selskapet, etter de hovedtrekk det er redegjort for i St.prp. nr. 41 (1999-2000).

III

Nærings- og handelsdepartementet gis fullmakt til, ved en aksjeemisjon i Raufoss ASA og etter det opplegg som er skissert i St.prp. nr. 41 (1999-2000), å la statens eierandel reduseres ned mot 34 pst.

IV

Nærings- og handelsdepartementet gis fullmakt til å justere statens eierandel i Nammo AS i intervallet 34-51 pst. ved eventuelle fremtidige emisjoner eller børsnoteringer, eller ved mer omfattende endringer av eiersituasjonen/omstruktureringer i denne delen av forsvarsindustrien.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 83 mot 16 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 19.40.34)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt fram 3 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Finn Kristian Marthinsen på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Kristin Krohn Devold på vegne av Høyre
- forslag nr. 3, fra Rolf Reikvam på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Forslag nr. 1 og 2 er inntatt på side 4 i innstillingen, mens forslaget fra Sosialistisk Venstreparti er gjengitt på side 1, første spalte, i innstillingen.

Forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er omgjort til oversendelsesforslag og endres i tråd med dette. Forslaget lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å vurdere endringer i reglene om arbeidsinnvandring dersom den i løpet av våren 2000 finner at det er behov for ytterligere arbeidskraft av hensyn til norsk økonomi.»

Presidenten foreslår at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Det voterer først alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, og så over forslaget fra Høyre.

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede et forslag til en fastsatt arbeidsinnvandringskvote pr. år. Ordningen skal baseres på søknad, og utvelgelse skal skje via en nøytral og ikke diskriminerende metode.»

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:18 (1999-2000) – forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Harald Hove om å be regjeringen utrede en ordning med en fastsatt arbeidsinnvandringskvote hvert år – bifalles ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 91 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.42.15)

Presidenten: Vi voterer så over forslaget fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen på bakgrunn av en større gjennomgang av arbeidsinnvandringen, forelegge for Stortinget forslag til endringer basert på at alle som selv skaffer seg jobb, og som er sikret underhold og bolig, bør gis arbeidstillatelse for en begrenset periode.» Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme for dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 78 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.42.45)

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringen vurdere alternative forslag til erstatningsordninger som en kompensasjon for de lidelser norske statsborgere ble påført på grunn av opphold i japansk fangenskap under 2. verdenskrig.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten har Vidar Kleppe på vegne av Fremskrittspartiet satt fram følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av lov om yrkesskadeforsikring, slik at en tar utgangspunkt i at skaden/sykdommen skal være konstatert etter lovens ikrafttredelse uavhengig av ansettelsesforhold etter ikrafttredelsen.»

Det voterer alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Fremskrittspartiet.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:24 (1999-2000) – forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen, Harald T. Nesvik, Øyvind Vaksdal og Hans J. Røsjørde om endring i lov om yrkesskadeforsikring slik at begre-

pet «konstatert» anvendes i denne bestemmelse på tilsvarende måte som ved konstatering av skader i henhold til skadeserstatningsloven, i forhold til soldater under NATO-ledete operasjoner i utlandet og tidligere FN-soldater – bifalles ikke.

S a k n r . 1 0

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 83 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.44.07)

Møtet hevet kl. 19.45.
